

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

КЕЙДАЛЮК ВОЛОДИМИР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 351.74:351.75(477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ
ПРАВООХОРОННОЇ СПРЯМОВАНОСТІ**

081 «Право»

08 «Право»

Подається на здобуття наукового ступеня **доктора філософії**

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
_____ /Кейдалюк В.О./

Науковий керівник Корнієнко Максим Вікторович, доктор юридичних наук,
професор

Одеса – 2024

АНОТАЦІЯ

Кейдалюк В.О. Нормативно-правові засади взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. – Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2024.

У дисертації здійснено комплексне дослідження нормативно-правових засад взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

Проведено історико-правовий аналіз становлення та розвитку інституту взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості на території України. Укладено періодизацію розвитку партнерських відносин поліції з населенням, у межах якої запропоновано виокремити такі періоди: початковий (1991–2015 рр.), який відзначений переформуванням взаємодії міліції та громадськості, відходячи від форм, методів, завдань та принципів, що сформувалися при Радянському Союзі, налагодження взаємодії заснованої на партнерстві, добровільності, поваги прав і свобод взаємодіючих суб'єктів, створенням та прийняттям базових нормативно-правових, що регламентують взаємодію поліції та громадськості. Другий – становлення взаємодії (2015–24.02.2022 рр.), який характеризується створенням правоохоронного органу – поліції України, що здійснює сервісні функції, орієнтований на проблеми громади, розробленням ефективного механізму взаємодії, формуванням позитивного іміджу, наближенням до громади. Третій етап розвитку та перевірки взаємодії на міцність (з 24.02.2022 р. – по теперішній час).

Взаємодія між Національною поліцією і громадськістю може бути реалізована на двох рівнях: перший рівень – рівень взаємодії з населенням (поліція комунікує через медіа, шляхом реалізацій інформаційних кампаній, шляхом роботи з органами місцевого самоврядування тощо); другий рівень –

рівень взаємодії з окремими групами чи представниками громадянського суспільства (громадськими об'єднаннями, волонтерськими організаціями, благодійними фондами тощо), такі рівні комунікації спрямовані на виконання окремих завдань, які, як правило, мають загальний характер.

Взаємодія ґрунтується на прямому або опосередкованому контакті та можлива за наявності спільної мети або реалізації спільного інтересу, яку сторони взаємодії намагаються досягти. Разом із тим розглянуто аспекти симбіотичного підходу до взаємодії, за умови якої кожен із суб'єктів взаємодії досягає своїх результатів, однак їх досягнення можливе виключно за результатами такої взаємодії. Відповідно до цього підходу, взаємодія передбачає взаємозв'язок між Національною поліцією і громадським об'єднанням правоохоронної спрямованості, що базується на дотриманні встановлених законом норм і правил поведінки кожного з них, спільному інтересі, обміні інформацією та наявності контакту з реальною можливістю розвивати стійкі взаємини надалі.

Установлено, що прояви взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості мають несистемний характер та активізуються переважно у зв'язку з резонансними подіями та кризовими явищами в Україні. Прояви неплановості та несистемності у взаємодії Національної поліції і громадських формувань правоохоронної спрямованості мають тенденцію до зменшення в умовах воєнного стану в Україні.

Взаємодія між Національною поліцією і громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості базується на спільному розумінні та баченні мети та є елементом партнерства поліції та громади.

Доведено, що взаємодія Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості за сучасних умов сприяє забезпеченню публічної безпеки та порядку.

Взаємодія Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості представлена як через імперативний вплив

державного органу виконавчої влади, так і через партнерство між її суб'єктами, метою якого є досягнення спільного публічного інтересу та реалізація взаємних цілей.

Взаємодію Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості представлено у фокусі розроблення та впровадження програм та ініціатив, спрямованих на активне залучення громади до роботи Національної поліції та підтримання її у виконанні нею своїх функцій для забезпечення публічної безпеки та порядку.

Установлено, що взаємодія Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості може сприяти виявленню пріоритетних проблем та потреб громади у сфері публічної безпеки. Громадські об'єднання правоохоронної спрямованості представлено як суб'єктів, що характеризуються глибоким зв'язком із громадою і можуть стати надійними партнерами для поліції у виявленні та вирішенні проблем, з якими стикаються місцеві мешканці.

З'ясовано, що законодавство не містить визначення взаємодії або поняття взаємодії правоохоронних органів з громадськістю чи інститутами громадянського суспільства, хоча тексти законів містять характеристики явищ правової реальності, тому запропоновано визначати поняття взаємодії органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості як системний процес, спрямований на реалізацію спільних цілей, який передбачає взаєморозуміння, співпрацю та обмін інформацією з метою досягнення спільних завдань, таких як забезпечення публічної безпеки та порядку, запобігання правопорушенням, розбудова довіри між правоохоронними органами і громадою, а також реалізація спільних проєктів та ініціатив для поліпшення стану правопорядку та якості життя в суспільстві.

За своєю суттю взаємодія є симбіозом між державним органом і інституціями громадянського суспільства, метою якого є сприяння більш

ефективній боротьбі з різними проявами злочинності та підвищення рівня безпеки та правопорядку в суспільстві.

Аналіз нормативно-правових актів, якими регламентується взаємодія поліції і представників громади, дає можливість запропонувати її покращення та систематизацію.

Установлено, що взаємодія Національної поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості реалізовується на рівні комунікації з населенням за допомогою різного роду медіа та шляхом реалізацій інформаційних кампаній або роботи з органами місцевого самоврядування тощо, а також на рівні спільної діяльності з окремими інститутами громадянського суспільства.

Сформульовано й охарактеризовано основні принципи такої взаємодії, до яких належать: загальні принципи (верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності), які доповнюються спеціальними принципами (взаємодії на засадах партнерства, розширення та поглиблення комунікації, постійної (безперервної) взаємодії). Спеціальні принципи взаємодії мають переважно уточнюючий характер стосовно загальних принципів, стосуються окремих особливостей взаємодії та ґрунтуються на загальних принципах.

Обґрунтовано форми взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості: проведення спільних патрулювань території, рейдів та обходів для виявлення та запобігання правопорушенням; спільне планування та координація дій, обмін інформацією про поточну кримінальну обстановку та можливі загрози, спільний аналіз оперативної обстановки, організація та проведення спільних навчань і семінарів та інших тематичних заходів.

Досліджено взаємодію Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в період дії воєнного стану, зокрема адміністративно-управлінські аспекти взаємодії та ідеї реформуванні взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної

спрямованості під інтерактивні та інформаційні можливості щодо обміну інформацією про виявлення злочинних проявів, також і проявів колабораціонізму.

Проведений порівняльний аналіз нормативно-правового забезпечення взаємодії поліції зарубіжних країн (США, Велика Британія, ФРН, Японія, Польща, Швеція) та інститутів громадянського суспільства. При дослідженні зазначеного іноземного досвіду виявлено низку надбань, які доцільно запозичити для вдосконалення взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості в Україні.

Досліджено міжнародний досвід взаємодії громадських об'єднань і поліції в контексті запобігання злочинам та забезпечення громадської безпеки. Проаналізовано досвід існування «експертної громадської ініціативи у сфері правопорядку», що являє собою відібрану групу висококваліфікованих волонтерів, які синергічно взаємодіють з органами місцевої поліції. Обґрунтовано роль громадських організацій у контексті забезпечення публічної безпеки та порядку на прикладі англійських благодійних організацій *Crimestoppers*.

Розглянуто окремі аспекти забезпечення публічної безпеки та порядку через впровадження стратегії *community policing* та проаналізовано інші стратегічні ініціативи, пов'язані зі взаємодією представників громадськості і Національної поліції.

Визначено аспекти превентивної діяльності проявів суспільної небезпеки колабораційної діяльності в умовах воєнного стану в контексті взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості. Виявлено та запропоновано основні сучасні тенденції організації взаємодії органів Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості: законодавче врегулювання взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями; розширення сфери взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями; упровадження нових форм та методів взаємодії

поліції з громадськими об'єднаннями; розвиток міжнародного співробітництва поліції з громадськими об'єднаннями.

Виявлено та сформульовано основні сучасні тенденції організації взаємодії органів Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості: посилення та деталізація врегулювання взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості; розширення сфери взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості; упровадження нових форм та методів взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості; розвиток міжнародного співробітництва поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

Ключові слова: нормативно-правові засади, взаємодія, Національна поліція, громадськість, громадські об'єднання, правоохоронна діяльність, зарубіжний досвід взаємодії поліції та громадськості, правовий режим воєнного стану, форми та методи взаємодії.

ANNOTATION

Keidalyuk V.O. Regulatory and legal framework for the interaction of the National Police of Ukraine with law enforcement NGOs. - Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the speciality 081 - Law - Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, 2024.

The dissertation is a comprehensive study of the regulatory and legal framework for the interaction of the National Police of Ukraine with public associations of law enforcement.

A historical and legal analysis of the formation and development of the institute of interaction between the National Police of Ukraine and public associations of law enforcement orientation on the territory of Ukraine is carried out. A periodization of the development of partnership relations between the police and the population in Ukraine has been concluded, within the framework of which

it is proposed to distinguish the following periods: initial (1991 - 2015) marked by the reformation of the interaction between the police and the public, departing from the forms, methods, tasks and principles that were formed in the Soviet Union, establishing interaction based on partnership, voluntariness, respect for the rights and freedoms of interacting subjects, the creation and adoption of basic legal norms regulating the interaction between the police and the public. The second is the formation of interaction (2015 – 24.02.2022), which is characterized by the creation of a law enforcement agency - the police of Ukraine, which performs service functions, is focused on the problems of the community, the development of an effective mechanism of interaction, the formation of a positive image, and proximity to the community. The third stage of development and testing of interaction for strength (from 02.24.2022 to the present).

Interaction between the National Police of Ukraine and the public can be implemented at two levels: the first level is the level of interaction with the population (the police communicate through the media, through the implementation of information campaigns, through work with local self-government bodies, etc.); The second level is the level of interaction with individual groups or representatives of civil society (public associations, volunteer organizations, charitable foundations, etc.), such levels of communication are designed to solve individual problems, which, as a rule, are of a general nature.

Interaction is based on direct or indirect contact and is possible if there is a common goal or the realization of a common interest that the parties to the interaction are trying to achieve. At the same time, aspects of the symbiotic approach to interaction are considered, under the condition of which each of the subjects of interaction achieves its results, but their achievement is possible only by the results of such interaction. According to this approach, interaction involves the relationship between the National Police of Ukraine and a public association of law enforcement, based on compliance with the norms and rules of conduct of each of them established by law, common interest, exchange of information and the

presence of contact with a real opportunity to develop sustainable relationships in the future.

It is established that the manifestations of interaction between the National Police of Ukraine and public associations of law enforcement orientation are not systemic in nature and are activated mainly in connection with high-profile events and crisis phenomena in Ukraine. Manifestations of unplanned and unsystematic nature in the interaction between the National Police of Ukraine and public law enforcement formations tend to decrease under martial law in Ukraine.

Interaction between the National Police of Ukraine and public associations of law enforcement is based on a common understanding and vision of the goal and is an element of partnership between the police and the community.

It is proved that the interaction of the National Police of Ukraine with public associations of law enforcement in modern conditions contributes to ensuring law and order and public safety.

The interaction of the National Police of Ukraine with public associations of law enforcement orientation is represented both through the imperative influence of the state executive body and through the partnership between its subjects, the purpose of which is to achieve a common public interest and achieve mutual goals.

The interaction of the National Police of Ukraine with public associations of law enforcement is presented in the focus of the development and implementation of programs and initiatives aimed at active involvement of the community in the work of the National Police of Ukraine and support it in the performance of its functions to ensure public order.

It is established that the interaction of the National Police of Ukraine with public associations of law enforcement can contribute to the identification of priority problems and needs of the community in the field of public security. Law enforcement NGOs are presented as entities characterized by a deep connection with the community and can become reliable partners for the police in identifying and solving problems faced by local residents.

It is determined that the legislation does not contain a definition of interaction or concept of interaction between law enforcement agencies and the public or civil society institutions, although the texts of laws contain characteristics of the phenomena of legal reality, therefore it is proposed to define the concept of interaction between the bodies of the National Police of Ukraine and public associations of law enforcement orientation, as systemic and aimed at achieving common goals a process that involves mutual understanding, cooperation and exchange of information in order to achieve common objectives, such as maintaining public safety, preventing offenses, building trust between law enforcement agencies and the community, as well as implementing joint projects and initiatives to improve the state of law and order and the quality of life in society.

At its core, interaction is a symbiosis between a state body and civil society institutions, the purpose of which is to promote a more effective fight against various manifestations of crime and increase the level of security and law and order in society.

The analysis of normative legal acts, on the basis of which the interaction between the police and community representatives is regulated, makes it possible to propose its improvement and systematization.

It is established that the interaction of the National Police of Ukraine and public associations of law enforcement orientation is implemented at the level of communication with the population through various types of media and through the implementation of information campaigns or work with local self-government bodies, etc., and at the level of joint activities with individual civil society institutions.

The basic principles of such interaction are formulated and characterized, which include: general principles (principle of the rule of law, principle of observance of human rights and freedoms, principle of legality, principle of openness and transparency, principle of political neutrality), which are supplemented by special principles (principle of interaction on the basis of

partnership, principle of expansion and deepening of communication, principle of constant (continuous) interaction). Special principles of interaction are predominantly clarifying in relation to general principles, relate to certain features of interaction and are based on general principles.

The forms of interaction between the National Police of Ukraine and public associations of law enforcement orientation are substantiated, such as: conducting joint patrols of the territory, raids and rounds to detect and prevent offenses; joint planning and coordination of actions, exchange of information on the current criminal situation and possible threats, joint analysis of the operational situation, organization and conduct of joint exercises and seminars and other thematic events.

The interaction of the National Police of Ukraine and public associations of law enforcement orientation during the period of martial law is studied, including administrative and managerial aspects of interaction and ideas of reforming the interaction of the National Police of Ukraine and public associations of law enforcement orientation under interactive and information opportunities for the exchange of information on the detection of criminal manifestations and including manifestations of collaborationism.

A comparative analysis of the regulatory and legal support for the interaction of the police of foreign countries (USA, Great Britain, Germany, Japan, Poland, Sweden) and civil society institutions is carried out. In the study of this foreign experience, a number of achievements have been identified, which can be borrowed to improve the interaction of the National Police of Ukraine with public associations of law enforcement in Ukraine.

The international experience of interaction between public associations and the police in the context of crime prevention and public safety is studied. The experience of existence of an "expert public initiative in the field of law and order", which is a selected group of highly qualified volunteers who synergistically interact with local police, is analyzed. The role of public organizations in the

context of ensuring public order is substantiated on the example of the English charitable organizations Crimestoppers.

Some aspects of ensuring law and order through the implementation of the Community Policing strategy are considered, and other strategic initiatives related to the interaction of representatives of the public and the National Police of Ukraine are analyzed.

Aspects of preventive activities, manifestations of social danger, collaborative activities under martial law in the context of interaction between the National Police of Ukraine and public associations of law enforcement orientation are determined. The main modern trends in the organization of interaction between the bodies of the National Police and public associations of law enforcement orientation have been identified and proposed, such as: legislative regulation of interaction between the police and public associations; expanding the scope of interaction between the police and public associations; introduction of new forms and methods of interaction between the police and public associations; development of international cooperation between the police and public associations.

The main modern trends in the organization of interaction between the bodies of the National Police of Ukraine and public associations of law enforcement orientation are identified and formulated: strengthening and detailing the regulation of interaction between the police and public associations of law enforcement; expanding the scope of interaction between the police and public associations of law enforcement; introduction of new forms and methods of interaction between the police and public associations of law enforcement; development of international cooperation between the police and public associations of law enforcement.

Keywords: regulatory framework, interaction, the National Police, the public, public associations, law enforcement, foreign experience of interaction between the police and the public, the legal regime of martial law, forms and methods of interaction.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ПО ТЕМІ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, у яких відображені основні результати дисертації:

1. Кейдалюк В.О. Особливості зарубіжного досвіду правового регулювання та форм реалізації взаємодії поліції та суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 257-261. URL: http://www.lsej.org.ua/12_2021/63.pdf DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-12/62>
2. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. №5(40). С. 103-107. URL: http://pjuv.nuoua.od.ua/v5_2021/19.pdf DOI: <https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i5.949>
3. Кейдалюк В.О. Проблемні аспекти функціонування в Україні притулків для осіб, які постраждали від домашнього насильства. *Юридичний бюлетень*. 2022. Вип. 24. С. 108–114. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/2877>
4. Кейдалюк В.О. Міжнародний досвід взаємодії поліції та громадськості. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1-2. С. 94–98. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/2813>
5. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти реалізації взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 3. С. 79–84.

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації та додатково відображають її наукові результати

6. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти зарубіжного досвіду взаємодії поліції та суспільства. *Актуальні питання адміністративного права та процесу: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Маріуполь, 03 груд. 2021 р.)*. Маріуполь: ДДУВС, 2021. С. 125–130.

7. Кейдалюк В.О. Дільничний офіцер поліції, як суб'єкт запобігання та протидії домашньому насильству. *Сучасний стан та перспективи розвитку системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі в умовах глобальних викликів сьогодення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 08 лип. 2022 р.). Одеса: ОДУВС, 2022. С.128–131. URI: <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/3114>

8. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти залучання громадських об'єднань правоохоронної спрямованості до правоохоронної діяльності. *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України*: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Одеса, 20 жовт. 2023 р.). Одеса: ОДУВС, 2023. С.321–324.

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень	16
Вступ.....	17
Розділ 1. Теоретико-правові засади взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.....	27
1.1. Генеза інституту взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості в Україні.....	27
1.2. Методологічні основи дослідження правового регулювання взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.....	50
1.3. Сутність, зміст та ознаки взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості	65
Висновки до розділу 1	76
Розділ 2. Нормативно-правове регулювання взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості	79
2.1. Адміністративно-правові основи та принципи взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.....	79
2.2. Партнерство між громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості та органами Національної поліції в правоохоронній діяльності.....	110
2.3. Форми участі громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в правоохоронній діяльності	121
Висновки до розділу 2	133
Розділ 3. Напрями вдосконалення взаємодії органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості	138
3.1. Міжнародний досвід співпраці поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.....	138
3.2. Сучасні тенденції та напрями вдосконалення організації процесу взаємодії поліції та з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості в Україні.....	158
Висновки до розділу 3	172
Висновки	176
Список використаних джерел	185
Додатки	203

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АТО – антитерористична операція

ГО – громадська організація

ГОПС – громадські об'єднання правоохоронної спрямованості

ГФЗОГПідК – громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону

ГФОГП – громадські формування з охорони громадського порядку

ДОП – дільничний офіцер поліції

ДСНС – Державна служба України з надзвичайних ситуацій

ДФТГ – добровольче формування територіальної громади

ЄДРСР – Єдиний державний реєстр судових рішень

КМУ – Кабінет Міністрів України

КУ – Конституція України

КУпАП – кодекс України про адміністративні правопорушення

МВС – Міністерство внутрішніх справ

НПУ – Національна поліція України

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі

ОМС – орган місцевого самоврядування

ООС – операція об'єднаних сил

ПОГ – поліцейський офіцер громади

ШОП – шкільний офіцер поліції

ВСТУП

Актуальність теми. За сучасних умов громадськість виявляє значний інтерес до взаємодії з правоохоронними органами для спільного забезпечення публічної безпеки та порядку. Досліджувана тематика не лише відображає актуальні проблеми сучасного правового середовища, але й відкриває шлях для вдосконалення законодавства та практичних механізмів взаємодії громадських об'єднань правоохоронної спрямованості з Національною поліцією, що сприятиме покращенню якості правоохоронної діяльності в Україні.

Дослідження спрямоване на аналіз нормативно-правових аспектів партнерства між Національною поліцією і громадськими об'єднаннями. Основний фокус дослідження націлено на визначення сутності цього партнерства та обговорення процесів співпраці, а також виявлення факторів, що впливають на цю взаємодію. Аналіз практичного досвіду, судової практики та можливих сценаріїв розвитку взаємодії громадських об'єднань правоохоронної спрямованості і Національної поліції дозволяє глибше дослідити проблематику такої взаємодії та знайти прогресивні рішення для вдосконалення нормативно-правового забезпечення співпраці поліції і громадських об'єднань.

У сучасному українському суспільстві відзначається загострення проблем у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку. Тому дослідження нормативно-правових засад взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості є актуальним та стратегічно важливим.

На перший погляд, це пов'язано з тим, що сприятиме формуванню ефективної системи взаємодії між правоохоронними органами та громадськістю. Зрозуміло, що сучасні виклики та загрози вимагають комплексних підходів до забезпечення публічної безпеки та порядку. Взаємодія громадських об'єднань і поліції може стати ключовим фактором в

успішному виконанні цих завдань. Другий аспект полягає в необхідності зміцнення легітимності та довіри до правоохоронних органів. Активна участь громади у формуванні та реалізації стратегій безпеки сприяє визнанню необхідності дій поліції серед населення, що може позитивно позначитися на її роботі та відносинах із громадою.

Крім того, урахування практичного досвіду та інновацій у сфері взаємодії дозволяє визначити оптимальні шляхи покращення нормативно-правового поля. Це особливо важливо в контексті швидкісних змін у сучасному світі, де потрібно постійно адаптувати законодавство до нових реалій та викликів.

Взаємодія Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості стає важливою складовою в процесі становлення громадянського суспільства. Залучення громадськості до вирішення питань правопорядку визначається не тільки як інструмент забезпечення публічної безпеки та порядку, але і як засіб підтримки активного громадянства та розвитку громадської самосвідомості.

У контексті сучасного інформаційного суспільства, взаємодія поліції з громадськими об'єднаннями також набуває нових форм. Інтернет-технології, соціальні мережі та інші засоби комунікації визначають нові форми обміну інформацією та спілкування між правоохоронцями та громадськістю.

У цілому актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку оптимальних рішень для покращення правопорядку та забезпечення публічної безпеки та порядку через ефективне партнерство між Національною поліцією і громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. Отже, обґрунтування нормативно-правових засад взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості є не лише теоретичною проблемою, але й практичною необхідністю для забезпечення стабільності, безпеки та захисту прав громадян в умовах сучасного суспільства.

Науково-теоретичною основою дослідження стали праці таких провідних учених: Аброськіна В.В., Бандурки О. М., Батиргарєєва В.С., Безпалової О.І., Берендєєвої А.І., Брателя С.Г., Власенка Д. В., Галуцько В.М., Горбача Д.О., Грохольського В. Л., Гусєва А.І., Гуцмана М.С., Денисової А.В., Джафарової О.В., Джураєва О.О., Долгополова А.М., Живко М.О., Золотарьової Н.І., Колодяжного М.Г., Корнієнка М.В., Коропатова О.М., Медведенка С.В., Московець В.І., Мошак Г.Г., Синявської О.Ю., Сірого Є.В., Соха С.С., Сподарик Н. І., Тертишника В.М., Федорова А.М., Шостко О.Ю., Юніна О.С., Ярмакі Х.П. та ін.

Проте попри значну кількість наукових робіт, що присвячені діяльності громадських об'єднань, не в повному обсязі вирішена значна кількість колізійних і проблемних питань, які стосуються визначення адміністративно-правового статусу та виокремлення особливостей діяльності громадських об'єднань правоохоронної спрямованості на сучасному етапі, що й зумовлює актуальність представленого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021), відповідно до плану наукових досліджень «Концепція розвитку адміністративного, адміністративно-процесуального права та фінансового права в умовах євроінтеграції» (на 2016–2020 рр.), загальноуніверситетської теми науково-дослідних робіт «Пріоритетні напрями розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер 0123U103538) та теми науково-дослідних робіт кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ: «Захист та дотримання прав людини в поліцейській діяльності» (державний реєстраційний номер 0123U104419).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ 28 жовтня 2021 р. (протокол № 3).

Мета та завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає в тому, щоб на підставі ретроспективного підходу дослідити сутність нормативно-правового регулювання взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості, запропонувавши сучасні моделі та підходи до такої взаємодії.

Для досягнення зазначеної мети в дисертації необхідно виконати такі основні завдання:

- розглянути генезу взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості;

- визначити правові основи та охарактеризувати взаємодію Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості, визначити поняття, зміст, принципи та етапи;

- проаналізувати нормативно-правове забезпечення взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості;

- дослідити організаційно-правові форми діяльності громадських об'єднань правоохоронної спрямованості та встановити їх особливості під час взаємодії з Національною поліцією;

- визначити форми та принципи взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості;

- здійснити аналіз зарубіжного досвіду щодо взаємодії поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості;

- запропонувати шляхи вдосконалення чинного законодавства стосовно взаємодії Національної поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі нормативно-правового регулювання взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

Предметом дослідження є нормативно-правові засади взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

Методи дослідження. Достовірність результатів дослідження забезпечується завдяки використанню сукупності філософських, загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, які використовуються в адміністративно-правових дослідженнях. В основі методологічної конструкції дисертаційної роботи лежить системний аналіз, завдяки якому визначено напрями дослідження нормативно-правового регулювання взаємодії органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

Історичний метод забезпечив можливість проведення емпіричного історичного дослідження взаємодії поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості (підрозділ 1.1). Діалектичний метод дав змогу встановити правову основу взаємодії органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості та позитивні аспекти зарубіжного досвіду взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями (підрозділи 1.2, 3.1). За допомогою логіко-системного методу сформульовано й поглиблено понятійний апарат, який використано в дисертації (підрозділи 1.1, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3). За допомогою формально-догматичного методу здійснено змістовний аналіз норм чинного законодавства, що закріплюють порядок взаємодії органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. (підрозділи 2.1, 2.2); визначено та охарактеризовано правову основу нормативно-правового регулювання взаємодії органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. (підрозділи 1.3, 2.1); окреслено напрями оптимізації законодавства, яке регулює взаємодію органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. (підрозділ 3.2). Формально-логічний метод використано для аналізу змістових складників нормативно-правового регулювання взаємодії органів

Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості (розділ 2). Структурно-функціональний метод допоміг проаналізувати розвиток і стан наукового розроблення щодо нормативно-правового регулювання взаємодії органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості (підрозділ 1.3). Для з'ясування сутності та виокремлення особливостей трансформації нормативно-правового регулювання взаємодії органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості (підрозділи 2.3, 3.2). Застосування методів аналізу, синтезу й моделювання дало можливість сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства, яким визначено нормативно-правового регулювання взаємодії органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

Нормативну основу роботи становлять Конституція України, нормативно-правові акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, а також міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнення практичної діяльності Національної поліції, аналітичні звіти міжнародних інституцій та громадських організацій, відомості Єдиного державного реєстру судових рішень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній адміністративно-правовій науці цілісним комплексним дослідженням нормативно-правового регулювання взаємодії органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень, рекомендацій і висновків, зокрема:

уперше:

- розроблено проєкт Закону України «Про громадські об'єднання правоохоронної спрямованості», метою підготовки якого є нормативно-правове регулювання всіх громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, що існують в Україні на сучасному етапі розвитку країни, закріплення необхідних термінів цієї галузі діяльності на законодавчому рівні, порядок створення, підпорядкування, координація діяльності, завдання, права, обов'язки представників громадських об'єднань, їх соціальний статус;

- запропоновано етапи реалізації взаємодії Національної поліції з громадськими формуваннями правоохоронної спрямованості: 1) адміністративно-організаційний етап; 2) етап практичної взаємодії; 3) підсумковий етап взаємодії;

- охарактеризовано принципи взаємодії на засадах партнерства, розширення та поглиблення комунікації, постійної (безперервної) взаємодії, як спеціальним принципам взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості;

- визначено критерії класифікації громадських об'єднань правоохоронної спрямованості;

- надано авторське поняття взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості під час дії режиму воєнного стану;

- досліджено адміністративно-правові аспекти взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в період дії режиму воєнного стану в Україні;

удосконалено:

- підхід до визначення суб'єктного складу кола громадських об'єднань правоохоронної спрямованості;

- класифікацію форм взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості;

- поняття взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості;

- інституційні складові участі представників суспільства в правоохоронній діяльності.

набули подальшого розвитку:

- науковий аналіз нормативно-правового забезпечення взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в правоохоронній діяльності;

- позиції стосовно участі представників громадськості в правоохоронній діяльності та ідеї реалізації права громади на безпечне середовище, належний рівень публічної безпеки та порядку;

- співвідношення понять «форми участі» та «форми взаємодії» громадських об'єднань правоохоронної спрямованості;

- ідеї про те, що громадське об'єднання правоохоронного спрямованості не обмежується виключно захистом інтересів своїх членів, а, відповідно до свого правового статусу, може захищати будь-які права та інтереси третіх осіб, також і суспільні;

- ідеї подальшого розвитку профілактичної та превентивної діяльності у сфері запобігання правопорушенням;

- підходи до визначення тенденцій організації взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

сформульовано пропозиції щодо прийняття Закону України «Про громадські об'єднання правоохоронної спрямованості», внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Законів України: «Про Національну поліцію», «Про громадські об'єднання», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації положення, висновки і рекомендації можуть бути використаними:

– у науково-дослідній сфері – як основа для подальших наукових досліджень питань взаємодії поліції з громадськістю в Україні (акт

впровадження результатів дисертаційного дослідження Одеського державного університету внутрішніх справ від 18.01.2024 р.);

– у *практичній діяльності* – для підвищення ефективності організації роботи підрозділів Національної поліції щодо партнерства поліції та громадськості (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в практичну діяльність ГУНП в Одеській області від 15.01.2024 р.);

– в *освітньому процесі* – для підготовки монографій, підручників та посібників з навчальних дисциплін: «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції», «Поліцейська діяльність», «Взаємодія поліції та суспільства на засадах партнерства» (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження Одеського державного університету внутрішніх справ від 11.01.2024 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, що відображає результати проведеного дослідження. Сформульовані теоретичні положення, висновки та пропозиції були одержані дисертантом у результаті аналізу й безпосереднього використання в роботі науково-інформаційних, нормативно-правових джерел і матеріалів щодо встановлення адміністративно-правового статусу та особливостей трансформації взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження, його основні висновки й рекомендації оприлюднені на трьох науково-практичних конференціях, зокрема: «Актуальні питання адміністративного права та процесу» (м. Маріуполь, 03 грудня 2021 р.); «Сучасний стан та перспективи розвитку системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі в умовах глобальних викликів сьогодення» (м. Одеса, 08 липня 2022 р.); «Стан та перспективи розвитку адміністративного права України» (м. Одеса, 20 жовтня 2023 р.).

Публікації. Основні положення роботи знайшли відображення в 5 наукових працях, які опубліковані у вітчизняних виданнях, що визнані як

фахові з юридичних наук, а також у 3-х тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 212 сторінок, у тому числі основного тексту – 184 сторінки. Список використаних джерел налічує 176 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ПРАВООХОРОННОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

1.1. Генеза інституту взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості

Суспільство побудовано на спілкуванні, взаємодії та відносинах окремих особистостей. Розвиток соціальної взаємодії населення з правоохоронними органами, зокрема щодо забезпечення законності та правопорядку, пов'язані з історією розвитку людства.

Правоохоронні органи, здійснюючи забезпечення публічної безпеки та порядку та боротьбу зі злочинністю, постійно взаємодіють з населенням, громадами, окремими особами, як зі своєї ініціативи, так і навпаки. Неможливо здійснювати правоохоронну діяльність у відриві від суб'єкта, задля якого вона провадиться. Отже, розвиток взаємодії в галузі правоохоронної діяльності нерозривно пов'язаний з розвитком самої правоохоронної діяльності, розвитком суспільства та держави [76, с. 31].

Важливо зауважити, що правоохоронна діяльність не може існувати відокремлено від громадянського суспільства. Таким чином, розвиток взаємодії правоохоронних органів із суспільством у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку нерозривно пов'язаний із самим розвитком правоохоронної діяльності, її інституційного забезпечення, державної політики в даному напрямі, а також розвитком інститутів громадянського суспільства і країни загалом. На нашу думку, існує взаємна залежність між цими процесами, яка в цілому впливає на забезпечення публічної безпеки та порядку та створення стабільно безпечного середовища.

Організація взаємодії інститутів громадянського суспільства та держави посідає центральне місце в сучасній системі публічного управління. Недостатня ефективність діяльності органів публічної адміністрації, як правило, пов'язана із браком дієвої комунікації із населенням, відсутністю реальних механізмів взаємодії з місцевою громадою. Співіснування держави та інститутів громадянського суспільства являє собою складний процес взаємного контролю та правообмежень, у якому держава, виступаючи як суб'єкт, наділений владними повноваженнями, запроваджує легальний механізм втручання у власну діяльність, шляхом участі інститутів громадянського суспільства в реалізації державних функцій та контролі функціонування державного механізму [2, с.20].

Загалом забезпечення публічної безпеки та порядку є основним елементом функціонування будь-якої сучасної правової держави. Для досягнення цієї мети необхідна чітко налагоджена й ефективна система правоохоронних органів. Особливо важливою є роль органів поліції та інших правоохоронних структур. З метою забезпечення ефективного функціонування таких органів у державі, пріоритетним завданням є їх постійна розбудова та покращення. Зазначене включає формування чітких правових засад їх організації та діяльності. Держава має приділяти особливу увагу створенню ефективних механізмів, які забезпечують дотримання прав і свобод громадян, захист від злочинності та забезпечення публічної безпеки та порядку в країні. Вбачається, що одним з аспектів розбудови правоохоронних органів є якість їх взаємодії з інститутами громадянського суспільства, до яких, як відомо, належать громадські об'єднання.

Розбудова правоохоронних органів має сприяти налагодженню безпечного та стабільного середовища для громадян, сприяти економічному розвитку та підвищенню рівня життя населення. Це завдання стає невід'ємною частиною процесу зміцнення державності та забезпечення гармонійного розвитку суспільства. Таким чином, питання ефективної взаємодії правоохоронних органів та напрацювання правових засад їхньої

організації та діяльності є ключовими пріоритетами для будь-якої правової держави, оскільки вони забезпечують стабільність, безпеку та розвиток суспільства.

За сучасних умов побудови правової держави серед описаних у науковій літературі моделей взаємодії громадянського суспільства та державних органів, зокрема поліції [143, с. 103], найбільш прийнятною моделлю взаємовідносин має виступати партнерська взаємодія.

Одним із напрямів діяльності поліції є формування та розширення партнерських відносин поліції та інститутів громадянського суспільства. У рамках різних напрямів припускаються різні форми участі різних інститутів громадянського суспільства. Особливості форми взаємодії поліції та інститутів громадянського суспільства відображають її організаційно-забезпечувальний характер, спрямованість на досягнення спільних з громадянським суспільством цілей, а особливості методу полягають у тому, що це метод узгодження [22, с. 126].

На думку В.В. Майорова, діяльність поліції, що ґрунтується на співпраці з населенням, громадою та громадянами і спрямована на запобігання правопорушенням, є нагальною потребою сьогодення. Одним зі способів виконання цього завдання є вдосконалення взаємодії поліції з громадськістю, що є запорукою довіри населення до поліції [73, с. 189].

Очевидно, що, дотримуючись демократичних цінностей та етичних правил, поліція може сподіватися на лояльність громадськості, що виражається в довірі до її діяльності та підтримці. Взаємовідносини між поліцією і громадськістю стають більш довірчими, що сприяє спільному зусиллю для підтримання правопорядку, безпеки та благополуччя в суспільстві, поліція ж натомість отримує партнера в особі громадськості для допомоги у виконанні нею своїх функцій.

Після проголошення Україною незалежності молода держава стояла перед важливим завданням побудови власної державності, розвитку правової системи та створення ефективних правоохоронних органів. З проголошенням

незалежності країна зіткнулася з численними викликами, зокрема злочинністю, корупцією та внутрішніми конфліктами [48, с. 81]. У такому контексті, формування дієвих правоохоронних органів стало одним із пріоритетних завдань держави.

Як зауважує В.С. Батиргарєєва, обмежувати боротьбу зі злочинністю лише державним супроводженням означає усвідомлено обмежувати запобіжні можливості суспільства [5, с. 398].

На нашу думку, викладена вище позиція заслуговує на увагу та набуває особливої актуальності в умовах повномасштабної військової агресії, коли український народ гуртується проти зовнішнього ворога, а злочинність є «своєрідним» внутрішнім ворогом, яка загрожує національній безпеці країни.

Щоб розкрити особливості розвитку, форм та методів участі громадських об'єднань у забезпеченні публічної безпеки та порядку, у першу чергу доцільно проаналізувати наявний досвід подібної діяльності. Цей підхід передбачає можливість проведення узагальнення процесу формування об'єкта дослідження, приділення уваги його реальній історії та хронології розвитку з усіма особливостями. Визначений підхід у рамках дослідження дозволяє розглянути роль громадських об'єднань та суспільства в цілому у контексті їх походження та історичного розвитку, а також спрогнозувати завдання для її діяльності.

На нашу думку, для здійснення такого аналізу найдоцільніше розглянути період із часів проголошення незалежності України, оскільки саме період існування Української держави з її цінностями та нормотворчим процесом значно вплинули на формування інституту участі громадських об'єднань при забезпеченні публічної безпеки та порядку як суб'єкта запобігання правопорушенням.

У перші роки незалежності Україна провела низку реформ для створення сучасної системи правоохоронних органів. Зокрема, було реформовано правоохоронні органи, прокуратуру та судову систему. Поступово правоохоронні органи отримували нові повноваження та

розширювали співпрацю з міжнародними партнерами у сфері протидії правопорушенням. За останні десятиліття Україна продовжує здійснювати реформи в правоохоронній галузі з метою підвищення ефективності та прозорості діяльності правоохоронних органів. Протидія корупції та організованій злочинності залишається одним із головних завдань правоохоронних органів України. На сучасному етапі українська правоохоронна система намагається забезпечити дотримання прав та свобод громадян, публічний порядок і безпеку та сприяти розвитку демократичного суспільства. Проте існують виклики сьогодення, які потребують подальшої уваги та вдосконалення, щоб забезпечити повну довіру та підтримку громадськості щодо роботи правоохоронних органів.

Якщо ж проводити аналіз історичної періодизації розвитку партнерських відносин та взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості (далі – ГОПС) в Україні, пропонуємо розглянути історичні аспекти їх становлення та розвитку.

Розглядаючи початковий етап взаємодії ГОПС та міліції (тривав у період з проголошення незалежності України у 1991 р. та до набрання законної сили Законом України «Про Національну поліцію» у 2015 р.) відмітимо, що на зорі незалежності України діяли самоврядні організації для забезпечення публічної безпеки та порядку. Так історично до проголошення незалежності на території України діяли так звані ради профілактики правопорушень та громадські пункти охорони порядку. Ці організації відігравали критичну роль у підтриманні безпеки та забезпеченні правопорядку на певних територіях. Ради профілактики правопорушень зосереджувалися на зміцненні дисципліни та етичних стандартів серед працівників установ та підприємств. Їхня діяльність відбувалася з метою запобігати правопорушенням та підвищення правосвідомості членів тогочасного суспільства та трудових колективів, зокрема і з питань охорони громадського порядку і профілактики правопорушень на закріпленій за ними території.

Відмітимо, що нині зазначені ідеї є скоріше національним історичним досвідом, а такі положення та підходи в Україні нормативно не застосовуються та відповідно до Закону України «Про правонаступництво» [124] та Закону України «Про дерадянізацію законодавства України» [107] втратили свою актуальність.

З іншого боку, у контексті історичного аспекту дослідження відмітимо, що зазначені громадські пункти охорони порядку були своєрідними центрами координації зусиль різних громадських організацій, які займалися забезпеченням публічної безпеки та порядку та профілактикою правопорушень на визначених територіях. Очевидно, що ці громадські об'єднання були своєрідними центрами громадської самоорганізації та діяльності, де різноманітні ініціативи та зусилля об'єднувалися з метою забезпечення публічної безпеки та порядку та зменшення злочинності на певній території. Ці самоврядні організації потенційно мали значний вплив на покращення співпраці з тогочасними державними інституціями та міліцією для забезпечення публічної безпеки та порядку. Їхня спільна праця потенційно дозволяла забезпечити більш ефективні підходи до вирішення проблем безпеки та злочинності на локальному рівні. Така співпраця громадських ініціатив з державними структурами стала однією з ключових складових взаємодії, що призводило до більш ефективного забезпечення публічної безпеки та порядку в місцевих громадах.

Протидія правопорушенням є невід'ємною складовою державного управління і становить одну з ключових функцій силових структур, Важливою також є роль правоохоронних органів у забезпеченні публічної безпеки та порядку, зміцненні державних інституцій і гарантуванні додержання правового режиму, установленого в країні.

Як указували в монографічному дослідженні Коропатов О.М. та Ярмачі Х.П., різні види взаємодії міліції та громадськості існували до 1991 р. та були запозичені в діяльність правоохоронних органів України: позаштатні працівники міліції (існували у більшості служб міліції: чергових частинах,

службі дільничних інспекторів міліції, карного розшуку, державній службі по боротьбі з економічними злочинами та ін.), агентурний апарат (підрозділи кримінальної міліції), довірені особи (підрозділи дільничних інспекторів міліції), громадські організації сприяння міліції [64, с.118].

Правова база, нормативні акти та стратегії розвитку, розроблені державним механізмом, можуть бути формальними та теоретичними, поки їх реалізація не стає реальністю на практиці. Захист та ефективність всіх цих документів і політик забезпечується безпосередньо діями правоохоронних органів. Саме їхні дії забезпечують життєздатність і дієздатність державного організму в цілому. Таким чином, правоохоронна діяльність відіграє ключову роль у забезпеченні функціонування державної влади, збереженні стабільності в суспільстві та виконанні правових норм і політик, що встановлені державою. Сучасна світова практика демократичних держав віддає перевагу поліційній системі, як найбільш ефективному варіанту для захисту та підтримки інтересів громадян. Поліція виконує важливу роль у збереженні соціального спокою [47, с.125].

У 1829 р. Роберт Піль заснував перший прототип поліції в Лондоні та визначив принципи, які мали характеризувати діяльність поліції. Зокрема, цитується його сьомий принцип, який гласить: «Завжди підтримувати взаємовідносини з населенням, втілюючи історичні традиції, що підкреслюють, що поліція - це суспільство, а суспільство - це поліція; поліція складається з представників населення, що отримують платню за те, щоб повністю присвячувати свою увагу обов'язкам, які покладено на кожного громадянина, в інтересах добробуту та виживання суспільства» [171].

Як бачимо, принципи Р. Піля були спрямовані на те, щоб поліція підтримувала близькі відносини з громадою та дотримувалась традицій, що склалися історично та які засвідчують взаємодію між поліцією і суспільством. Важливим було, щоб поліцейські розуміли, що вони є частиною суспільства і відіграють важливу роль у гарантуванні безпеки та добробуту кожного громадянина.

Водночас вважаємо за потрібне сьогодні більш детально трактувати позицію Р.Піля, а саме, що близькі відносини поліції із суспільством реалізуються у відносинах з кожною окремою територіальною громадою, які власне й утворюють сучасне суспільство, разом із тим саме роль поліції в забезпеченні добробуту також потрібно розуміти не лише як добробут кожного громадянина, а і як покращення загального добробуту громади та, як наслідок, усього суспільства. Такі принципи підкреслюють важливість активної взаємодії поліції з населенням і забезпеченням інтересів громадян, сприяючи процвітанню та стабільності суспільства. Піль відзначав, що поліцейські мають бути віддані своїм обов'язкам і служити для загального блага суспільства, реалізуючи принцип «поліція – це суспільство, а суспільство – це поліція». Аналізуючи вкладене вище, очевидним є висновок про те, що поліція має виходити із самого народу та водночас представляти інтереси суспільства та їх захищати.

Констатуємо, що подальше існування аналогічних органів з проголошенням Україною незалежності поступово почало втрачати свою актуальність, натомість отримання Україною незалежності заклало підґрунтя для формування нових інститутів та форм участі громадських об'єднань у забезпеченні публічної безпеки та порядку на основі вільної волі громадян та громад, а не на підставі владних приписів.

24 серпня 1991 р. Верховна Рада України започаткувала новий важливий етап в історії країни – проголошення України незалежною, демократичною державою, що означало перехід до самостійності. Всеукраїнський референдум, що відбувся 1 грудня 1991 р., став підтвердженням підтримки вирішального рішення Верховної Ради – переважна більшість громадян висловила свою згоду і підтримку Акту проголошення незалежності України [126].

Так молода держава мала вибудовувати власні суспільні та державні інституції, як би змогли забезпечити сталий суспільний та державний розвиток. На зорі незалежності України, відповідальність за забезпечення

публічної безпеки та порядку і боротьбу зі злочинністю практично повністю була покладена на органи внутрішніх справ.

На момент проголошення незалежності та тривалий час після того міліція в уже незалежній Україні керувалася нормами Закону «Про міліцію» [116], який був введений в дію з 01.01.1991 р. постановою Верховної Ради Української РСР «Про порядок введення в дію Закону Української РСР «Про міліцію» [122].

У контексті дослідження важливо зауважити, що зазначений вище Закон «Про міліцію» в ст. 3 серед інших принципів діяльності міліції виокремлював принцип взаємодії з громадськими організаціями та населенням. Разом із тим на той час цей Закон передбачав і принцип гласності у діяльності міліції, який полягав у тому, що міліція забезпечує інформування органів влади та управління, трудових колективів, громадських організацій, населення і медіа про свою діяльність, стан громадського порядку та заходи, спрямовані на його зміцнення [116].

Разом із тим, ст. 6 Закону [116] зобов'язувала державні органи, громадські організації, службові особи, трудові колективи та громадян сприяти міліції в охороні громадського порядку та боротьбі зі злочинністю. Відповідно до цієї статті, усі названі суб'єкти були зобов'язані надавати допомогу міліції та підтримувати її діяльність у забезпеченні публічної безпеки та порядку та протидії злочинності. Це передбачало співпрацю з правоохоронними органами, надання необхідної інформації, дотримання законів і правил, сприяння виявленню і затриманню правопорушників, та допомогу у запобіганні злочинності у своїй спільноті чи на робочому місці.

На нашу думку, важливим є те, що зазначена стаття Закону [116] встановлювала важливий принцип взаємодії між міліцією і громадою, що допомагала підтримувати порядок та гарантувати безпеку суспільства. Співпраця та підтримка з боку громади мають ключове значення для ефективності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю і забезпеченні гармонійного розвитку держави.

Як відомо, складовими елементами правового статусу будь-якої державної інституції є права та обов'язки. У контексті дослідження, права і обов'язки міліції закріплені в Законі України «Про міліцію». Так, норми ст. 10 встановлювали ряд обов'язків міліції, серед яких, у контексті дослідження цікавими вбачається такі: п. 15 вказаної статті – обов'язок повідомляти відповідним державним органам та громадським об'єднанням про аварії, пожежі, катастрофи, стихійні лиха та інші надзвичайні події, вживати невідкладних заходів для ліквідації їх наслідків, рятування людей і надання їм допомоги, а також охорони майна, що залишилось без нагляду; п. 23 – обов'язок подавати у межах наданих прав допомогу представникам громадських об'єднань у здійсненні ними їх законної діяльності, якщо їм чиниться протидія або загрожує небезпека з боку правопорушників. Зазначений вище Закон у контексті взаємодії з громадськими об'єднаннями надає міліції для виконання нею покладених на неї обов'язків право: вносити громадським об'єднанням обов'язкові до розгляду подання про необхідність усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень (п. 19 ст. 11 Закону «Про міліцію») [116].

Аналізуючи наведене, зауважимо, що Україна з проголошенням незалежності на основі минулого досвіду почала вибудовувати власні державні інститути, зокрема й систему правоохоронних органів, важливим елементом якої була міліція.

На початку незалежності криміналізація суспільства стала серйозною загрозою для національної безпеки та суттєво заважала процесу розбудови держави. У 1993 р. було прийнято Державну програму боротьби зі злочинністю [108]. Ця програма, серед іншого, визначала низку завдань за напрямками організаційних та правових заходів, профілактики правопорушень, зміцнення публічної безпеки та порядку, боротьби з організованою злочинністю та міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності. У програмі передбачалося розроблення планів спільних заходів виконками місцевих рад, народними депутатами, місцевими

державними адміністраціями, правоохоронними органами та громадськими організаціями з метою зміцнення публічної безпеки та порядку. Ці плани спрямовувалися на забезпечення публічної безпеки та порядку у випадках масових порушень громадського порядку, стихійних лих, великих аварій, катастроф та інших надзвичайних обставин. Однією з обов'язкових умов було урахування місцевих умов і вивчення існуючої практики участі населення та громадських формувань у разі надзвичайних обставин [108].

Тобто з погляду законодавця громадські об'єднання мали досить широке коло застосування в концепції бачення участі таких об'єднань у забезпеченні публічної безпеки та порядку за різних умов. Аналізуючи положення зазначеної державної програми боротьби із злочинністю, серед організаційних та правових заходів її реалізації в контексті забезпечення публічної безпеки та порядку Кабінету Міністрів України в 1993 р. було доручено вивчити існуючу практику участі населення та громадських формувань в охороні громадського порядку та розробити необхідні рекомендації із цього питання. У 1994 р. Президентом України прийнято Указ «Про невідкладні заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю» [118], на підставі якого відбулося додаткове фінансування зазначеної державної програми.

До початку XXI ст. розширюється участь громадян у забезпеченні публічної безпеки та порядку шляхом створення різного роду громадських формувань: народних дружин, спеціалізованих загонів, місцевих самозахисних загонів та інших формувань. Хоча діяльність вказаних громадських організацій не мала належного правового та процесуального забезпечення. Питання нормативного регулювання вказаних вище форм громадських формувань регулювалося, зокрема, Законом України «Про об'єднання громадян» від 16.06.1992 р. [119], який втратив чинність 01.01.2013 р. з набранням чинності Закону України «Про громадські об'єднання» [106].

У червні 1999 р. з метою підвищення ефективності діяльності органів внутрішніх справ, дільничних інспекторів міліції, поліпшення профілактики правопорушень, посилення впливу громадських формувань, добровільних народних дружин на стан правопорядку Президентом України було підписано Указ «Про додаткові заходи щодо поліпшення діяльності органів внутрішніх справ та громадських формувань з охорони громадського порядку» [110]. Відповідно до цього указу Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації повинні були вжити заходів для відновлення роботи громадських пунктів охорони порядку, вирішити питання повернення їм приміщень, які раніше вони використовували, або надання нових приміщень для їх функціонування. Також слід було забезпечити створення нових громадських пунктів охорони порядку там, де вони відсутні, урахувавши особливості кожного регіону, організувати діяльність рад цих пунктів для координації роботи громадських формувань, трудових колективів та населення з питань охорони громадського порядку і профілактики правопорушень за місцем проживання громадян.

Зауважимо, що перші кроки на шляху перетворень у діяльності міліції за напрямом упровадження принципу взаємодії з населенням у сучасній історії незалежної України було здійснено на початку 2000-х років. Вони спиралися на сформовану Радою Європи стратегію, в основі якої лежить пріоритет загальнолюдських цінностей. Це було підтверджено на конференції міністрів внутрішніх справ країн – членів Ради Європи із символічною назвою «Поліція ХХІ сторіччя», яка відбулася в Бухаресті в червні 2000 р. [39, с. 150].

Разом із тим почалася активна робота з відновлення діяльності в мікрорайонах міст, сільських населених пунктах, підприємствах, установах та закладах освіти добровільних народних дружин, загонів сприяння міліції, самозахисту, груп охорони громадського порядку та інших формувань. Активно сприяти зміцненню взаємодії між державними органами, органами

місцевого самоврядування та населенням з працівниками органів внутрішніх справ, зокрема з дільничними інспекторами міліції.

Водночас, як констатує Є. В. Зозуля, практика діяльності правоохоронних органів засвідчила: як би не намагалися вирішити проблему забезпечення надійного правопорядку в сучасній Україні, як би не вдосконалювали форми та методи роботи правоохоронців у цьому напрямі, зрозумілим було одне – без тісної взаємодії з громадськістю, без підтримки населення ця проблема не могла бути вирішена. Зазначене потребувало заходів, які б сприяли створенню обстановки нетерпимості до будь-яких проявів порушення правопорядку, залучення до боротьби з ними широких верств населення, громадських формувань і організацій [40, с. 31].

У червні 2000 р. Верховна Рада України приймає Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [128], який унормовує питання участі громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону в діяльності міліції та Державної прикордонної служби України. Зазначений закон надав можливість громадянам добровільно приєднуватись до формувань, які забезпечують громадський порядок, таких як громадські формування з охорони громадського порядку. Громадяни, які входять до таких формувань, можуть активно сприяти підтриманню правопорядку, захисту прав і законних інтересів громадян, як самотійно, так і разом з представниками міліції, а також забезпеченню безпеки на державному кордоні. Цей закон визнав важливість взаємодії громадян із державними органами в забезпеченні безпеки і стабільності в країні [46, с. 322].

Відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [128], встановлено, що громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону (далі за текстом – ГФзОГПіДК) мають можливість створюватись на основі громадської самодіяльності, включаючи такі види формувань, як зведені загони громадських формувань, спеціалізовані загони (групи)

сприяння міліції та Прикордонним військам України, а також асоціації громадських формувань і т. ін. [128]. Разом із тим, зауважимо, що саме така редакція частини 2 ст. 1 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» була встановлена завдяки внесенню змін до зазначеного закону України у зв'язку із прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» відповідно до положень п. 69 Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» [101].

Таким чином, ГФзОГПідК відповідно до положень Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» діють з метою забезпечення публічної безпеки та порядку, а також захисту державного кордону, добровільно об'єднуючи громадян, які бажають взяти активну участь у забезпеченні безпеки країни. Вони можуть включати різні спеціалізовані групи та асоціації, співпрацюючи з поліцією та Державною прикордонною службою України для забезпечення оптимального рівня безпеки та порядку в суспільстві та на державному кордоні.

Зазначений закон упродовж тривалого часу залишається одним із ключових нормативно-правових актів держави, який регулює питання участі громадських формувань в охороні громадського порядку та державного кордону. Підкреслимо, що даний закон зазнавав ряду змін, як наслідок викладався в численних редакціях від 29.01.2003 р., 01.08.2003 р., 15.07.2015 р., 28.12.2015 р., 01.01.2016 р., 04.11.2018 р., 03.07.2020 р., 15.03.2022 р. Деякі зміни стосувалися соціальних гарантій суб'єктів, на які поширюється дія норм закону, деякі – викликані внесення змін в інші нормативно-правові акти, що є наслідком нормотворчого процесу.

Разом із тим питання реалізації громадянами права на свободу об'єднання, порядок утворення, реєстрації, діяльності та припинення громадських об'єднань в Україні було унормовано з прийняттям Верховною Радою України 22 березня 2012 р. Закону України «Про громадські об'єднання» [106].

Стосовно етапу становлення взаємодії НПУ з ГОПС, який тривав з набрання сили Закону України «Про Національну поліцію» у 2015 р. та до повномасштабного вторгнення на територію України країни-агресора 24 лютого 2022 р. зауважимо, що даний етап характеризується наявністю якісного зростання та формування відповідності європейським стандартам взаємодії НПУ з ГОПС.

На початку 2014 р. в експертному середовищі почали розглядатися ідеї реформування силового блоку держави. Означені події набували своєї актуальності у зв'язку з Революцією Гідності та пов'язаними з нею подіями: анексія АРК та воєнні дії на території Донецької та Луганської областей, які призвели до антитерористичної операції (АТО, пізніше – Операція об'єднаних сил – ООС). Ці події сприяли не лишегуртуванню суспільства, а й актуалізації питань участі громадських об'єднань у правоохоронній діяльності та охороні державного кордону.

Крім того, у даному контексті, на нашу думку, важливо зазначити і те, що історично ідеї реформування правоохоронних органів, зокрема поліції, у концепції створення на місцях ефективної правоохоронної інституції відбувалося ще у 2009 р. Так на розгляд Верховної Ради України було запропоновано проєкт закону № 4199 від 13.03.2009 р. «Про місцеву поліцію», однак ця ініціатива не мала успіху. Згодом у 2012 р. було подано до Верховної Ради України ще один проєкт Закону про поліцію № 10688 від 03.07.2012 р., однак його було відкликано. Зазначені проєкти законів та факти їх подання свідчать про наявний запит у суспільстві на створення якісного правоохоронного органу, який би серед іншого був ефективний на місцях, у громадах та при безпосередній взаємодії із громадянами.

У період 2014–2015 років у державі тривала активна робота над новим законом, який би не лише регулював роботу поліції, але й відповідав запитам суспільства. 10 липня 2014 р. на розгляд Верховної Ради України було подано проєкт № 4276а Закону «Про муніципальну поліцію», 12.01.2015 р. подано проєкт № 1692 Закону «Про Національну поліцію», а 27.01.2015 р. до

Верховної Ради України подано проєкт № 1692-1 Закону «Про поліцію і поліцейську діяльність». Проте всі зазначені проєкти законів з різних причин були відкликані їхніми авторами.

Окремої уваги в рамках історії реформи правоохоронних органів заслуговують два законопроєкти: один від уряду та інший від Президента України. Урядовий законопроєкт отримав назву «Про Національну поліцію» (законопроєкт № 2822 від 13.05.2015 р.), а згаданий вище та альтернативний законопроєкт, підготовлений президентською більшістю, мав назву «Про поліцію і поліцейську діяльність» не отримав підтримки. Як відомо, Верховна Рада України підтримала законопроєкт № 2822 «Про Національну поліцію», який згодом набув законної сили.

Закон України «Про Національну поліцію» [117] є першим прийнятим у незалежній Україні спеціальним законом, що регулював діяльність поліції, адже до набрання ним законної сили керувалися попереднім законом, прийнятим в Українській РСР, про що зазначалося вище.

Особливої уваги в контексті дослідження заслуговують положення щодо взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства, як про це зазначено в ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» [117]. Так нормами закону встановлено, що поліція діє в тісному співробітництві та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на основі партнерства з метою задоволення їхніх потреб.

Як і до попереднього закону, до Закону України «Про Національну поліцію» було внесено багато змін. Основні з них пов'язані з реформуванням правоохоронних органів у період 2015–2019 рр., зі створенням Національної поліції, що мало значний вплив на довіру населення та покращило зв'язки з громадськістю. Суспільство швидко змінювалося, унаслідок чого з'явилися нові форми взаємодії, такі як проєкти «Поліцейський офіцер громади» (ПОГ) та «Шкільний офіцер поліції» (ШОП) та ін. Громадянське суспільство також переосмислило своє місце та роль у незалежній державі, а події останніх років сприяли збільшенню громадянської активності та зростанню

правосвідомості населення. Національна поліція зуміла добре впоратися з викликами та підвищити довіру до правоохоронних органів, сприяючи спільним зусиллям з громадськістю для забезпечення правопорядку та стабільності в країні.

Очевидними факторами, що впливають на розвиток взаємодії Національної поліції з ГОПС є згадані вище норми Закону України «Про громадські об'єднання», Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» та законодавство, що визначає вимоги до державної реєстрації таких громадських об'єднань, як юридичних осіб, зокрема і Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» [109].

Окремої уваги, на нашу думку, у контексті дослідження заслуговує Закон України «Про основи національного спротиву», який визначає правові та організаційні засади національного спротиву, основи його підготовки та ведення, завдання і повноваження сил безпеки та сил оборони та інших визначених цим Законом суб'єктів з питань підготовки і ведення національного спротиву [121]. Цей нормативно-правовий акт встановлює та регулює діяльність добровольчих формувань територіальної громади (далі за текстом – ДФТГ), які у свою чергу відповідно до п. 2 ст. 1 Закону України «Про основи національного спротиву» є воєнізованим підрозділом, сформованим на добровільній основі з громадян України, які проживають у межах території відповідної територіальної громади, який призначений для участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони [121]. А оскільки відповідно до ст. 17 зазначеного вище закону, Національна поліція бере участь у проведенні аналізу та оцінки обставин, яка впливає на виконання завдань територіальної оборони та руху опору, плануванні територіальної оборони, створенні системи управління територіальною обороною, то зазначене вимагає якісної взаємодії поліції та представників громадськості.

На нашу думку, етап розвитку взаємодії Національної поліції та ГОПС, який пропонуємо визначати з 2015 р., закінчується з введенням воєнного стану в Україні із 05 год. 30 хв. 24 лютого 2022 р. на підставі Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [99] у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до п. 20 частини першої ст. 106 Конституції України [61] та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [123].

Разом із тим, пропонуємо виділити етап взаємодії Національної поліції та ГОПС після введення воєнного стану до теперішнього часу. Підкреслимо, що після введення воєнного стану на території України правове регулювання досліджуваних правовідносин дещо змінилися. Зазначене викликано не лише тим, що значна кількість громадських об'єднань переглянула свої цілі діяльності, передбачені їхніми установчими документами, задля надання різноманітного виду сприяння Збройним силам України та територіальній обороні, допомоги постраждалим та внутрішньо переміщеним особам, волонтерства тощо.

Після лютого 2022 р. до Закону України «Про громадські об'єднання» внесено ряд змін, які так чи інакше вплинули на функціонування ГОПС. Пропонуємо розглянути їх детальніше.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність» від 03.03.2022 № 2107-IX [102] внесено зміни до частини першої ст. 28 Закону України «Про громадські об'єднання», виклавши її в такій редакції: «1. Громадське об'єднання може бути заборонено судом за позовом уповноваженого органу з питань реєстрації у разі виявлення ознак порушення громадським об'єднанням вимог статей 36, 37 Конституції України, статті 4 цього Закону, а також у разі засудження його уповноважених осіб за вчинення кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111¹

Кримінального кодексу України. Заборона громадського об'єднання має наслідком припинення його діяльності у порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань».

Згодом Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо заборони виготовлення та поширення інформаційної продукції, спрямованої на пропагування дій держави-агресора» № 2109-IX від 03.03.2022 р. змінив ч. 1 ст. 4 Закону України «Про громадські об'єднання», виклавши в такій редакції: «1. Утворення і діяльність громадських об'єднань, мета (цілі) або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки, порушення рівноправності громадян залежно від їх раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками; поширення відомостей, що містять виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, забороняються» [100].

Згодом зазначене положення ч. 1 ст. 4 Закону України «Про громадські об'єднання» було змінено на підставі Закону України «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну» та викладено законодавцем в такій редакції: «1. Утворення і діяльність громадських об'єднань, мета (цілі) або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу

насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки, порушення рівноправності громадян залежно від їх раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками; поширення відомостей, що містять виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, у тому числі шляхом представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього конфлікту, громадянського конфлікту, громадянської війни, заперечення тимчасової окупації частини території України; пропаганду російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії російської федерації проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну, забороняються», разом із тим частину другу ст. 18 зазначеного змінюваного закону було доповнено абзацом сьомим такого змісту: «У символіці громадського об'єднання не може використовуватися символіка комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, символіка воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну» [112].

Крім того, у контексті змін Закону України «Про громадські об'єднання» важливим є зміни, внесені Законом України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» від 21.03.2023 № 3005-IX, у частині першій статті 4 вказаного закону слова «пропаганду комуністичного» замінити словами «пропаганду російської імперської політики та її символіки, комуністичного» та змін в абзаці сьомому частини другої статті 18 зазначеного закону слова

«не може використовуватися символіка» замінити словами «не може використовуватися символіка російської імперської політики, символіка» [114].

Зазначені зміни в Закон України «Про громадські об'єднання» на перший погляд прямо не впливають на аспекти взаємодії ГОПС та НПУ, проте вони є важливими для такої взаємодії в рамках реалізації державної політики захисту державного суверенітету України, тому відповідно є обов'язковими для врахування під час реалізації такої взаємодії.

Уведення воєнного стану актуалізувало зміни і до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», а саме на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність» від 03.03.2022 № 2107-IX частину другу ст. 8 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» викладено в такій редакції: «У разі порушення громадським формуванням вимог законодавства щодо його діяльності, а також у разі засудження його уповноважених осіб за вчинення кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111¹ Кримінального кодексу України, за заявою реєструючого органу діяльність такого громадського формування може бути заборонена за рішенням суду у встановленому законом порядку» [102].

Аналізуючи зміни до чинного на час введення воєнного стану Закону України «Про основи національного спротиву», варто зауважити, що Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про основи національного спротиву» щодо вдосконалення порядку комплектування і соціального забезпечення Сил територіальної оборони Збройних сил України та добровольчих формувань територіальних громад» доповнив частину 1 ст. 9 вказаного закону абзацом четвертим такого змісту: «Громадяни України зараховуються до складу військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України за місцем своєї реєстрації. У разі введення воєнного

стану громадяни України можуть зараховуватися до складу військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України також безпосередньо в районах ведення воєнних (бойових) дій», а також абзац перший частини третьої вказаної статті доповнив реченнями такого змісту: «Громадяни України зараховуються до складу добровольчих формувань територіальних громад за місцем своєї реєстрації. У разі введення воєнного стану громадяни України можуть зараховуватися до складу добровольчих формувань територіальних громад також безпосередньо в районах ведення воєнних (бойових) дій» [103].

Таким чином введення режиму воєнного стану спричинило зміни в певних аспектах діяльності ГОПС, до яких відносимо вищеперераховані зміни чинного законодавства.

Отже, історичний розвиток взаємодії поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості тісно пов'язаний з процесами реформування правоохоронної сфери України. Аналізуючи історичні етапи, акцентуємо увагу на їх взаємозв'язку і впливі на становлення й ефективність сучасної взаємодії.

Узагалі дослідження генези становлення інституту взаємодії поліції та ГОПС підтверджує важливість розвитку відносин між правоохоронними органами та громадою для забезпечення публічної безпеки та порядку. Підкреслюємо, що така взаємодія стає ключовим фактором успішності правопорядку та визначає напрями майбутнього розвитку правоохоронної системи в Україні.

У результаті дослідження можна виділити три історичні етапи взаємодії поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в Україні, указавши їхні основні характеристики та особливості.

Початковий етап (1991–2015 рр.) відзначений реформуванням взаємодії міліції та громадськості, відходом від форм, методів, завдань та принципів, що сформувалися в Радянському Союзі, налагодженням взаємодії, яка ґрунтується на партнерстві, добровільності, повазі прав і свобод

взаємодіючих суб'єктів, створенням та прийняттям базових нормативно-правових актів, що регламентують взаємодію поліції та громадськості.

Другий етап становлення взаємодії (2015–24.02.2022 рр.) характеризується створенням правоохоронного органу – Національної поліції, яка здійснює сервісні функції, орієнтована на проблеми громади, розробленням ефективного механізму взаємодії, формуванням позитивного іміджу, наближенням до громади. Характерною рисою другого етапу є активніша взаємодія НПУ та ГОПС. Проходить інтенсивний обмін інформацією, відбувається участь ГОПС у патрулюванні та профілактичних заходах, спільно розроблених та реалізованих. Цей етап визначається підвищеною рівнем взаємодії НПУ та ГОПС у порівнянні з попереднім етапом та впровадженням новаторських підходів до вирішення проблеми правопорушень. Зауважимо, що цей етап відображає прагнення до сталого розвитку взаємодії поліції та громадських об'єднань, спрямованого на зміцнення законності та публічної безпеки та порядку. Основною рисою даного етапу взаємодії НПУ та ГОПС є стійкий розвиток взаємодії між поліцією та громадськими об'єднаннями. Громадські організації активно взаємодіють у виконанні конкретних завдань з підтримання правопорядку та сприяння безпеці громадян. Також зміцнюється партнерство за допомогою нових інформаційних технологій та інновацій.

Етап розвитку та перевірки взаємодії на міцність (з 24.02.2022 р. – по теперішній час). Етап взаємодії Національної поліції та ГОПС після введення воєнного стану в Україні до теперішнього часу характеризується змінами національного законодавства, введенням комендантської години, та підходами до нормативно-правового регулювання основ діяльності ГОПС в Україні та їх взаємодії з НПУ.

Отже, розвиток взаємодії поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості укладається в логіку еволюційного процесу, де кожен етап відображає не лише певні досягнення, а й реальний внесок у

зміцнення правової системи та гарантування безпеки українського суспільства.

1.2. Методологічні основи дослідження правового регулювання взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості

Органи Національної поліції займають одне із ключових та важливих місць у системі державного управління, що зумовлено передусім її важливими функціями та значущістю для суспільного життя та забезпечення публічної безпеки та порядку. Важливо, що робота поліції відбувається в реальному соціальному середовищі при безпосередньому контакті з громадянами. Це безпосереднє спілкування з громадянами надає правоохоронним органам унікальну можливість впливати на ситуацію в суспільстві, вирішувати проблеми безпеки та забезпечувати дотримання закону. Вони функціонують як посередники між державним апаратом і населенням, що робить їх прямим імплементатором правопорядку та охорони громадської безпеки. Ця взаємодія також впливає на взаємну довіру і сприяє створенню партнерства між правоохоронними органами та громадськістю, що важливо для ефективного реагування на виклики, з якими суспільство стикається. Тому роль органів правопорядку в суспільстві є важливим елементом демократичного управління і забезпечення стабільності в державі.

Існуючі сучасні методи наукових досліджень, на думку Сеника С.В., їх інструментарій дають можливість знайти нові підходи до розуміння явищ та процесів правової дійсності, зокрема їх місця у правозастосовному процесі [132, с.37].

У своїй праці В.Я. Тацій [145, с.11] визначає, що методологія будь-якого правового дослідження є однією з фундаментальних проблем вітчизняної юридичної науки. Тому для дослідження обраної нами проблематики

важливо правильно визначити наукові методи пізнання, які допомогли б повністю зрозуміти його зміст. Слід також визнати, що саме на початкових стадіях проведення будь-якого наукового дослідження постає найбільше методологічних питань.

Термін «методологія» (від грецьк. *methodos* – шлях, спосіб пізнання дослідження та вчення) у широкому розумінні означає філософське вчення про методи пізнання, систему певних теорій, законів і категорій, що опосередковують загальні властивості та зв'язки об'єктивного буття і наукового пізнання; а у вузькому – сукупність дослідницьких принципів, методів, прийомів та процедур, які застосовуються в певній галузі знань [79].

Розпочинаючи досліджувати певні правові явища, необхідно визначитися з інструментарієм науково-дослідної роботи, передбачити, які методи наукового пізнання можливо використовувати в цій роботі [132, с. 194].

Методологічний аспект дослідження такого явища, як нормативно-правові засади взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості за своїм змістом полягає у використанні теоретико-пізнавальних знань різного рівня.

Методологічні знання – це знання щодо принципів, методів, шляхів й інші засоби вивчення пізнання досліджуваних об'єктів [26, с 5].

На думку науковців, методологія – це вчення про метод, теоретичне обґрунтування методів пізнання матеріального світу, які використовують у науці [134, с. 194]. «Методологія виконує низку функцій, які полягають у здобутті наукових знань, що відображають динамічні процеси та явища, у спрямуванні, передбаченні особливих шляхів досягнення певної науково-дослідницької мети, у забезпеченні всебічності отриманої інформації про процеси чи явища, що вивчаються, у допомозі введення нової інформації до фонду теорії науки, у забезпеченні уточнення, збагачення, систематизації термінів і наукових понять, у створенні системи наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах і є логіко-аналітичним інструментом

наукового пізнання», зазначають В.М. Шейко та Н.М. Кушнарєнко [156, с.56]. Такий погляд дозволяє вченим визначити поняття методології як концептуальне вираження мети, змісту, методів дослідження, які дають найбільш об'єктивну, точну та систематизовану інформацію про процеси та явища.

На думку Д.І. Голосніченка, «під методологією слід розуміти складне утворення, яке включає всю систему різних підходів, методів, логічних методів та інших можливих засобів пізнання і вдосконалення державно-правових явищ» [14, с. 10].

О.Ф. Скакун так розкриває поняття методології: «Це система певних теоретичних принципів, логічних прийомів, конкретних засобів дослідження предмета науки. Теоретичні принципи – історизм, єдність логічного та історичного. Логічні прийоми – дедуктивний та індуктивний умовивід, аналіз і синтез, порівняння, узагальнення. Конкретні засоби дослідження – інструменти пізнання, що застосовуються для встановлення знання про досліджуваний предмет» [138, с.11].

О. М. Балинська та Т.З. Гарасиміва визначають методологію як вчення про систему наукових принципів, форм і способів дослідницької діяльності [3, с.61].

На думку М.В. Кельмана, методологія є «складним соціокультурним явищем, яке чітко відображає специфіку пізнавального дискурсу сучасності. Насправді вона виходить за рамки наукового пізнання, мислєдіяльнісно обіймаючи увесь соціокультурний світ у його мультипроблемності, багатопредметності, конкретно-історичному часописі. А це означає, що її цікавить те, як чи у який спосіб діють люди, з одного боку, за законами соціальності, з іншого – відповідно до законів культури чи змісту» [52, с.34].

З огляду на можливі методи дослідження цієї проблеми в теорії права використовується категорія «методологічна розкутість». Ця термінологічна фраза свідчить про співіснування багатьох підходів до постановки наукової проблеми та вибору методології наукового пізнання. Евристичні можливості

того чи іншого підходу, їх порівняльний аналіз та критичне розуміння є предметом наукової дискусії.

Водночас методологія визначається соціокультурним явищем, що відображає специфічний пізнавальний процес сучасності. Тому науковий метод тлумачать як спосіб упорядкування наукової діяльності для досягнення поставленої мети [53, с.17]. У науці виділяють філософські, загальнонаукові, спеціально-юридичні методи дослідження [132, с. 42]. Ці методи в контексті нашого дослідження повинні забезпечити виконання таких завдань:

- визначити способи отримання наукових знань, що відображають динамічні правові процеси та явища;
- скерувати, передбачити шлях, яким можна досягти мети науково-дослідної роботи;
- забезпечити всебічність отримання інформації щодо взаємодії поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, що є процесом вивчення;
- провести уточнення, доповнення, систематизацію термінів і понять у юридичній науці;
- створити систему наукової інформації, що ґрунтується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичній інструментарій наукового пізнання [133, с. 179].

Як зазначає М. І. Золотарьова, для проведення дослідження на основі відповідного об'єкта і предмета «не застосовують геть усі методи, принципи і прийоми, передбачені юридичною наукою, а лише ті з них, які є необхідними для конкретного об'єкта і предмета» [41, с.117].

У нашому випадку об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі нормативно-правового регулювання взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості, а предметом – нормативно-правові засади взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

Методи дослідження включають виконання певної послідовності дій, що

базуються на конкретному плані. Уважається, що вони можуть змінюватися та варіюватися залежно від виду діяльності, що досліджується, та сфери застосування [72, с. 168].

Особливого значення набуває визначення методологічних засад для досліджень, присвячених розгляду різних аспектів взаємодії поліції та громадськості, зокрема партнерським відносинам поліції та громадських формувань правоохоронної спрямованості.

Відповідно до функціонального підходу, взаємодія пов'язана з процесами самоорганізації й управління. Причина полягає в тому, що ця проблема стала актуальною лише наприкінці XIX ст., тож на теперішній час існує очевидний брак традицій для розуміння особливостей взаємодії поліції і громадськості.

Взаємодія та партнерство – це специфічні види людської діяльності. Використовуючи такі визначення, як «взаємодія», «партнерство», «координація», ми часто не замислюємось про природу цих термінів. На думку вчених, взаємодія – це сукупність погоджених дій, заснованих на концепціях, методах, засобах, нормативно-методичних матеріалах сприяння, координації, спільності діянь з метою ефективного використання сил та засобів взаємодіючих суб'єктів щодо забезпечення прав і свобод фізичних осіб, профілактики правопорушень та боротьби зі злочинністю [30; 32; 40].

Сприяння діяльності поліції є сьогодні великою і відносно складною системою знань, яка входить до складу різних галузей наук, зокрема: інформатики (науки про інформацію, способи її отримання, нагромадження, оброблення та передавання); логіки (науки про закономірності правильного мислення); методології (системи принципів, методів і прийомів пізнавальної діяльності); евристики (науки, яка відкриває нове у різних сферах життя).

Тому дати чітке визначення поняття «взаємодія» чи є досить проблематичним питанням і будь-яка спроба зробити це однозначно призведе до виникнення наукової дискусії.

Діяльність Національної поліції, пов'язана із забезпеченням публічного

порядку та безпеки, здійснюється різними методами, засобами та прийомами, що дозволяє застосовувати різні методи для її дослідження відповідно до контексту нашої проблематики.

Розгляд методологічних засад дослідження нормативно-правових засад взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості набуває особливої актуальності ще й тому, що важливим етапом процесу наукового пізнання є обґрунтований вибір методології та методів дослідження.

Специфічні характеристики предмета дослідження вимагають комплексного застосування різних методів у поєднанні та взаємодоповнюваності, створюючи оптимальний взаємозв'язок між традиційними методами, що застосовуються в юридичній науці, та новими підходами і прийомами пізнання (політико-філософськими, соціологічними та психологічними, емпіричними та теоретичними, якісними та кількісними), використання яких повинно супроводжуватися відповідною їх трансформацією, перебудовою та адаптацією до особливостей предмета нашого дослідження.

У правовій науковій літературі розглядають різні підходи до виокремлення структури методології юридичної науки, аналіз яких сприяє вибору найкращого, виходячи з особливостей генезису, специфіки взаємодії Національної поліції з населенням. З огляду на ці підходи, для дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі нормативно-правового регулювання взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості, можна виокремити:

- світоглядні, філософські та наукознавчі засади дослідження;
- методологічні принципи та підходи;
- основні наукові методи, що використовуються для вивчення предмета та формування відповідних наукових знань, що складають понятійний та категоріальний апарат дослідження;
- теоретичні наукові правові знання, які використані під час проведення

дослідження.

Тому, урахувавши викладене, ми використовуємо такі методи дослідження адміністративно-правових засад взаємодії Національної поліції з громадськими організаціями правоохоронної спрямованості:

- філософські (феноменологічний, діалектичний, герменевтичний, аксіологічний, синергетичний);
- загальнонаукові (структурний, індуктивний, дедуктивний, порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, моделювання);
- конкретно-наукові (історичний, статистичний, бібліометричний);
- спеціальні (формально-юридичний).

Усі застосовані нами методи дослідження ґрунтуються на принципі об'єктивності наукового пізнання, який полягає у визнанні кожного пізнавального об'єкта як частини об'єктивної реальності, незалежної від людини.

До недавнього часу співпраця між поліцією та громадськими об'єднаннями була неплановою та несистематичною, активізуючись переважно у зв'язку з резонансними подіями та кризовими ситуаціями в країні. Однак зрозуміло, що ефективна взаємодія між ними потребує наукового деталізованого нормативно-правового обґрунтування, а також якісно організованої управлінської стратегії.

Тому сучасний підхід до взаємодії поліції з громадськістю має базуватись на систематичних дослідженнях, аналізі іноземного та вітчизняного досвіду та розробленні конкретних планів співпраці. Такий науково обґрунтований підхід дозволить розуміти роль громадськості в забезпеченні публічного порядку та безпеки, а також потреби їх участі в правоохоронному процесі, а також забезпечить планомірні та збалансовані дії щодо оптимізації взаємодії з органами Національної поліції.

На нашу думку, створення стратегічних планів співпраці, розроблення програм та проєктів на основі об'єктивного аналізу, допоможе розвивати партнерські зв'язки між такими громадськими об'єднаннями та поліцією, що,

як наслідок, зможе забезпечити позитивний вплив для гарантування безпеки суспільства та держави. Такий методологічний підхід та систематизація допоможе досягти значущих результатів у підвищенні рівня публічної безпеки, правопорядку та довіри населення до правоохоронних органів у цілому.

Одним із питань визначення методологічних особливостей взаємодії поліції та громадськими об'єднаннями є їх роль у взаємодії та співвідношенні між собою. Крім того, важливим є питання встановлення спільних функцій, завдань та мети такої взаємодії. Суть такої взаємодії між поліцією та ГОПС полягає в їхній співпраці, спрямованій на досягнення спільного інтересу – забезпечення публічного порядку та безпеки.

Нормативно-правове регулювання даних відносин унормоване чинними Законом України «Про Національну поліцію» та Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», декларуючи ідею глибокої співпраці та активної взаємодії з населенням, місцевими територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на основі партнерства, спрямованого на задоволення їхніх потреб та інтересів.

Великий тлумачний словник сучасної української мови під поняттям «взаємодія» визначає взаємний зв'язок між предметами, або скоординовану дію між будь-ким [8, с. 704].

У контексті теми цього дослідження слід доповнити зазначене поняття тим, що скоординована дія повинна мати системний характер та сприяти відповідній взаємній реакції кожної зі сторін, тобто поліції з одного боку та ГОПС з іншого, що за своєю суттю є взаємодією.

На думку М.В. Коваліва, поліція та інститути громадянського суспільства можуть здійснювати взаємодію різних видів: 1) залежно від особливостей виконуваних завдань взаємодія може бути: а) плановою, б) постійною, в) тимчасовою; 2) залежно від сфери діяльності: а) міжгалузеву, б) міжрегіональну, в) міжнародну; 3) залежно від характеру може поділятися на: 1) інформаційну, 2) організаційну, 3) координаційну; 4)

залежно від тривалості: а) короткочасною, б) тривалою; 5) залежно від ініціатора взаємодії здійснюється: а) з ініціативи представників інститутів громадянського суспільства, б) з ініціативи поліції, в) з ініціативи представників органів державної влади та місцевого самоврядування.

Факти взаємодії органів поліції свідчать, що інститути громадянського суспільства за власною ініціативою надають реальну, дієву допомогу поліції, зокрема у сфері виявлення, припинення та запобігання правопорушенням і злочинам, при встановленні особи затриманих правопорушників [55, с. 80 - 81].

З точки зору О. В. Джафарової, «взаємодія органів внутрішніх справ із населенням виявляється у використанні можливостей один одного для досягнення власних цілей» [28, с. 17].

Частково погоджуючись з думкою О.В. Джафарової, варто підкреслити, що взаємодія між поліцією і населенням має бути пов'язана спільною метою та у можливості використовувати ресурси один одного. Таким чином, можемо констатувати, що питання використання ресурсів ГОПС органами поліції та навпаки є досить актуальним питанням та потребує додаткового науково-правового обґрунтування.

Крім того, важливим у даному аспекті є й те, що одна з форм добровільної самоорганізації населення саме і є громадське об'єднання, яке за організаційно-правовою формою може бути утворене фізичними та/або юридичними особами приватного права виключно для здійснення та захисту прав та свобод задоволення різного роду суспільних інтересів.

Водночас конструктивним вбачається те, що методологічно взаємодія між поліцією і громадськістю може бути реалізована на двох рівнях: на рівні населення (поліція комунікує з громадськістю через медіа, шляхом реалізацій інформаційних кампаній, шляхом роботи з органами місцевого самоврядування тощо) та на рівні спільної діяльності з окремими його групами чи представниками (громадськими об'єднаннями, волонтерськими організаціями, благодійними фондами тощо). Зауважимо, що такі форми

комунікації спрямовані на виконання окремих завдань, які, як правило, мають загальний характер.

З точки зору соціології явище взаємодії розглядають як регулярні соціально обумовлені дії суб'єктів один щодо одного з метою отримання певної реакції, яка породжує реакцію сторони, яка справляла вплив [137, с. 244].

Кримінально-процесуальна доктрина пропонує трактувати поняття взаємодії як форми елементів системи яка взаємодоповнюючи один одного створює умови для успішного її функціонування загалом [148, с. 500].

Важливо в концепті методології досліджуваної проблематики зауважити, що нині не існує єдиного уніфікованого підходу до понять, які визначають форми співпраці між державними інститутами і суспільством, громадою, громадянином або об'єднанням громадян. Сьогодні правова наука оперує різними поняттями: «узгодженість», «координація», «взаємодія», «співпраця», «партнерство» тощо.

С. К. Гречанюк вважає, що теорія взаємодії в управлінні (насамперед правоохоронними органами) є складовою частиною загальної теорії управління, що визначає закономірності й особливості організації внутрішньої системної та внутрішньої структурної взаємодії правоохоронних органів, а також їх взаємодії з державними і недержавними формуваннями [18, с. 13]. До основних структурних елементів взаємодії науковець відносить: суб'єктів взаємодії, обґрунтованість і необхідність взаємодії, правові підстави взаємодії, організаційні форми взаємодії, тактику взаємодії, напрями взаємодії [18, с. 14].

Термін «взаємодія» має складне тлумачення у зв'язку з тим, що в нормативних актах, правовій та науковій літературі даний термін, як, до речі, і термін «координація», визначаються як термін «погодженість» [7, с. 85].

Так питання координації набувають своєї актуальності в контексті діяльності правоохоронних органів та поліції, адже вони безпосередньо уповноважені забезпечувати правопорядок. Разом із тим, органами

Національної поліції можуть використовуватися можливості взаємодії та координації з державними та недержавними суб'єктами для досягнення бажаного результату [10, с. 85].

Чинний Закон України «Про Національну поліцію» в ст. 5 саме в контексті діяльності поліції стосовно органів державної влади та органів місцевого самоврядування зазначає термін «взаємодія», у ст. 11 цей закон зазначає про «взаємодію з населенням на засадах партнерства». Разом із тим, указаний закон у розрізі повноважень поліції (в пп. 32, 34, 44 частини першої ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію») зазначає про взаємодію з різними суб'єктами та інститутами держави. Закон визначає Національну поліцію як орган виконавчої влади, що має на меті служити суспільству, захищати права та свободи людей, боротися зі злочинністю, забезпечувати публічну безпеку та порядок. Крім того, закон встановлює юридичні основи для організації та діяльності поліції, регулює статус поліцейських та встановлює порядок проходження служби у цьому органі [117].

Важливо, щоб органи поліції орієнтувалися на міжнародні тенденції та європейські стандарти, а також проявляли бажання українських посадових осіб державних структур бути прикладом для колег інших країн та постійно вдосконалювати систему законодавства. Це допоможе зміцнити авторитет нашої країни на міжнародному рівні і забезпечить високий стандарт правоохоронної діяльності [70, с. 10].

У Законі України «Про Національну поліцію» було встановлено, що взаємодія поліції та населення має базуватися на винятково партнерських засадах на державному рівні [117]. Інститут партнерства набуває важливості через значущі функції, які виконує поліція в суспільстві, а також через те, що поліцейська діяльність відбувається в реальному соціальному просторі при безпосередній взаємодії з громадянами. Так однією з форм взаємодії поліції з громадськістю є співробітництво з ГОПС. Кожен день поліцейські зіштовхуються зі складними професійними завданнями, вирішують непрості ситуації та конфлікти, при цьому, часто, не маючи права на помилку. Закон

визначає Національну поліцію як орган виконавчої влади, який покликаний забезпечувати охорону прав і свобод людини, боротися зі злочинністю та підтримувати забезпечення публічної безпеки та порядку.

Важливо зауважити, що ГОПС є добровільним об'єднанням фізичних та/або юридичних осіб приватного права для реалізації права мати безпекове середовище для життя в суспільстві.

НПУ як орган виконавчої влади, що служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки та порядку, що дає можливість констатувати соціальне призначення поліції як сервісної служби, персонал якої повинен активно дотримуватися стратегії «партнерство заради спокою» («Community policing»), яка ефективно зарекомендувала себе в країнах англосаксонської правової системи. Крім цього персонал поліції має шукати і впроваджувати інноваційні підходи у своїй роботі для формування безпечного суспільного простору [27, с. 7].

Кристалізація та утвердження ідеї взаємодії органів поліції з населенням, на нашу думку, у першу чергу полягає в усвідомленні поліцією важливості врахування думки та побажань громадськості при визначенні й оцінюванні своєї роботи, а також у співпраці з населенням для виявлення і вирішення проблем з орієнтацією на запобігання правопорушенням на місцях. Іншими словами, населення має розглядатися як партнер поліції та повноправний учасник діяльності, спрямованої на покращення роботи поліції. Цей підхід допомагає підвищити довіру та взаєморозуміння між поліцією та громадою, а також ефективніше впроваджувати профілактичні заходи для забезпечення публічної безпеки та порядку. Найбільш активною формою взаємодії поліції та населення є залучення представників громадянського суспільства до активної допомоги поліції. На нашу думку, зазначене залучення громадян до роботи поліції має бути чітко регламентоване в нормативній площині. Отже, сучасний стан співпраці поліції з громадськістю найбільш яскраво проявляється у взаємодії поліції та

ГОПС, що, як явище правової реальності та як аспект практичної роботи, потребує методичного забезпечення реалізації даної взаємодії та деталізації правового регулювання.

Згадана вище стратегія партнерства, на нашу думку, не лише має бути реалізована через урахування потреб територіальних громад, але така стратегія має враховувати й інші форми співпраці поліції та громади задля досягнення спільних цілей із забезпечення публічної безпеки та порядку.

З огляду на викладене вище, можна зробити висновок, що суспільство є клієнтом поліції, як усі громадяни в цілому, так і кожен окремий громадянин, можуть розглядатися партнерами поліції, в основу роботи поліції має бути покладена профілактика правопорушень, а ефективність роботи поліції має визначатися населенням, тобто представниками місцевої громади, на території якої поліція надає свої послуги суспільству.

Цілком обґрунтованим вбачається позиція окремих представників громадянського суспільства, які, як члени територіальної громади мають намір особисто брати участь у забезпеченні громадської безпеки на території громади в першу чергу. Такі активні представники громади реалізують конституційне право, установлене ст. 36 Конституції України [61], – право на свободу об'єднання у громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, установлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Іншими словами, утворення ГОПС є наслідком реалізації зацікавленими та мотивованими громадянами свого конституційного права.

Ю.С. Назар вважає, що метою взаємодії є досягнення між правоохоронними органами й органами місцевого самоврядування оптимального рівня організаційних зв'язків, це дозволить більш ефективно здійснювати нейтралізацію, блокування та усунення причин і умов правопорушень [84, с. 53]

Цікавим є інший підхід, у якому виділяють чотири ключові характеристики, що являють собою сутність партнерського розуміння процесу взаємодії: 1) поліція повинна активно ініціювати встановлення партнерської взаємодії з громадськістю. Це означає, що поліція виступає ініціатором співпраці з громадою, а не просто чекає на реакцію або вимоги з боку громадян; 2) поліцейським департаментам необхідно знати, які верстви суспільства та громадські групи готові співпрацювати з поліцією, а також чи готові до цього самі громадяни. Це означає, що поліція повинна розуміти потреби та очікування різних груп населення та адаптувати свою діяльність до них; 3) населення платить податки, зокрема для фінансування діяльності поліції, і тому багато громадян вважають, що вони мають право вимагати від поліції безкоштовних послуг. Тут виокремлюється роль громадської підтримки і взаєморозуміння з боку поліції, а також усвідомлення громадою, що належить до неї частка відповідальності за діяльність поліції; 4) поліцейським дедалі частіше доводиться проявляти професіоналізм та ігнорувати особисті почуття, пристрасті та емоції у виконанні своїх обов'язків. Це вказує на важливість об'єктивності та безсторонності в роботі поліцейських при взаємодії з громадою [33, с. 14]. Очевидно, що наведені вище характеристики підкреслюють важливість взаєморозуміння, співпраці та довіри між поліцією та громадою для ефективного забезпечення безпеки і порядку у суспільстві.

На нашу думку, доповнюючи висловлені ідеї, важливо констатувати, що в органах Національної поліції, як і загалом органах структури МВС України, повинні з більшою силою впроваджуватися ідеї демілітаризації, адже правоохоронні органи виконують у суспільстві сервісну функцію та мають сприйматися та позиціонувати себе саме як партнери суспільства, територіальних громад та громадян.

Таким чином задоволення вимог сучасного суспільства становить основу для концепції співпраці між поліцією і громадськістю, що є важливою складовою активного підходу до функціонування правоохоронних органів.

Згідно з цією концепцією поліція спрямовує свої зусилля на комплексне вирішення суспільних проблем, зосереджуючись не лише на правоохоронній діяльності безпосередньо.

Підсумовуючи, зауважимо, що методологічно взаємодія між поліцією та громадськістю організована на двох рівнях, кожен з яких виконує важливі функції у спільному забезпеченні публічної безпеки та порядку. На першому рівні, на рівні населення, поліція активно використовує медіа та проводить інформаційні кампанії для ефективної комунікації з громадськістю. Також взаємодія реалізується через взаємодію з органами місцевого самоврядування, які відіграють роль посередників у поширенні інформації та вирішенні питань правопорядку на локальному рівні. На другому рівні – спільної діяльності з окремими групами чи представниками суспільства – громадські об'єднання, волонтерські організації, благодійні фонди та ін. виступають важливими партнерами поліції у виконанні конкретних завдань, які вимагають спільних зусиль. Ці рівні комунікації спрямовані на виконання спільних завдань, а також на реалізацію конкретних ініціатив та проєктів для покращення ситуації з громадською безпекою.

Такий підхід до взаємодії визнає важливість різних рівнів комунікації та співпраці між правоохоронними органами і громадськістю для забезпечення ефективності та широкого покриття процесів зміцнення безпеки в суспільстві.

ГОПС є важливим фактором активної участі населення в забезпеченні безпекового середовища для життя в суспільстві. Теза про те, що ця форма організації населення створена з метою реалізації права участі населення в реалізації потреби у якісному та безпечному житті, обґрунтована через роль громадських об'єднань у взаємодії з правоохоронними органами.

Указано, що ГОПС є формою, яка дозволяє населенню активно впливати на формування правопорядку та гарантує можливість громадян брати участь у процесах, пов'язаних із забезпеченням публічної безпеки та порядку. Це є ключовим елементом розвитку партнерських відносин між громадськими

об'єднаннями та правоохоронними структурами. ГОПС є не лише формою самоорганізації, але й ефективним каналом комунікації між населенням і правоохоронними органами. Це свідчить про важливість спільної роботи для досягнення спільних цілей щодо забезпечення публічної безпеки та порядку.

1.3. Сутність, зміст та ознаки взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості

Взаємодія між НПУ та ГОПС є необхідною умовою для створення ефективної й демократичної системи правопорядку. Вона сприяє гармонізації інтересів, зміцненню довіри громадськості до правоохоронних органів та спільному реагуванню на суспільні виклики. Зазначена взаємодія може бути корисною також і в аспектах ефективного використання ресурсів громади [5, с. 112].

Сутність взаємодії НПУ з ГОПС полягає в установленні та постійному підтриманні партнерських відносин між правоохоронними органами та громадськими структурами, які мають спільну мету – забезпечення публічної безпеки та порядку. Ця взаємодія спрямована на ефективне вирішення проблем правопорядку та забезпечення позитивних змін у суспільстві.

На нашу думку, зміст взаємодії поліції з ГОПС може включати: спільне планування та координацію, яка проявляється в тому, що НПУ спільно з ГОПС або їх об'єднаннями розробляє стратегії, плани дій та дієву методологію та принципи взаємодії для досягнення спільних цілей. Також важливим елементом є й обмін інформацією, адже правоохоронні органи та громадські структури, обмінюючись інформацією щодо потенційних загроз, злочинності та інших подій, які можуть вплинути на громадську безпеку, можуть якісніше та оперативніше запобігати таким загрозам.

Окремим елементом взаємодії можуть стати спільні заходи та проекти, спільне навчання, освітні й практичні заходи. Поліція та громадські

об'єднання, спільно організовуючи різного роду ініціативи, які спрямовані на запобігання злочинності, підвищення правової культури громадян та покращення якості життя населення, якісно покращують безпековий стан у громаді. Разом із громадськими об'єднаннями, поліція сприяє навчанню та підвищенню свідомості громадян щодо питань безпеки, правопорядку та співпраці з правоохоронними органами.

Водночас зазначена взаємодія, як вбачається, має очевидні ознаки, які зумовлюють її автентичність та є запорукою успішності й ефективності такої взаємодії. Так взаємодія має базуватися на відкритому діалозі, обміні думками та взаєморозумінні між поліцією і громадськими структурами. Поліція та ГОПС мають спільні інтереси та мету щодо забезпечення публічної безпеки та порядку, запобігання злочинності та підвищення якості життя громадян. Разом із тим, поліція та ГОПС є сторонами, що надають взаємну підтримку в реалізації спільних заходів та ініціатив. Взаємодія ґрунтується на прозорості, включаючи обмін інформацією та відкрите обговорення планів і стратегій. Сторони мають працювати в концепції взаєморозуміння, адже вони мають ураховувати позиції, потреби та перспективи одна одної і все це має відбуватися на користь суспільства. Взаємодія НПУ з ГОПС підкреслює важливість спільної роботи для забезпечення публічної безпеки та порядку.

Продовжуючи розгляд практичних аспектів взаємодії НПУ з ГОПС, можна також звернути увагу на додаткові чинники цього процесу: спільна аналітика і стратегія, яка реалізується в тому, що поліція спільно з громадськими структурами аналізує кримінальну ситуацію та ризики, розробляючи спільні стратегії для подолання викликів та покращення безпеки; посилення довіри через взаємодію, яка сприяє побудові довіри між поліцією та громадськістю, оскільки громадські об'єднання відчують, що їхні думки та підходи враховуються в роботі правоохоронних органів; залучення громадськості, що стимулює активну участь громадськості у запобіганні злочинності, реагуванні на негативні явища та сприяє їх

власному захисту; інновації і креативність, що слугує об'єднанню різного досвіду і знань сприяє виникненню нових ідей та підходів до вирішення проблем; суспільний контроль через громадські об'єднання, які стають активними учасниками цього процесу, сприяючи виявленню корупції та недоліків у діяльності поліції.

Взаємодія між представниками суспільства є одним із ключових факторів його життєздатності й функціонування. Організація й узгодженість дій між індивідами дозволяють суспільству існувати, розвиватися та вирішувати різноманітні завдання та проблеми.

Соціальна взаємодія передбачає спілкування, обмін інформацією, ділові та особисті відносини, спільну діяльність та ін. Ця взаємодія відбувається в різних сферах життя: економічній, політичній, культурній, соціальній тощо. Суспільство як система функціонує завдяки різноманітності ролей та взаємозв'язків між його членами. Це охоплює соціальні норми, цінності, правила поведінки, інституції та інші аспекти, що регулюють життя суспільства. Організація роботи, розподіл ресурсів, вирішення конфліктів, створення нових ідей і технологій – усе це вимагає спільної дії та взаємодії між індивідами [77]. Узгодженість та співпраця між різними групами та індивідами є важливою для досягнення спільних цілей і забезпечення стабільності суспільства.

Явище взаємодії є процесом соціальної взаємодії між людьми або групами, що містить декілька складових. Перш за все, є суб'єкти взаємодії, тобто особи або групи, які беруть участь у цьому процесі. Вони здійснюють різні дії один з одним, такі як спілкування або спільні дії. Важливо також урахувувати правила, за якими відбувається ця взаємодія. Це можуть бути культурні норми, конвенції або інші прийняті правила поведінки. Взаємодія має певну мету, досягнення якої є стимулом для учасників. Механізм соціальної взаємодії включає декілька етапів. Спершу суб'єкти взаємодії вчиняють дії, які призводять до змін у середовищі. Ці зміни можуть вплинути на інших учасників. І, зрештою, інші суб'єкти сприймають ці зміни,

виражаючи свої власні реакції, які можуть бути різними: позитивними, негативними або нейтральними.

Як зазначає Московець В.І., взаємодія відбувається за наявності суб'єктів і об'єктів такої взаємодії, норм і правил поведінки суб'єктів у процесі такої взаємодії та інтерес суб'єктів задля оволодіння об'єктом або впливом на нього з постійним контактом між суб'єктами, у результаті якого формуються постійні відносини [82, с. 284].

Дещо доповнюючи та розширюючи зазначену вище позицію науковця, важливо зазначити й те, що взаємодія передбачає участь активних учасників та об'єктів, на які спрямована ця взаємодія. Ці суб'єкти можуть бути індивідами, групами або організаціями. Взаємодія ґрунтується на прийнятих нормах і правилах поведінки учасників. Ці правила допомагають забезпечити взаєморозуміння, ефективність та передбачуваність у процесі взаємодії. Обидва суб'єкти (поліція та громадськість або будь-які форми їх об'єднання) повинні мати інтерес або мету, яку вони намагаються досягнути через таку взаємодію. Це стимулює їхню активність та взаємодію для досягнення спільного результату. Для взаємодії важливий прямий або опосередкований контакт між суб'єктами. Цей контакт дозволяє обмінюватися інформацією, думками та враженнями, формуючи основу для подальшого спілкування та відносин. Взаємодія може призвести до встановлення постійних відносин між суб'єктами. Це може створити основу для подальших обмінів досвідом, співпраці та спільної діяльності.

Отже, згідно із цим підходом, взаємодія передбачає взаємозв'язок між суб'єктами і об'єктами, дотримання встановлених норм і правил, спільний інтерес, наявність контакту та можливість розвивати стійкі взаємини.

Науковці стверджують, що типовий спосіб взаємодії складається з таких аспектів: 1) передавання інформації; 2) прийняття інформації; 3) реакція на отриману інформацію; 4) оброблення інформації; 5) отримання обробленої інформації; 6) реакція на цю оброблену інформацію [82, с. 151].

У структурі взаємодії НПУ та ГОПС відіграє важливу роль таке явище, як комунікація, яка є механізмом обміну інформацією між особами або групами. Це процес передавання і отримання повідомлень, який здійснюється шляхом використання мовних і немовних засобів. Взаємодія може мати місце у формі голосового спілкування, письмових повідомлень або виразі позачергової поведінки (жести, міміка). Комунікація може бути спрямована на підтримання мотивації, передачу інформації або надання інструкцій.

Коротко підсумовуючи всі зазначені вище аспекти, можна зробити висновок, що взаємодія між НПУ та ГОПС репрезентує процес обміну інформацією, взаємодії та взаємного впливу між суб'єктами, з метою досягнення конкретних цілей або задоволення особистих та спільних інтересів. Дана взаємодія між окремими особами та групами осіб становить значущий компонент, який впливає на формування суспільства та держави.

Слушною вбачається думка Коропатова О.М., адже фіксує подібний підхід, коли він зазначає, що в практичному контексті важливо розглядати взаємодію як процес взаємного впливу та доповнення діяльності різних суб'єктів, особливо в рамках правоохоронної сфери. Суттєвою характеристикою взаємодії є наявність спільної мети в суб'єктів, оскільки саме ця умова дозволяє їх діяльності перетинатися. У такому контексті спільною метою може бути, наприклад, боротьба з порушеннями правопорядку [64, с. 16].

Взаємодія як термін досить часто використовується в національному законодавстві, однак разом з тим чітке визначення терміна «взаємодія в правоохоронній сфері» чи «взаємодія в правоохоронній діяльності» відсутнє.

Відповідно до Порядку дій посадових осіб органів охорони державного кордону Державної прикордонної служби України щодо установа режиму в пунктах пропуску через державний кордон, здійснення контролю за його додержанням, а також організації і забезпечення взаємодії та координації контрольних органів і служб, що здійснюють різні види контролю або беруть участь у забезпеченні режиму в пунктах пропуску через

державний кордон, який затверджений наказом Адміністрації Державної прикордонної служби України № 627 від 29.08.2011 р., термін «взаємодія» визначається як спосіб забезпечення прикордонного контролю, який полягає у спільній діяльності контрольних органів і служб, спрямованій на здійснення пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів та вантажів у межах їх компетенції [93].

Разом із тим у Положенні про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України, що затверджене наказом МВС України № 74 від 02.02.2016 р., під взаємодією вбачаються узгоджені за метою, завданням, місцем, часом та способом виконання завдань дії підрозділів для досягнення мети [89].

Водночас у Положенні про організацію та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України, яке затверджене наказом МВС України № 692 від 20.07.2016 р., під основними питаннями взаємодії визначено завдання, під час виконання яких підрозділи повинні взаємодіяти між собою, з територіальними органами поліції та іншими взаємодіючими органами, з ким, з яких питань і протягом якого строку організувати взаємодію, порядок обміну інформацією про обстановку, розподіл сил і засобів для спільних дій та надання взаємодопомоги [90].

Під час аналізу питань взаємодії у сфері правоохоронної діяльності важливо розглянути поняття та сутність самої правоохоронної діяльності. У навчальних і наукових джерелах відсутня єдина думка щодо визначення поняття правоохоронної діяльності, а також відповідні нормативно-правові документи не надають чіткого визначення.

При дослідженні взаємодії у сфері правоохоронної діяльності важливим аспектом є розкриття поняття та суті правоохоронної діяльності. Зауважимо, що в науковій та навчальній літературі немає єдиної думки щодо точного

визначення поняття правоохоронної діяльності, а також відповідні нормативно-правові акти не надають чіткого означення цього терміна.

Як зазначає Джураєва О. О., правоохоронна діяльність – це певна форма реалізації державних функцій шляхом владної оперативної роботи державних органів з охорони норм права від порушень, захисту наданих громадянам суб'єктивних прав і забезпечення виконання покладених на них юридичних обов'язків [29, с. 108].

Схожої точки зору відносно поняття правоохоронної діяльності дотримуються також Гіда Є.О., Білозьоров Є.В. та Завальний А.М. За їхнім визначенням, ця діяльність вважається, по-перше, найважливішою функцією держави. По-друге, вона визначається як особливий вид соціальної діяльності, що виникає з потреб особи і регулюється нормами права. Цей вид діяльності зумовлений необхідністю впливу на соціальні відносини для забезпечення захисту конституційного ладу, прав і свобод громадян, підтримання законності та порядку. Ця діяльність здійснюється лише в межах компетенції, передбаченої нормативно-правовими актами [147, с. 198].

Синявська О. Ю. доводить, що правоохоронна діяльність взагалі та особливо діяльність органів внутрішніх справ нерозривно пов'язана з соціальним життям, вона визначається ним і має вплив на нього взаємно [136, с. 108].

Однак Криштанович М. зазначає, що правоохоронна діяльність розпочинається в разі виникнення протиправної поведінки суб'єкта [67].

Золотарьова Н.І. має досить подібну точку зору. Так, згідно з її думкою, правоохоронна діяльність є реакцією на відхилення від законної поведінки та відповідних намірів. Однак безпідставне здійснення правоохоронних заходів у випадках, коли відсутні порушення законодавства, може вважатися проявом свавілля [41]. Продовжуючи, можна констатувати, що НПУ та ГОПС є двома ключовими суб'єктами, які спільно працюють над збереженням стабільності та безпеки у суспільстві. Правоохоронні органи виконують завдання щодо виявлення, припинення та запобігання

правопорушенням, забезпечення публічної безпеки та порядку та захисту прав громадян. Громадські об'єднання, спрямовані на правоохоронну діяльність, зазвичай складаються з активних громадян, які прагнуть сприяти безпеці у своєму оточенні. Вони можуть взаємодіяти, спільно вирішуючи питання правопорядку та запобігання злочинності. ГОПС можуть надавати підтримку правоохоронним органам, допомагаючи зібрати інформацію, сприяючи усуненню потенційних загроз і навіть беручи участь у програмах спільного патрулювання.

Наприклад, члени ГФ «спецзагін "Центр"» патрулюють місто Одеса. Десять автівок дає охоронна компанія, на які є окремі перепустки для пересування в комендантську годину: «Щоб вийти на патруль у нічний час або в денний час, потрібно заїхати в відділ поліції, пройти інструктаж і розписатись у журналі. І після цього заступити на спільне чергування». Члени ГФ «Алмаз» (м. Одеса) приходять до відділу поліції на розведення, яке починається до комендантської години. Їх вносять у маршрутний лист та бойовий наказ. Вони виконують свої обов'язки до закінчення комендантської години, патрулюючи тільки по маршруту й разом з поліцейськими. Така співпраця між державними інстанціями та активною громадською участю може сприяти більш ефективній боротьбі зі злочинністю та підвищенню рівня публічної безпеки та порядку.

Досліджуючи взаємозв'язок між поняттями «правоохоронна діяльність» та «робота ГОПС», констатуємо, що він може бути описаний як взаємодія між державними органами і громадськістю в досягненні спільної мети – забезпеченні публічної безпеки та порядку.

На нашу думку, правоохоронна діяльність виконується державними органами (поліція, СБУ, Національна гвардія України та ін.) і спрямована на реагування на порушення закону, розслідування злочинів, затримання правопорушників та підтримання публічної безпеки та порядку. Ця діяльність базується на нормах законодавства та компетенції державних органів.

З іншого боку, очевидно й те, що ГОПС є ініціативою активних громадян, які вірять у важливість громадського внеску в гарантування безпеки. Ці об'єднання можуть включати громадські патрульні групи, ініціативи із запобігання злочинності, співпрацю з правоохоронними органами для обміну інформацією та спільних заходів. Вони можуть допомагати зі збором інформації про можливі порушення, виступати як посередники між громадою та правоохоронцями, проводити профілактичну роботу в суспільстві.

ГОПС можуть сприяти залученню більшого числа представників громадськості для забезпечення публічної безпеки та порядку, а також профілактики правопорушень. Вони можуть виявляти потреби громади, підказувати можливі шляхи вирішення проблем, що стосуються безпеки, і спільно з правоохоронними органами розробляти стратегії забезпечення публічної безпеки та порядку. Співвідношення цих понять розкриває важливість спільних зусиль державних органів і громадськості для створення безпечного та стабільного суспільства.

З іншого боку, констатуємо що суть взаємодії НПУ з ГОПС формується на основі правоохоронній діяльності НПУ. Саме тому ми підтримуємо позицію Ярмачі Х.П., який зазначає, що спрямованість на охорону прав і різноманітність форм правового впливу стосовно реальних та потенційних загроз характеризують правоохоронну діяльність [161, с. 27-28].

Створення безпечного середовища для життєдіяльності громадян є метою діяльності поліції. Указане досягається шляхом орієнтації діяльності органів системи поліції на потреби населення, оперативним та компетентним реагуванням на надзвичайні ситуації й події, що можуть загрожувати особистій чи публічній безпеці. Важливими компонентами стратегії є вжиття запобіжних заходів та активна участь населення у забезпеченні публічної безпеки і порядку [141]. З викладеного вбачається, що органи НПУ мають бути зацікавленими у взаємодії з ГОПС.

Поліція може досягти своїх цілей та виконати завдання лише у випадку, коли вона користується підтримкою та довірою населення [91].

Вивчаючи доктринальні положення щодо взаємодії поліції з суспільними інституціями, доходимо висновку, що в науковому обігу є низка понять, таких як «населення», «грумада», «територіальна грумада», «грумадяни», «суспільство» тощо. У переважній більшості такі поняття використовуються як синоніми з метою опису групи людей, з якою в той чи інший спосіб взаємодіють співробітники поліції.

Іншими словами, взаємодія поліції з грумадськими об'єднаннями є за своєю суттю взаємодією з представниками такого об'єднання, які реалізують взаємодію опосередковано через грумадське об'єднання. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про грумадські об'єднання» грумадське об'єднання є об'єднанням фізичних та/або юридичних осіб приватного права на засадах добровільності для здійснення та захисту своїх прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів [106]. Таким чином, очевидним є те, що членами грумадського об'єднання можуть бути як фізичні особи, так і юридичні особи приватного права. Зазначена норма вказаного закону дає можливість говорити про розширення кола суб'єктів, що можуть долучатися до співпраці з НПУ та, як наслідок, до участі в забезпеченні публічної безпеки та порядку.

Із викладеного вище вбачається, що поняття правоохоронної діяльності в переважній більшості поглядів науковців сфокусоване саме на державно-владній концепції формування його змісту. На нашу думку, зазначена концепція не враховує волю та роль грумадськості, територіальної грумади або ж окремого грумадянина або їх групи як членів суспільства. Кожна територіальна грумада та кожен грумадянин можуть бути не лише елементом системи забезпечення публічної безпеки та порядку, а й частиною ГОПС, що безпосередньо надає їм участь у забезпеченні публічної безпеки та порядку. Дії територіальної грумади та грумадянина, в аспектах дотримання норм моралі та виконання вимог норм законодавства, або їх бездіяльність, що

може бути виражена в утриманні від правопорушень, є складовою забезпечення публічної безпеки та порядку. Підкреслюємо, що суть взаємодії між органами НПУ та ГОПС має реалізовуватися у спільному розумінні та баченні метою своєї діяльності саме задоволення суспільної потреби в контексті мети діяльності НПУ та таких громадських організацій.

Таким чином, зміст взаємодії НПУ з ГОПС полягає у формуванні та підтриманні партнерських відносин між правоохоронними органами та громадськими структурами, які мають спільну мету – забезпечення публічної безпеки та порядку і дотримання закону.

За своєю суттю взаємодія спрямована на ефективне вирішення проблем правопорядку та забезпечення позитивних змін у суспільстві. Зміст взаємодії поліції з ГОПС включає: спільне планування та координацію діяльності між НПУ та ГОПС, що, зокрема, реалізується шляхом реалізації спільних розробок та впровадження спільних стратегій і планів дій. Окремим аспектом взаємодії є взаємний обмін інформацією щодо потенційних загроз, злочинності та інших подій, які можуть вплинути на якість та ефективність співпраці НПУ та ГОПС. Окремим елементом взаємодії можуть стати спільні заходи та проєкти, спільне навчання, освітні та практичні заходи.

Водночас взаємодія має очевидні ознаки, які зумовлюють її автентичність та є запорукою успішності й ефективності такої взаємодії. Взаємодія базується на відкритому діалозі, обміні думками та взаєморозумінні між поліцією та громадськими структурами. Взаємодія ґрунтується на прозорості, включаючи обмін інформацією та відкрите обговорення планів та стратегій. НПУ та ГОПС мають працювати в концепції взаєморозуміння, адже вони мають розуміти й ураховувати позиції, потреби та перспективи одна одної, а все це має відбуватися на користь суспільства. Взаємодія НПУ з ГОПС підкреслює важливість спільної роботи для забезпечення публічної безпеки та порядку. Додатковими аспектами взаємодії НПУ та ГОПС є: спільний аналіз криміногенної ситуації, спільне розроблення та реалізація стратегій у сфері відповідальності НПУ й ГОПС.

Висновки до розділу 1

Аналізуючи теоретико-правові засади взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості, ми дійшли таких висновків.

1. Становлення та розвиток інституту взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості на території України розглянуто в рамках запропонованих історичних періодів.

2. Доведено тезу про те, що генезис взаємодії поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості має взаємопов'язаний еволюційний характер.

3. Проаналізовано історичний розвиток взаємодії поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в контексті нормативно-визначеного процесу реформування правоохоронної сфери держави та утворення Національної поліції, а також у період дії воєнного стану.

Обґрунтовано, що взаємодія між Національною поліцією та громадськістю може бути реалізована на двох рівнях: 1) рівень взаємодії з населенням (поліція комунікує з громадськістю через медіа, шляхом реалізацій інформаційних кампаній, шляхом роботи з органами місцевого самоврядування тощо); 2) рівень взаємодії з окремими групами чи представниками громадянського суспільства (громадськими об'єднаннями, волонтерськими організаціями, благодійними фондами тощо). На цих рівнях комунікації виконуються окремі завдання, які, як правило, мають загальний характер.

4. Обґрунтовано, що громадське об'єднання правоохоронної спрямованості є формою організації населення, яка створена для забезпечення права участі громадськості в реалізації потреби та права мати якісне безпечове середовище для життя в суспільстві.

5. Підтверджено тезу, що взаємодія між правоохоронними органами і громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості має глибокий

вплив на процеси розвитку суспільства та держави в цілому. Зазначено, що ця взаємна залежність визначається двостороннім впливом: як правоохоронні органи формують та розвивають свою стратегію взаємодії відповідно до потреб суспільства, так і громадські об'єднання впливають на діяльність правоохоронців шляхом активної участі та взаємодії.

6. Взаємодія Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості представлена як через імперативний вплив державного органу виконавчої влади та підтверджено тезу, що взаємодія між правоохоронними органами та громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості має глибокий вплив на процеси розвитку суспільства та держави в цілому. Зазначено, що ця взаємна залежність визначається двостороннім впливом: як правоохоронні органи формують та розвивають свою стратегію взаємодії відповідно до потреб суспільства, так і громадські об'єднання впливають на діяльність правоохоронців шляхом активної участі та взаємодії, так і через партнерство між її суб'єктами, метою якого є досягнення спільного публічного інтересу та реалізація взаємних цілей. Взаємодію Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості представлено у фокусі розроблення й упровадження програм та ініціатив, спрямованих на активне залучення громади до роботи Національної поліції та підтримання її у виконанні нею своїх функцій для забезпечення публічної безпеки та порядку.

7. Установлено, що законодавство не містить визначення поняття взаємодії або поняття взаємодії правоохоронних органів з громадськістю, хоча тексти законів зазначають про такі явища правової реальності, тому запропоновано визначати поняття взаємодії органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості як наявність різних рівнів взаємної комунікації та співпраці між Національною поліцією та активною, самоорганізованою і зацікавленою частиною громадськості для забезпечення реалізації права на наявність безпечного середовища життя членів суспільства та підтримання правопорядку.

За своєю суттю взаємодія між державними органами та інституціями громадянського суспільства є симбіозом, мета якого полягає в сприянні виконання функцій забезпечення публічної безпеки та порядку, захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави.

8. Визначено, що взаємодія передбачає взаємозв'язок між суб'єктами такої взаємодії, дотримання встановлених норм і правил, наявність спільного інтересу, та можливість розвивати стійкі взаємини. Взаємодія ґрунтується на прийнятих нормах і правилах поведінки учасників. Ці правила допомагають забезпечити взаєморозуміння, ефективність та передбачуваність у процесі взаємодії. Обидва суб'єкти (Національна поліція та громадське об'єднання правоохоронної спрямованості) у випадку взаємодії повинні мати спільний інтерес або мету, яку вони намагаються досягнути через таку взаємодію. Це стимулює їхню активність та взаємодію для досягнення спільного результату. Для взаємодії важливий прямий або опосередкований контакт між обома суб'єктами. Цей контакт дозволяє обмінюватися інформацією, формуючи основу для подальшого спілкування та відносин.

РОЗДІЛ 2.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ПРАВООХОРОННОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

2.1. Адміністративно-правові основи та принципи взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості

Україна розвивається у напрямі становлення повноцінної правової держави, активно сприяючи розвитку громадянського суспільства. Створення якого взаємно пов'язане зі зростанням правової культури та правосвідомості громадян. Держава, у свою чергу, зобов'язана забезпечувати необхідні соціальні й економічні умови для повноцінного життя та розвитку своїх громадян, надаючи їм можливість повною мірою реалізувати свої права та гарантуючи захист. Правоохоронні органи, серед іншого, виконують важливу функцію забезпечення правопорядку та захисту прав і свобод громадян. Це містить як нормативне закріплення основних принципів та концепцій правоохоронної практики, так і регулювання повноважень правоохоронних органів, зокрема поліції. З одного боку, це означає визначення стандартів для взаємодії з громадянами та регулювання повноважень правоохоронних органів. З іншого боку, це сприяє закріпленню прав і обов'язків громадян як мотиваційного аспекту їхньої діяльності.

Забезпечення розвитку демократичних цінностей у суспільстві, формування та підтримка взаємодії поліції з населенням, яка ґрунтується на принципах взаємної довіри, розуміння та порядності, урахуванні громадської думки, що віддзеркалює верховенство права, відкритість влади та її тісну взаємодію із суспільством, становлять основні аспекти демократії [146, с. 45].

З аналізу ст. 3 Конституції України [61] вбачається, що держава несе відповідальність перед своїми громадянами за свою діяльність та виконання своїх функцій. Забезпечення прав і свобод людини є однією з головних функцій держави, і це є ключовим обов'язком перед громадянами. Гарантування прав і свобод визначає спрямованість діяльності держави на створення умов для повного розвитку особистості, забезпечення безпеки та справедливості в суспільстві. Такий підхід відзначає сутність соціальної держави, де права та свободи громадян вважаються основними цінностями. Держава виступає гарантом цих прав і зобов'язана розробляти та впроваджувати ефективні механізми їх захисту. Забезпечення прав людини становить фундаментальний принцип правової держави, що допомагає створити справедливе та гуманне суспільство. Крім того, держава несе відповідальність за розроблення та реалізацію законів та політики, які сприяють рівності та справедливості. Забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я, житла та інших соціальних послуг є важливим аспектом гарантування прав громадян. Важливо, щоб держава прагнула уникати будь-якої форми дискримінації та порушення прав людини. Засудження будь-якої форми насильства, зокрема в сім'ї та громадському просторі, є ще однією обов'язковою складовою справедливого суспільства. Отже, гарантування прав і свобод людини та їх захист є ключовим завданням держави, що визначає її сутність та спрямованість на створення гідного життя для всіх громадян.

Разом із тим, відповідно до ст. 36 Конституції України громадяни України мають право на свободу об'єднання для реалізації та захисту своїх прав і свобод та задоволення будь-яких інтересів [61]. Норми Конституції України надають право громадянам мати право на свободу об'єднання. Це означає право створювати різноманітні об'єднання, такі як громадські організації, професійні спілки, політичні партії та інші форми громадських структур, зокрема й такі, які можуть бути охарактеризовані як громадські об'єднання правоохоронної спрямованості, та інші для реалізації та захисту

своїх прав і свобод, а також для задоволення своїх інтересів щодо створення, забезпечення та підтримання безпекового середовища у суспільстві. Це право гарантує громадянам можливість об'єднуватися в різноманітних формах для спільної діяльності, висловлення власних поглядів та захисту власних інтересів перед державою чи іншими суспільними структурами. При цьому такі об'єднання, як ГОПС та інші, повинні діяти в межах закону та не порушувати права і свободи інших громадян чи загальні інтереси суспільства. Це принципове право сприяє формуванню громадянського суспільства, розвитку громадянської активності та гарантує громадянам можливість самовираження та участі в суспільному житті. Більш детально ці норми розкриває Закон України «Про громадські об'єднання», який власне і визначає правові й організаційні засади реалізації права на свободу об'єднання, гарантованого Конституцією України та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, порядок утворення, реєстрації, діяльності та припинення громадських об'єднань.

До зазначеного вище додамо, що для національного законодавця важливі і міжнародні документи та стандарти, що також визначають нормативно-правові засади взаємодії поліції з громадськістю. Один із таких документів - Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН, відома як «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку» [56]. Зазначений Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку зазначає, що для цих посадових осіб основною є відданість служінню громаді та захист осіб від протиправних дій. Ця відданість реалізується через виконання своїх обов'язків на принципах взаємодії, при цьому дотримуючись високого рівня відповідальності відповідно до професійних стандартів та з особливою повагою до людської гідності та прав людини [56].

Це специфічне завдання посадових осіб із підтримання правопорядку передбачає не лише ефективне виконання своїх обов'язків, але й взаємодію з громадою на основі високих стандартів етики та професійної поведінки. У

своїй діяльності вони роблять особливий акцент на важливість збереження гідності та прав людини, урахуваючи, що це є фундаментальними цінностями суспільства. Такий підхід не лише гарантує ефективне функціонування правоохоронних органів, але і сприяє взаєморозумінню та довірі між поліцією і громадою, сприяючи забезпеченню справедливості та правопорядку в суспільстві.

Рекомендація Res (2001) 10 Комітету Міністрів державам – учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» розглядає поліцейських як професійних захисників права, що надають правоохоронні послуги громадськості. Вона визначає, що діяльність поліції має бути ефективною у співпраці з місцевими громадами, неурядовими організаціями, представниками громадськості і етнічними меншинами. Поліція повинна демонструвати відкритість, прозорість і готовність постійно відповідати перед громадою і громадянами. Особовий склад має виконувати свої обов'язки чесно, з повагою до суспільства і особливо уважно ставитися до становища осіб, які є найбільш уразливими групами [130]. Важливими аспектами є відкритість і прозорість поліції, а також готовність звітувати перед громадою в будь-який момент.

Співпраця НПУ та громадськості має потенціал якісного покращення ефективності роботи НПУ та підвищення якості надання поліцією правоохоронних послуг. Залучення представників громадськості до співпраці з НПУ з метою забезпечення публічної безпеки та порядку сприяє збільшенню рівня довіри між суспільством і правоохоронними органами, зміцненню правопорядку та покращанню безпеки громадян. Це, у свою чергу, сприяє зміцненню взаємодії між суспільством і правоохоронними органами під час здійснення правоохоронної діяльності.

Згідно зі ст. 18 Європейського кодексу поліцейської етики, завданням поліції є сприяння розвитку позитивних відносин з громадськістю та за потреби встановлення ефективної співпраці з іншими організаціями, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та іншими

представниками населення, з особливим урахуванням питань етнічних меншин. Разом з тим ст. 44 Європейського кодексу зобов'язує поліцейських діяти чесно й шанобливо щодо населення, особливо з огляду на ситуацію осіб, які належать до найбільш уразливих груп [81, с 693; 130].

Формування громадської думки щодо поліції в населення відбувається також і на підставі ставлення поліції до нього. Є природним і те, що поліція залучає населення до допомоги та співпраці в різних формах, також і у формі ГОПС.

Поліції важливо виявляти інтерес не лише до інформації, що стосується правопорушень, а також до потреб громадян, їхніх проблем і труднощів у міжособистих взаєминах, оскільки це може бути важливим фактором у формуванні підстав для ускладнення криміногенної ситуації [95, с. 24].

У 2008 р. ОБСЄ визначила філософію «Community policing», яка є по суті організаційною стратегією, що визначає взаємодію між поліцією і громадою (суспільством) з метою більш ефективної протидії злочинності, зменшення страху перед злочинами, запобігання фізичній або моральній шкоді та зміцнення сусідських відносин для поліпшення загальної якості життя.

У зазначеному вище контексті, частково вдалою є аналогія між новими підходами до функціонування поліції та «ринковим підходом» у відносинах з громадянами, де поліцейська діяльність адаптується до очікувань та потреб клієнтів (громадян) [9, с. 10].

Справедливою вважається точка зору Т. Гаврилюк, яка стверджує, що громадяни виступають у ролі «замовників» поліцейських послуг і, отже, надані їм сервіси повинні бути якісними та вчасними, оскільки поліція є на службі у тих, хто її залучає та утримує [12, с. 61].

Для НПУ взаємодія з громадськими об'єднаннями є досить значущою, адже НПУ, розглядаючи їх як ключових партнерів у забезпеченні публічної безпеки та порядку і захисту прав громадян, може користуватися їхньою підтримкою та залучати до співпраці. Ця взаємодія має важливе значення для

ефективності правоохоронної системи та підвищення довіри громадян до поліцейських органів.

Одним із важливих нормативно-правових документів, що регулює взаємодію між поліцією та громадськістю, є Закон України «Про Національну поліцію». Відповідно до ст. 11 зазначеного закону взаємодія поліції з населенням ґрунтується на принципах партнерства, яке полягає в тому, що діяльність поліції спрямована на задоволення потреб населення та здійснюється в тісній співпраці з територіальними громадами та громадськими об'єднаннями, ураховуючи принципи партнерства; планування службової діяльності органів і підрозділів поліції враховує специфіку регіону та проблем територіальних громад з метою визначення причин та/або умов правопорушень; основним критерієм ефективності роботи поліції є рівень довіри населення до цієї служби; оцінка рівня довіри проводиться незалежними соціологічними службами відповідно до визначених Кабінетом Міністрів України процедур [117].

Таким чином з аналізу положень ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» вбачається, що взаємодія Національної поліції з населенням є тісною співпрацею на засадах партнерства і спрямована на задоволення спільних потреб.

На нашу думку, взаємодія НПУ з населенням може бути розширена таким чином: для забезпечення ефективної взаємодії НПУ з громадськістю, органи і підрозділи поліції можуть регулярно проводити зустрічі, консультації та громадські заходи для вислуховування думок і пропозицій громадян щодо покращення ситуації в громаді. Поліція може активно співпрацювати з різними ГО, зокрема з ГОПС, створюючи партнерські відносини та ініціюючи спільні проєкти з метою вирішення актуальних питань безпеки та правопорядку. У процесі такої взаємодії поліція має враховувати культурні й соціальні особливості громад, розвиваючи програми, спрямовані на підвищення освіченості та свідомості населення щодо прав і обов'язків та заохочення підтримання правопорядку через,

можливо, участь в ГОПС. Водночас є ефективним провадити оцінювання рівня довіри громадян до НПУ, що дозволяє вдосконалювати стратегії і тактики взаємодії, забезпечуючи високий ступінь довіри та підтримки з боку громадськості.

У контексті реалізації права на створення ГОПС, на нашу думку, важливо враховувати, що це право гарантує громадянам можливість об'єднуватися в різноманітних формах для реалізації та захисту своїх прав і свобод. ГОПС може виступати як важливий інструмент взаємодії між громадою та правоохоронними органами. Створення ГОПС може бути ефективним механізмом взаємодії громадян з правоохоронними структурами для спільного вирішення питань безпеки та правопорядку. Такі об'єднання можуть сприяти не лише запобіганню правопорушенням, але й виявленню порушень, участі в розслідуванні злочинів та участі в програмах з підвищення обізнаності громади щодо правових норм та процесів.

Важливо, щоб утворення ГОПС відбувалося відповідно до законодавства та з дотриманням принципів правової держави. ГОПС повинні діяти в межах закону й ураховувати загальні інтереси суспільства, забезпечуючи баланс між правами і обов'язками громадян.

Створення ГОПС може також сприяти формуванню партнерських відносин між громадянами і правоохоронними органами, підвищуючи рівень довіри населення до правоохоронних структур. Такий підхід сприяє активній участі громадян у забезпеченні публічної безпеки та порядку, підвищує ефективність правоохоронної діяльності та допомагає створенню безпечного та справедливого суспільства.

На нашу думку, оптимальною та первинною формою комунікації ГОПС з НПУ може бути комунікація з ДОП або ПОГ. Так, відповідно до Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, до основних завдань ДОП та ПОГ, серед іншого, належать: діяльність, що ґрунтується на принципі взаємодії з населенням на засадах партнерства та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими

організаціями, установами, підприємствами різних форм власності та взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, населенням й утвореними відповідно до чинного законодавства громадськими формуваннями з охорони громадського порядку [43]. З огляду на вказані завдання, обов'язки та основні напрями діяльності ДОП та ПОГ можуть бути реалізовані для комунікацій з різних питань створення та діяльності зацікавленими суб'єктами ГОПС. Разом із тим, на ДОП покладено обов'язок безпосередньо здійснювати комплекс профілактичних і запобіжних заходів [49].

Стаття 1 Закон України «Про громадські об'єднання» визначає, що громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів [106]. Отже, як стає зрозуміло з встановленого законодавцем визначення, ГО є певною організованою у встановлений законом спосіб спільнотою, члени якої об'єднавшись спільно реалізують спільні інтереси або мету. Очевидно, що громадяни та юридичні особи можуть створювати ГО з різною метою, однак разом зі цим підкреслимо й те, що мета створення ГО часто може відповідати тим інтересам громадськості, які держава не спроможна захистити або гарантувати.

Крім того, у вказаному вище нормативно-правовому акті законодавець визначає організаційно-правові форми, у яких може бути створено громадське об'єднання: громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи, або громадська спілка – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи та повідомляється, що ГО може здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи як непідприємницьке товариство або без такого статусу [106]. У зв'язку із чим актуальності

набуває питання вибору організаційно-правової форми ГОПС, що прямо пов'язано зі складом членів такого ГОПС. Адже, якщо керуватися чинними нормами вказаного закону, членами та засновниками ГОПС створеного у формі громадської організації є фізичні особи, а в ГОПС, створеному у формі громадської спілки, засновниками можуть бути юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи. Разом із тим у такому аспекті набуває актуальності низка питань, пов'язаних із правовим статутом ГОПС у цілому. Таким чином очевидним є те, що членами громадського об'єднання можуть бути як фізичні особи, так і юридичні особи. Зазначена обставина дає можливість говорити про розширення кола суб'єктів, що можуть долучатися до співпраці з НПУ та, як наслідок, до участі в забезпеченні публічної безпеки та порядку.

На нашу думку, прогресивним є те, що ГО за чинним Законом України «Про громадські об'єднання», як це вбачається із дефініції ГО, наведеної в указаному нормативному документі, не обмежується виключно захистом інтересів своїх членів, адже нині ГО можуть захищати будь-які права та інтереси, зокрема й суспільні. У контексті дослідження таким суспільним інтересом ГОПС, серед іншого, можуть бути забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання безпеки і правопорядку.

Саме такий підхід, на нашу думку, є виправданим з таких міркувань: чинна редакція Закону України «Про громадські об'єднання» не містить терміна «громадське формування», водночас відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» в пп. 3 ч. 1 ст. 1 термін «громадські формування» визначає політичні партії, структурні утворення політичних партій, громадські об'єднання, місцеві осередки громадського об'єднання зі статусом юридичної особи, професійні спілки, їх об'єднання, організації профспілки, передбачені статутом профспілки та їх об'єднання, творчі спілки, місцеві осередки творчих спілок, постійно діючі третейські суди, організації роботодавців, їх об'єднання, відокремлені підрозділи іноземних

неурядових організацій, представництва, філії іноземних благодійних організацій [109]. Таким чином, складається ситуація, за якої вказаний закон включає до складу громадських формувань громадські об'єднання, тобто поняття «громадського формування» є ширшим за поняття «громадське об'єднання», водночас термін «громадське формування» не включає передбачені Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону (ГФзОГПідК), іншими словами складається ситуація невідповідності понять, яка, на нашу думку, потребує вирішення.

З проведеного вище аналізу норм чинного законодавства вбачається декілька варіантів вирішення ситуації, що склалася. У першому варіанті до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» в пп. 3 ч. 1 ст. 1 до переліку громадських формувань можна додати ГФзОГПідК. У другому, – який, на нашу думку, є більш логічним, ч. 1 ст. 1 Закону України «Про громадські об'єднання» доповнити ч. 1.1, у якій визначити поняття громадського об'єднання правоохоронної спрямованості (ГОПС).

Таким чином зміст пп. 3 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про громадські об'єднання» необхідно доповнити поняттям «громадські формування», адже вказаний закон не містить даного терміна, однак Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» вільно оперує цим терміном. Зазначене виключить невідповідність понять «громадське формування» та «об'єднання громадян», наявну в наведених нормативно-правових актах.

Разом із тим, на нашу думку, поняття ГОПС є загальним поняттям, яке може охоплювати різні ГО правоохоронної спрямованості, такі як громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону, які на практиці реєструються як ГО, окрім випадків, коли їхня діяльність не реєструється в порядку, передбаченому Законом України «Про державну

реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань».

Пропонується визначити, що ГОПС можуть створюватися у формі громадського формування. Саме тому, на нашу думку, ГФзОГПідК має трансформуватися в ГО, а саме в громадське об'єднання з охорони громадського порядку і державного кордону (ГОзОГПідК), яке доцільно визначати як один із видів ГОПС. У зв'язку із чим пропонується внести відповідні зміни до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», пов'язані зі зміною термінології.

Ураховуючи те, що ГО можуть мати різну мету своєї діяльності, доцільно констатувати, що різну мету може мати і конкретне ГОПС. Таким чином доцільно визначати, що мета конкретної ГОПС, яка відповідає меті підвідомчого правоохоронного органу, визначає підконтрольність ГОПС зазначеному підвідомчому правоохоронному органу.

Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» визначає засади участі громадян в охороні громадського порядку і державного кордону, правові підстави створення, організації і діяльності громадських об'єднань. Так, відповідно до ст. 1 зазначеного закону, громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати в установленому цим Законом порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин (ГФзОГПідК). ГФзОГПідК можуть бути створені на засадах громадської самодіяльності як зведені загони громадських формувань, спеціалізовані

загони (групи) сприяння Національній поліції та Державній прикордонній службі України, асоціації громадських формувань тощо [128].

Правовою основою діяльності згаданих вище громадських формувань окрім зазначеного вище закону можуть бути інші закони України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, рішення місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування з питань охорони громадського порядку і державного кордону, боротьби із злочинністю і адміністративними правопорушеннями, а також положення (статути) цих формувань.

Відповідно до ст. 3 «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» повсякденна (оперативна) діяльність таких формувань організовується, спрямовується і контролюється відповідними органами Національної поліції, підрозділами Державної прикордонної служби України [128].

ГФЗОГПідК створюються на добровільних засадах за місцем роботи, навчання або проживання громадян. Рішення про створення громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону приймається на зборах (конференціях) громадян. На збори можуть бути запрошені представники трудових колективів, закладів освіти, правоохоронних органів, підрозділів Державної прикордонної служби України та громадськості. Взаємодія починає відбуватися вже на стадії створення відповідного формування, окрім того, реалізація прав, форми і методи роботи таких об'єднань відповідно до ст. 11 зазначеного вище закону відбувається під контролем Національної поліції, зокрема шляхом спільного з поліцейськими, прикордонниками патрулювання і виставлення постів на вулицях, майданах, залізничних вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, у місцях компактного проживання громадян, розташування підприємств, установ, організацій, навчальних закладів, а також у місцях можливої появи порушників кордону в межах району, що контролюється Державною прикордонною службою України, прикордонної смуги; участі в

забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів, погоджених у випадках, передбачених законом, з виконавчими органами місцевого самоврядування та участі у заходах правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з окремими видами правопорушень [128].

Стаття 14 аналізованого закону встановлює умови та порядок застосування заходів фізичного впливу і спеціальних засобів, однак частина восьма ст. 14 «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» містить пряму заборону членам ГФЗОГПіДК під час виконання своїх обов'язків з охорони громадського порядку і державного кордону використовувати холодну та вогнепальну зброю, також і мисливську, яка згідно із чинним законодавством перебуває в їхньому особистому користуванні [128]. Уважаємо за доцільне в період дії режиму воєнного стану на території України або в окремих її місцевостях всі члени ГФЗОГПіДК для виконання своїх обов'язків або покладених на них завдань з охорони громадського порядку і державного кордону можуть використовувати холодну та вогнепальну зброю, зокрема мисливську, яка згідно із чинним законодавством перебуває в їхньому особистому користуванні.

Разом із тим, перспективною є ідея стосовно того, що у період дії воєнного стану в Україні ГФЗОГПіДК та їх члени за рішенням Головнокомандувача Збройних сил України мають переходити в оперативне підпорядкування командирів відповідних військових частин Сил територіальної оборони Збройних сил України.

Як зауважує С.В. Медведенко, основними завданнями таких організацій у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку є: надання допомоги органам НПУ в охороні громадського порядку, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам; подання інформації органам НПУ про вчинені чи плановані злочини, місця концентрації злочинних угруповань; сприяння органам НПУ у виявленні та розкритті злочинів, пошуку осіб, які їх скоїли, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій та громадян від

злочинних посягань; участь у забезпеченні дорожнього руху та протидії дитячій бездоглядності та правопорушенням серед неповнолітніх [78, с. 113].

Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» дозволяє такі форми такої взаємодії, але не обмежується ними: патрулювання житлових масивів і селищ для забезпечення публічної безпеки та порядку; участь у пошуку осіб, які зникли безвісти, а також у розшуку та затриманні підозрюваних у вчиненні злочинів; спільне проведення профілактичних, просвітницьких та виховних заходів серед різних груп населення; робота з особами та підлітками, які потрапили в «групу ризику»; підтримка жертв насильства, зокрема в сім'ї, та надання відповідної допомоги [146, с. 43]. Разом із тим, зауважимо, що значного поширення такі формування не набули, принаймні до подій, пов'язаних із військовою агресією російської федерації проти України.

Громадські об'єднання правоохоронної спрямованості можуть виконувати роль посередників між поліцією і громадою, сприяючи обміну інформацією, вирішенню конфліктів та сприяючи взаєморозумінню. Вони можуть виступати ініціаторами спільних проєктів, спрямованих на підвищення обізнаності громади щодо питань безпеки та правопорядку.

Особливий акцент на взаємодії з громадськими об'єднаннями стосується розроблення та впровадження програм та ініціатив, спрямованих на активне залучення громади до роботи поліції. Наприклад, це може бути участь громадських патрульних у спільному з поліцейськими забезпеченні забезпечення публічної безпеки та порядку в місцевих громадах або в організації громадських нарад з метою обговорення питань безпеки та взаємодії з поліцією.

Така співпраця має потенціал покращити взаєморозуміння між правоохоронцями і громадою, сприяти взаємній довірі та забезпечувати більш ефективне використання ресурсів у сфері громадської безпеки. Заохочення громадської участі та взаємодії може вести до створення більш безпечного й згуртованого суспільства.

Крім того, важливо зауважити, що взаємодія НПУ з ГОПС може сприяти виявленню пріоритетних проблем та потреб громади у сфері безпеки. Громадські організації мають глибокий зв'язок зі своєю спільнотою і можуть стати надійними партнерами для поліції у виявленні та вирішенні проблем, з якими стикаються місцеві мешканці.

Важливим аспектом цієї співпраці є також взаємне навчання та обмін досвідом. Поліція може використовувати знання й ініціативи громадських організацій для розроблення більш ефективних стратегій забезпечення безпеки, а громадські об'єднання, у свою чергу, можуть отримати підтримку та ресурси для вдосконалення своєї діяльності в інтересах громади. Необхідно наголошувати на забезпеченні відкритого й прозорого спілкування між поліцією і громадськими об'єднаннями. Регулярні наради, обговорення планів та результатів роботи сприяють створенню взаєморозуміння та довіри між сторонами. Важливо, щоб ця взаємодія не обмежувалася лише вирішенням конкретних проблем, але спрямовувалася на побудову довгострокових партнерських відносин. Загалом, взаємодія Національної поліції з ГОПС є ключовим елементом побудови сучасної й ефективної системи правопорядку, що базується на взаємодії та співпраці між правоохоронцями і громадою.

Реформа правоохоронної сфери, включаючи створення Національної поліції, відповідає викликам сучасного суспільного розвитку і враховує бажання відповідати сучасним вимогам суспільства до правоохоронної діяльності та європейським стандартам. Важливим фактором є участь громади в цьому процесі, оскільки ефективне виконання правоохоронних функцій неможливе без активної участі самого суспільства. На законодавчому рівні визначено пріоритети діяльності НПУ, зокрема у взаємодії з громадськістю та кожним окремим громадянином. Таким чином нормативно-правові джерела встановлюють стандарти для взаємодії НПУ з широким загалом громадськості та конкретними громадянами.

Разом із тим, важливим у контексті дослідження є положення Закону України «Про основи національного спротиву», який визначає діяльність ДФТГ. ДФТГ є воєнізованим підрозділом, сформованим на добровільній основі з громадян України, які проживають у межах території відповідної територіальної громади, який призначений для участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони [121].

Порядок утворення, комплектування, функціонування, підстави та порядок розформування ДФТГ визначено Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про основи національного спротиву» щодо надання можливості територіальній обороні виконувати завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій» [104] та Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про добровольчі формування територіальних громад» [88]. Так, відповідно до норм зазначеного закону, у разі введення в Україні або в окремих її місцевостях воєнного стану всі добровольчі формування територіальних громад переходять в оперативне підпорядкування командирів відповідних військових частин Сил територіальної оборони Збройних сил України. На час дії воєнного стану за рішенням Головнокомандувача Збройних сил України добровольчі формування територіальних громад повністю або частково можуть залучатися до виконання завдань територіальної оборони поза межами визначеної зони територіальної оборони, а також направлятися до районів ведення воєнних (бойових) дій. Діяльність добровольчого формування провадиться під безпосереднім керівництвом і контролем командира військової частини Сил територіальної оборони Збройних сил за територіальним принципом. Підготовка добровольчих формувань до виконання завдань територіальної оборони здійснюється відповідно до Порядку організації, забезпечення та проведення підготовки добровольчих формувань територіальних громад до виконання завдань територіальної оборони, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1449 [88].

Члени добровольчих формувань під час виконання завдань територіальної оборони мають право застосовувати особисту мисливську зброю, стрілецьку зброю, інші види озброєння та боєприпаси до них відповідно до Порядку застосування членами добровольчих формувань територіальних громад особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них під час виконання завдань територіальної оборони, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1449 [88].

Разом із тим, задля забезпечення можливості виконання повноважень членами ДФТГ своїх повноважень законом має бути захищено їх діяльність від незаконних посягань. Аналізований закон досить чітко визначає їх правовий статус, однак, на нашу думку, доцільним може бути встановлення адміністративної відповідальності за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі члена ДФТГ, як це встановлено для ст. 185 КУпАП для гарантування законних вимог та розпоряджень поліцейського, члена ГФЗОГПіДК або військовослужбовця.

Важливим аспектом зазначеного є інтеграція зусиль з усіх зазначених сторін для створення комплексної стратегії забезпечення правопорядку. Це передбачає взаємодію між державними і недержавними суб'єктами, щоб спільно працювати над вирішенням проблем, які можуть призводити до порушень законів.

Такий підхід, на нашу думку, сприяє створенню ефективної системи запобігання правопорушенням, де акцент робиться на запобіганні, вихованні та партнерстві між різними суб'єктами суспільства. Це також сприяє підвищенню рівня довіри між громадою та правоохоронними органами, що є ключовим елементом успішної і стабільної системи правопорядку.

Окрім того, спільна робота органів виконавчої влади, ОМС, ГО та трудових колективів сприяє взаємному обміну досвідом та найкращими практиками у сфері забезпечення правопорядку. Це сприяє постійному

вдосконаленню стратегій та методів роботи, адаптації до змін у суспільстві та впровадженню інноваційних підходів.

Акцент саме на вихованні громадян у душі високої свідомості й дисципліни є ключовим для формування стійких устоїв поведінки в суспільстві. Це може бути досягнуто через активну роботу з громадськістю, проведення інформаційних та освітніх заходів, а також сприяння взаєморозумінню й толерантності серед громадян. Указані основи стануть підвалинами розбудови ідей, на яких можуть у майбутньому функціонувати ГОПС. Таким чином, суспільство на певному етапі розвитку суспільної свідомості зможе стати самодостатньою спільнотою, яка зможе генерувати відповідні ГОПС з метою забезпечення та реалізації власних інтересів на задоволення суспільного запиту на певний рівень публічної безпеки та порядку. У результаті цього підходу можна досягти не лише зменшення кількості правопорушень, але й підвищення якості взаємодії між суспільством та правоохоронними органами, що сприятиме стабільності та розвитку у суспільстві.

Додатково зазначимо і те, що цей спільний підхід забезпечує створення відкритого простору для обміну інформацією між різними структурами. Це сприяє швидкому виявленню та вирішенню проблем, що можуть призвести до правопорушень. Крім того, такий обмін інформацією сприяє підвищенню взаєморозуміння між різними суб'єктами і сприяє збереженню єдності в питаннях забезпечення правопорядку. Очевидно, що налагодження ефективної взаємодії між державними, громадськими та приватними секторами створює можливість впровадження комплексних стратегій, орієнтованих на превентивні заходи та реагування на виклики, що виникають у сучасному суспільстві.

Актуальним у контексті взаємодії НПУ з громадськістю є Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який визначає організаційно-правові принципи уникнення та протистояння випадкам домашнього насильства та визначає основні шляхи впровадження

державної стратегії у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Ці напрями орієнтовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від подібних форм насильства [113].

Відповідно до ст. 6 КУпАП органи виконавчої влади та ОМС, громадські організації, трудові колективи розробляють і здійснюють заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх учиненню, на виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого додержання законів України [57]. Очевидно, що зазначена робота має бути скоординована та організована достатньою мірою з метою належного функціонування з метою реалізації визначених законом завдань. Таким чином, можемо констатувати про наявність певної відповідальності таких суб'єктів перед суспільством. Ця відповідальність охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на запобігання порушенням та створення умов для високого рівня правопорядку в суспільстві. Органи виконавчої влади та ОМС, разом із громадськими організаціями та трудовими колективами, зобов'язані активно співпрацювати в цьому напрямі. Це охоплює розроблення та впровадження ефективних програм та заходів освіти, спрямованих на підвищення рівня правової свідомості громадян. Також важливим є виявлення та усунення факторів, що сприяють учиненню порушень, щоб ефективно забезпечити безпеку та порядок у суспільстві. Орієнтований на виховання підходу сприяє формуванню культури дотримання законів і сприяє побудові суспільства, яке цінує високі стандарти свідомості та дисципліни.

Продовжуючи аналізувати КУпАП, необхідно в контексті досліджуваної проблематики звернути увагу на положення статей 245–255 КУпАП, які прямо закріплюють право посадових осіб або представників ГО або органу громадської самодіяльності на складання протоколу про адміністративне правопорушення [57].

Право на складання протоколу про адміністративне правопорушення мають посадові особи, представники громадських організацій або органів

громадської самодіяльності у випадках, коли таке право передбачено конкретною статтею КУпАП. Водночас зауважимо, що це право, наприклад, має використовуватись для фіксації порушень адміністративного характеру, таких як порушення дорожнього руху, порушення громадського порядку тощо. Як відомо, фіксація такого роду правопорушень, як і відповідних інших, відбувається шляхом складання відповідного протоколу, який є документом, який містить інформацію про вчинене правопорушення, його обставини та фактичні дані, і може служити підставою для подальшого розгляду справи в компетентних органах. Проте, важливо зазначити, що право на складання протоколу може бути надане лише за певних умов і обмежень, забезпечуючи відповідні гарантії та права осіб, щодо яких складається протокол.

Так, наприклад такі статті КУпАП, як 92 (порушення вимог законодавства про охорону культурної спадщини), 154 (порушення правил тримання собак і котів), 160 (торгівля з рук у невстановлених місцях), 175¹ КУпАП (куріння тютюнових виробів у заборонених місцях), 179 (розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на виробництві), 531 (самовільне зайняття земельної ділянки), 65 (незаконна порубка, пошкодження та знищення лісових культур і молодняка) та інші, які вже нині дозволяють реалізувати повноваження членів ГОПС на складання відповідних протоколів про адміністративне правопорушення за санкціями вказаних статей [57].

Крім того, члени ГОПС не обмежені чинним законодавством у праві виступати в адміністративному провадженні як поняті та свідки.

Якщо проаналізувати судову практику відповідно до ЄДРСР щодо участі представників громадськості під час складання адміністративних протоколів та розгляду адміністративних справ, складається ситуація, що левова частка таких проваджень припадає на ст. 130 КУпАП. ЄДРСР містить інформацію про численні постанови про звільнення від адміністративної відповідальності за керування транспортним засобом у стані алкогольного

сп'яніння, однак з передачею матеріалів таких справ на розгляд ГО або відповідному трудовому колективу.

Разом із викладеним вище, зауважимо, що такі дії ґрунтувалися на положеннях ст. 21 КУпАП, яка зараз відсутня в чинній редакції КУпАП на підставі Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності за незаконну торгівлю паливом» [105].

Водночас констатуємо, що нині потенціал ГО в цілому, включаючи ГОПС як учасника адміністративного провадження, практично не реалізовується.

Ще одним нормативним актом, який встановлює окремі аспекти взаємодії НПУ та громадськості, є Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність». Відповідно до норм указанного закону визначається спосіб взаємодії населення та конкретних громадян із підрозділами, що ведуть оперативно-розшукову діяльність. Члени відповідних підрозділів мають право користуватися добровільною допомогою громадян та проводити опитування за попередньою згодою. Зокрема, з метою встановлення обставин майбутнього злочину, їм надається право здійснювати візити до приміщень, отримавши попередню згоду від власників або мешканців. Громадяни, у свою чергу, можуть співпрацювати з цими підрозділами, будучи як гласними, так і негласними штатними або позаштатними працівниками, і передавати інформацію про вчинені злочини або готовність до їх вчинення як безоплатно, так і за винагороду [120].

Очевидно, що даний закон визнає важливість активної взаємодії між підрозділами, що ведуть оперативно-розшукову діяльність, та громадянами для забезпечення безпеки суспільства та запобігання злочинам. Відповідно до його положень, громадяни мають право вільно та добровільно співпрацювати з правоохоронними органами, надаючи важливу інформацію, яка може сприяти виявленню та розкриттю злочинів. Однак важливо підкреслити, що всі заходи, здійснювані правоохоронними органами, повинні

відповідати визначеним нормам і обмеженням, щоб не порушувати права та свободи громадян. Взаємодія повинна ґрунтуватися на взаємній повазі, довірі та дотриманні закону. Такий механізм взаємодії сприяє створенню ефективної системи виявлення та запобігання злочинам, залучаючи громаду до активної участі у забезпеченні громадської безпеки.

Отже, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає основи взаємодії між підрозділами поліції та населенням з метою забезпечення публічної безпеки та порядку. Ця взаємодія базується на партнерстві, де громадяни можуть надавати інформацію, а поліцейські використовувати добровільну допомогу громадян. Важливим елементом є оцінка рівня довіри населення до поліції, що служить критерієм ефективності діяльності правоохоронних органів. Цей підхід сприяє активній взаємодії між правоохоронцями та громадянами, що є ключовим для ефективного вирішення проблем безпеки в суспільстві. Однак важливо забезпечити, щоб ці заходи були здійснені відповідно до закону та з повагою до прав та свобод громадян, що гарантує легітимність та підтримку громадськості.

Як зазначає Аброськін В.В., антитерористична операція, яка проводилась на сході України протягом 2014–2018 рр., засвідчила очевидну необхідність забезпечення взаємодії між усіма суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом [1, с. 136].

Закон України «Про боротьбу з тероризмом» встановлює, що тероризм являє собою діяльність, що становить суспільну загрозу і містити умисне та цілеспрямоване використання насильства. Це може включати захоплення заручників, підпал, вбивства, тортури, інші форми фізичного чи психологічного тиску на населення, органи влади, або вчинення інших злочинів з метою досягнення кримінальних цілей. НПУ активно бере участь у протидії тероризму, діючи в рамках своєї компетенції. При необхідності до антитерористичних операцій можуть бути залучені як центральні й місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, так і

підприємства, установи, організації, а також громадяни за їхньою добровільною згодою [98].

НПУ як суб'єкт у боротьбі з тероризмом активно впроваджує свої знання та ресурси для гарантування безпеки громадян та збереження громадського порядку. Використовуючи свою компетенцію, поліцейські взаємодіють з іншими органами влади, організаціями, а також зі звичайними громадянами, спільно координуючи заходи для запобігання та протидії терористичним загрозам. Очевидно, що така взаємодія доступна у форматі співпраці з ГОПС відповідної спрямованості. Такі спільні зусилля, на нашу думку, можуть містити регулярні навчання, обмін інформацією та планування заходів у разі потенційних терористичних подій. Органи влади, місцеве самоврядування, підприємства і, важливо відзначити, звичайні громадяни можуть активно сприяти виявленню та усуненню можливих загроз, які виникають у контексті терористичних дій. Згуртованість та взаємодія всіх зацікавлених сторін грають ключову роль у створенні ефективної системи безпеки для нашого суспільства.

Водночас джерелами нормативно-правового регулювання взаємодії ГОПС та НПУ можуть бути нормативні акти МВС України. Наприклад, Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України, серед іншого, встановлює порядок, за яким громадяни можуть звертатися до апарату Міністерства внутрішніх справ, а також до закладів, установ і підприємств, які перебувають у сфері управління МВС та їхніх керівників, з метою висловлення зауважень, подання скарг та пропозицій, які стосуються їхньої статутної діяльності. Також громадяни можуть подавати заяви чи клопотання, спрямовані на реалізацію їхніх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів, а також із скаргами, пов'язаними із порушенням цих прав [96].

Підкреслимо, що розглянутий перелік нормативно-правових актів є основою для формування та розвитку правовідносин між НПУ та ГОПС,

хоча, констатуємо, що в даному аспекті чинному законодавству притаманна певна децентралізація норм, які регулюють дану взаємодію, а також аналізовані відомчі нормативні документи системи МВС України у переважній більшості встановлюють та регулюють взаємодію з громадськістю зі сторони НПУ.

Дослідження практики співробітництва органів правопорядку України та громадськості свідчить, що процес взаємодії поліції та громадських об'єднань позитивно впливає на діяльність поліції, з одного боку, і формування позитивного іміджу населення – з іншого. Тому пріоритетним напрямом роботи з формування позитивного іміджу органів поліції визначено налагодження партнерських відносин між працівниками поліції і громадянським суспільством. Одним з головних критеріїв оцінювання діяльності підрозділів поліції є рівень довіри громадян до представників правоохоронних органів [59, с. 52].

Сучасний курс на реформування системи органів НПУ, орієнтація їхньої діяльності на надання якісних соціально-сервісних послуг населенню зумовлює необхідність вироблення нових форм та методів діяльності органів поліції, оновлення наявних підходів до організації взаємодії з населенням.

Наслідки агресії російської федерації впливають і на процес взаємодії поліції з громадськими організаціями, так уже у 2017 р. заявили про себе 395 організацій (асоціацій) ветеранів АТО [127]. Привертає увагу створення за їхньої ініціативи громадських формувань з охорони громадського порядку, наприклад, створена на базі Київської міської спілки ветеранів АТО «Муніципальна варта», яка патрулює місто разом із підрозділами НПУ. Крім того, аналогічні громадські формування активно допомагають працівникам правоохоронних органів в охороні громадського порядку на Львівщині, у містах Тернопіль та Івано-Франківськ [19].

Ми погоджуємося з думкою О.І. Беспалової, що громадськість має потужний антикриміногенний потенціал, використання якого є вкрай актуальним для сучасної України. Тому на тлі обмежених фінансових,

кадрових, матеріально-технічних та інших можливостей правоохоронних органів у запобіганні злочинності ініціювання активізації процесу залучення громадськості до профілактики правопорушень розглядається як вчасний та обґрунтований крок. У зв'язку із цим великого значення набуває оптимізація наявної нині моделі взаємодії органів поліції і громадськості, що дасть змогу поліпшити забезпечення належного рівня правопорядку як на державному, так і на регіональному рівні, а також сприятиме усуненню причин та умов учинення правопорушень [6, с. 271].

У період реформувань, розбудови демократичного суспільства саме громадянські інститути відіграють роль певної альтернативи державній владі. У контексті взаємодії з державою особливого значення набувають правозахисні громадські організації. Вони мають забезпечувати суспільний контроль за дотриманням прав людини, насамперед із боку держави. Особливу активність у цьому плані проявляють, наприклад, громадські організації «Віра.Надія.Любов», «ЛаСтрада», фонд «Відродження», які фінансують розроблення низки програм, спрямованих на створення в Україні громадянського суспільства.

Аналіз взаємодії НПУ з ГО щодо забезпечення публічної безпеки та порядку, вирішення проблеми профілактики правопорушень вимагає посилення активізації діяльності суспільства, оскільки ці завдання неможливо виконати силами лише служб та підрозділів поліції. Взаємодія поліції з ГО є однією з умов існування правової демократичної держави. Інститути громадянського суспільства є партнерами органів публічної адміністрації щодо реалізації нормотворчих, правозастосовних та правоохоронних функцій, взаємна довіра є умовою ефективної співпраці, а громадська ініціатива є запорукою успішного діалогу.

Нормативно-правові акти, що регламентують взаємодію поліції з громадськими організаціями, потребують доопрацювання:

а) внесення змін до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» шляхом закріплення поняття

«взаємодія поліції з інститутами громадськості» та процедур взаємодії поліції не тільки з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку та державного кордону, але й з окремими громадянами та іншими інститутами громадськості (благодійними організаціями, волонтерами та ін.);

б) закріплення на законодавчому рівні порядку залучання до складу громадських формувань з охорони громадського порядку іноземних громадян, що призведе до більш тісної співпраці поліції та населення [45, с. 105].

Томіна В.Ю. зазначає, що одним із найважливіших завдань реформування правоохоронної сфери є розвиток партнерських відносин між поліцією і громадськими об'єднаннями на засадах довіри, прозорості, взаєморозуміння і взаємодопомоги в протидії правопорушенням [149]. Правила етичної поведінки поліцейських серед одного з принципів своєї діяльності визначають принцип взаємодії з населенням на основі партнерства, що виявляється через зобов'язання представника поліції взаємодіяти з громадянами з тактовністю, доброзичливістю, увічливістю, переконливістю, коректністю, справедливістю та об'єктивністю. Це включає повагу до осіб, захист їхньої безпеки та права на приватність, надання можливості висловлювати власну думку, а також виявлення розсудливості, відкритості, наявності комунікативних навичок (навичок переконання, проведення переговорів тощо) та управлінських якостей [96].

Разом із зазначеним вище, зауважимо, що взаємодія між НПУ та ГОПС має ґрунтуватися на чітко визначених принципах такої взаємодії, адже будь-яке суспільне явище ґрунтується на конкретних принципах та положеннях, які визначають його сутність та соціальне призначення. У правовій науці визначені ключові характеристики принципів права, які можна повністю застосовувати до аспектів організації та функціонування взаємодії НПУ та ГОПС.

С. П. Погребняк констатує, що при аналізі принципу слід розглядати його як ідею, вимогу, яка виявляється не просто окремим положенням, але як

основоположний, фундаментальний принцип, що визначає основні напрями та загальні принципи управління та функціонування системи, будучи вихідною точкою та основою для діяльності [86, с. 13]. Як зазначає Гуменюк Л.Й., основною передумовою партнерства між поліцією і суспільством є нагальна необхідність підвищення рівня залучення суспільства в процес забезпечення громадської безпеки та порядку [21].

Усталеним у національній юридичній доктрині є підхід до розуміння принципів як керівних ідей та положень, засад та вимог, за якими здійснюється певні діяльність. Здійснивши аналіз нормативних документів, що є частиною чинного законодавства та наукової літератури, ми дійшли висновку, що взаємодія НПУ з ГОПС може ґрунтуватися на ряді принципів.

На нашу думку, при визначенні принципів взаємодії НПУ та ГОПС мають бути враховані принципи на основі яких здійснює свою діяльність НПУ, такі принципи встановлені в розділі II Закону України «Про Національну поліцію» таких як: верховенство права (ст. 6), дотримання прав і свобод людини (ст. 7), законність (ст. 8), відкритість та прозорість (ст. 9), політична нейтральність (ст. 10), взаємодія з населенням на засадах партнерства (ст. 11), безперервність (ст. 12) [117].

Принцип верховенства права визначає панування правових норм у суспільстві та вимагає від держави імплементації цих норм у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема в закони, що повинні втілювати ідеї соціальної справедливості, свободи та рівності. Зазначений принцип також указує, що право є основою функціонування держави, а не навпаки, і що в законотворчій та правозастосовній сфері важливо керуватися цими принципами. У контексті діяльності поліції особливої важливості набуває аспект пріоритетності прав людини, оскільки саме в цій сфері їхні права можуть суттєво обмежуватися. Забезпечення принципу верховенства права в роботі поліції передбачає визнання прав людини як найвищої цінності, що визначає зміст та напрям діяльності держави [36, с. 27]. Як відомо, зазначений принцип, окрім іншого, закріплений у ст. 8 Конституції України

[61] та ряді міжнародних документів: Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (ст.ст. 1, 17) [60], Загальна декларація прав людини 1948 р. (ст.ст. 1, 12, 28) [35], Міжнародний пакт про громадянські і політичні із провідних принципів є принцип законності. Принцип законності, визначений у статті 8 Закону, охоплює всіх суб'єктів права і виключає будь-який виняток зі сфери дії законності. Цей принцип передбачає неухильне виконання закону всіма працівниками поліції. Законність включає принципи об'єктивності та відсутності свавілля під час виконання поліцейських обов'язків. Згідно з цим принципом усі заходи, спрямовані на запобігання та реагування на правопорушення, повинні відповідати вимогам закону. Законність тісно пов'язана з правопорядком, і їх часто розглядають як взаємозалежні поняття [36, с. 35].

Принцип відкритості та прозорості передбачає, що поліція здійснює свою діяльність у межах відкритості та прозорості, визначених Конституцією та законами України. Органи поліції забезпечують постійне інформування державних та місцевих органів влади, а також громадськості про свою діяльність у сфері захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення громадської безпеки і порядку. Поліція також гарантує доступ до публічної інформації, якою вона володіє, згідно з вимогами закону. Нормативно-правові акти, які регулюють діяльність поліції, обов'язково публікуються на веб-порталі центрального управління поліції. У випадках обмеженого доступу, проекти нормативно-правових актів також оприлюднюються відповідно до вимог закону, а проекти, що стосуються прав та свобод людини, проходять громадське обговорення за визначеним МВС України порядком [117]. У контексті взаємодії ГОПС та НПУ принцип відкритості та прозорості прямо впливає на результати та ефективність такої співпраці. Співпраця, яка ґрунтується на засадах, до числа яких не входить відкритість та прозорість, не може бути успішною й ефективною.

Принцип політичної нейтральності, визначений у ст. 10 Закону України «Про Національну поліцію», ґрунтується також і на положеннях ст. 36

Конституції України [61], яка визнає за громадянами право на свободу об'єднання в політичні партії та громадські організації для захисту своїх прав і свобод, а також для задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів. Згідно з принципом політичної нейтральності, поліція виступає на захисті прав і свобод будь-якої особи, незалежно від її політичних переконань чи партійної належності. Водночас поліція зберігає право притягати до відповідальності осіб, які вчинили правопорушення чи злочин. НПУ та ГОПС у своїй співпраці мають діяти незалежно від рішень, позицій та заяв будь-яких політичних партій і громадських об'єднань, забезпечуючи нейтральність у своїй діяльності.

Принцип взаємодії на засадах партнерства передбачає дотримання поліцією принципу тісної співпраці та взаємодії з ГОПС. Цей принцип є одним із ключових напрямів удосконалення співпраці ГОПС та НПУ, адже в результаті такої співпраці обидві сторони мають отримувати результат, завдяки досягненню якого вони вступають у взаємодію. У контексті цього принципу поліція акцентує на важливості активної співпраці та взаємодії з громадянами, місцевими громадами та громадськими організаціями для ефективного забезпечення публічної безпеки та порядку. Партнерство з населенням створює базу для взаєморозуміння, довіри та спільної діяльності, спрямованої на досягнення спільних цілей у сфері правопорядку.

Разом із тим, взаємодія як форма партнерства між ГОПС та НПУ є за своєю суттю специфічним способом установлення комунікацій із членами суспільства, саме тому одним із принципів такої взаємодії є принцип розширення та поглиблення комунікації. Діяльність НПУ пов'язана зі спілкуванням із громадськістю, яка може опосередковано відбуватися і через ГОПС в інтересах НПУ. Представники НПУ та ГОПС повинні постійно здійснювати прозору та однозначну комунікацію як між собою, так і з третіми особами та громадськістю.

Очевидним у роботі НПУ та ГОПС є принцип постійної (безперервної) взаємодії. Це означає, що взаємодія має відбуватися на постійній основі та безперервно, що є запорукою формування стійкої взаємодії.

Отже, на нашу думку, систему принципів взаємодії НПУ та ГОПС складають загальні принципи: принцип верховенства права, принцип дотримання прав і свобод людини, принцип законності, принцип відкритості та прозорості, принцип політичної нейтральності. Вони доповнюються спеціальними принципами взаємодії НПУ та ГОПС: принцип взаємодії на засадах партнерства, суть якого полягає у наявності між НПУ та ГОПС партнерських взаємовідносин виражених у тісній взаємодії націленої на довготривалу співпрацю, принцип розширення та поглиблення комунікації, що виражений у постійному прагненні сторін знаходити та реалізовувати різні механізми покращення взаємного обміну інформацією, принцип постійної (безперервної) взаємодії, суть якого полягає в єдності та безперервності процесу взаємодії. Спеціальні принципи взаємодії НПУ та ГОПС впливають із загальних принципів й мають переважно уточнюючий характер щодо загальних принципів, стосуються окремих особливостей взаємодії. Пропоновані принципи взаємодії доповнюють один одного за суттю впливу на формування правовідносин взаємодії НПУ та ГОПС та є їх орієнтирами.

Підсумовуючи, зазначимо, що в результаті аналізу організаційно-правових форм громадських об'єднань правоохоронної спрямованості та принципів їх взаємодії з Національною поліцією України можна зробити декілька висновків. Запропоновано й обґрунтовано дві основні організаційно-правові форми: громадська організація та громадська спілка, які сприятимуть партнерській взаємодії та приватноправовій співпраці між державою та громадським суспільством. Зазначено, що громадське об'єднання може захищати не лише інтереси своїх членів, а й права та інтереси третіх осіб, включаючи суспільні. Рекомендовано уточнити термінологію та доповнити Закон України «Про громадські об'єднання» терміном «громадські

формування». Сформульовано принципи взаємодії, ураховуючи ключові аспекти, такі як верховенство права, дотримання прав і свобод людини, законність, відкритість та прозорість, політична нейтральність та взаємодія з населенням на засадах партнерства.

Отже, ГОПС доцільно визначати як добровільне об'єднання фізичних та/або юридичних осіб приватного права для реалізації права мати безпекове середовище для життя в суспільстві.

З урахуванням викладеного вище, на нашу думку, можемо запропонувати класифікацію ГОПС за такими критеріями:

1. За організаційно-правовою формою:

- громадська організація правоохоронної спрямованості, засновниками та членами (учасниками) якої є виключно фізичні особи;

- громадська спілка правоохоронної спрямованості, засновниками якої є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи.

2. За метою діяльності:

- ГОПС метою діяльності яких є охорона громадського порядку і державного кордону, наприклад, до їх числа належать ГФЗОГПіДК;

- ГОПС метою діяльності яких є виконання завдань територіальної оборони, наприклад, до їх числа належать ДФТГ;

- ГОПС метою діяльності яких є цілі, відмінні від наведених вище та які передбачені статутами таких ГОПС, наприклад до таких цілей можуть відноситися: спеціальна охорона об'єктів, правозахисні, медичної допомоги, кіберзахисту тощо або, наприклад, ГОПС змішаних типів діяльності.

3. За формою участі, доцільно виділити:

- ГОПС з індивідуальною формою участі, тобто ті, у яких участь беруть виключно фізичні особи – громадяни України, особи без громадянства та іноземці, окрім громадян держави-агресора;

- ГОПС із колективною формою участі, наприклад, ГОПС за участі фізичних осіб - представників певного трудового колективу установи або організації.

4. За типом співпраці з НПУ ГОПС доцільно поділяти на:

- ГОПС, які взаємодіють з НПУ виключно на основі вимог нормативного документу;

- ГОПС, які взаємодіють з НПУ на основі вимог додатково укладених двосторонніх угод або меморандумів про співпрацю між ними.

5. За типом членства ГОПС доцільно поділяти на:

- ГОПС відкритого членства, тобто членами такого ГОПС можуть бути фактично всі, відповідно до статуту такого ГОПС;

- ГОПС закритого членства, які, як правило, об'єднують виключно фахівців за певним критерієм, який встановлюється статутом такого ГОПС.

2.2. Партнерство між громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості та органами Національної поліції в правоохоронній діяльності

Для концептуалізації розуміння суті взаємодії НПУ та ГОПС важливим у контексті дослідження є встановлення адміністративно-правових основ та принципів такої взаємодії та визначення правового статусу ГОПС. Сьогодні чітко законодавцем не встановлено поняття ГОПС водночас ГО можуть містити різноманітні організації, ініціативи або групи громадян, які працюють над покращенням безпеки й правопорядку так чи інакше. Вони можуть співпрацювати з правоохоронними органами, іншими громадськими організаціями та здійснювати різноманітні ініціативи для підвищення обізнаності громади та запобігання правопорушенням.

Вчені, що проводили дослідження у сфері діяльності органів внутрішніх справ, визначають взаємодію в цих органах як взаємозв'язок між

їхніми елементами, при якому вони взаємодіють та впливають один на одного в рамках своєї сфери діяльності. Стосовно взаємодії між НПУ та громадськістю, її можна визначити як поєднання та ефективного використання методів і прийомів роботи, визначених законами та підзаконними актами. Ця взаємодія ґрунтується на спільних, узгоджених діях, спрямованих на забезпечення громадського порядку, боротьбу зі злочинністю і запобігання правопорушенням. Взаємодія правоохоронних органів, у свою чергу, розглядається як діяльність, що регулюється законами та підзаконними актами, спрямована на захист прав і свобод громадян, забезпечення законності та правопорядку, і виявляється у спільних заходах з розподілом функцій та відповідальності. Зазначене дає підставу стверджувати, що за думкою фахівців взаємодія має такі ознаки: взаємодія є формою діяльності, яка регулюється юридичними нормами; для взаємодії необхідна участь кількох суб'єктів; зазначені суб'єкти не перебувають у стані підпорядкування один одному; дії суб'єктів узгоджуються щодо часу і місця; у процесі взаємодії досягається спільна мета та виконуються спільні завдання [17, с. 161-162].

У національній правовій доктрині, окрім терміна «взаємодія» присутній термін «координація», часто вчені їх розуміють як синонімічні поняття, однак вважаємо, що дані поняття не є синонімами.

На думку Д. Г. Заброди [34], різниця між взаємодією та координацією є: предмет спільної діяльності: для координації - загальні завдання для правоохоронних органів, для взаємодії - самостійні завдання; мета: для координації - сприяння узгодженим діям суб'єктів боротьби, для взаємодії - вирішення конкретного завдання, обумовленого певною ситуацією та сутність взаємовідносин: для координації - наявність елементів підпорядкування єдиному центру, для взаємодії - відсутність такого підпорядкування. Координація представляє собою управлінську діяльність, узгоджену за цілями, місцем, часом застосування сил і засобів для досягнення поставлених завдань. Н.І. Сподарик вважає, що однією з

найбільш актуальних проблем є ефективна організація та координація діяльності правоохоронних органів у запобіганні та припиненні насильницької злочинності. Вона рекомендує прийняття окремого закону України під назвою «Про взаємодію правоохоронних органів із державними та громадськими організаціями в протидії злочинності». Цей закон, на її думку, має ґрунтуватися на вітчизняному та міжнародному досвіді, а також враховувати можливості нових владних, юридичних, економічних і соціальних структур для більш успішного протистояння злочинності [140, с. 163].

Надання поліції статусу органу публічної служби, а не просто визначення її як органу, що забезпечує дотримання закону, визначає новий підхід до ролі поліції. Зазвичай, надання допомоги з боку поліції стосується конкретних ситуацій, у яких необхідна втручання, таке як надання допомоги особам, що перебувають у небезпеці, або сприяння співпраці з іншими державними або соціальними службами. Проте аспект «послуг» у діяльності поліції залишається розмитим і важко визначається, оскільки це поняття не обмежується конкретними ситуаціями і може включати різноманітні форми підтримки громади в широкому спектрі обставин [159, с. 114].

На нашу думку, надання поліції статусу органу публічної служби в контексті взаємодії з громадськістю передбачає більше, ніж просте виконання функцій забезпечення виконання закону. Це стає визначальним аспектом концепції взаємодії з громадськістю (ГОПС). Зазначений статус наголошує активну роль поліції у взаємодії з громадою, а не лише в реактивному застосуванні правових норм. Поліція стає партнером для громадян і громадських організацій, працюючи на основі принципів відкритості, довіри та взаєморозуміння.

У цьому контексті важливо розвивати не лише спеціалізовані поліцейські функції, а й акцентувати увагу на превентивних заходах та реагуванні на потреби громади. Поліція може взаємодіяти з ГОПС за допомогою різноманітних ініціатив, таких як патрулювання разом з

громадськістю, організація спільних заходів з підвищення безпеки, а також активна участь у розробленні та впровадженні стратегій протидії злочинності. Такий підхід дозволяє створити ефективну систему взаємодії, де громада і поліція спільно виконують завдання забезпечення громадської безпеки та покращення якості життя.

Ще одним чинником на користь взаємодії на місцевому рівні є відсутність єдиної державної нормативно-правової системи, яка спрямована на запобігання правопорушенням. Чинні правові норми, які визначають взаємодію владних структур в профілактичних питаннях щодо правопорушень, не мають єдиної спрямованості «... вони роз'єднані й не створюють ефективної системи правового забезпечення профілактичної діяльності» [84, с. 38].

На місцевому рівні впровадження заходів профілактики в межах регіональних програм захисту правопорядку є, на нашу думку, найбільш оптимальним засобом одержання максимального результату взаємодії правоохоронних структур та місцевої влади.

Грохольський В. Л. вказав на одне з ключових завдань державно-правової реформи, а саме «забезпечення процесу формування нової моделі правоохоронної системи», яка повинна сприяти розбудові правової, соціальної та демократичної держави. Це завдання визначається як важливий етап у реформуванні системи правоохоронних органів з метою створення ефективної та відповідальної структури, спроможної виконувати функції відповідно до вимог правової, соціальної та демократичної держави [20].

Відмітимо, що в рамках дослідження важливим є врахування пропозицій і зауважень громадян у процесі формування моделі правоохоронної системи. ГОПС може виступати як посередник між поліцією та населенням, сприяючи активну форму взаємодії та обміну інформацією. Окрім того, важливим аспектом є залучення громадськості до процесу розбудови правової системи, сприяючи формуванню прозорості та відкритої моделі правоохоронної взаємодії. ГОПС може відігравати роль каталізатора

обміну думками, ініціювати обговорення ключових аспектів реформ та представляти погляди громади перед органами влади. Такий підхід сприяє не лише забезпеченню безпеки, але й врахуванню інтересів та поглядів громадян у формуванні нової моделі правоохоронної системи, що є ключовим аспектом будівництва сучасної, демократичної та громадянської держави.

Як відмічає Галуцько В.М. стан укомплектованості посади НПУ та проблемні питання діяльності не дозволяють якісно та своєчасно надавати необхідні послуги населенню [13]. Вочевидь питання не втрачає своєї актуальності і нині, а стан штатної чисельності та укомплектованості посад у НПУ становить серйозний виклик для надання якісних та своєчасних сервісних послуг населенню. Очевидно, що низька штатна чисельність може спричинити перевантаженість працівників поліції, виснаження та стресові ситуації, що впливає на їхню здатність вислуховувати та вирішувати проблеми громадян. Укомплектованість посад має важливе значення для забезпечення різноманітних фахових навичок та кваліфікацій у поліцейському корпусі. Спроби вирішення цих питань можуть включати зусилля на рівні державної політики для збільшення бюджетних асигнувань на поліцію, запровадження ефективних систем набору та навчання нових працівників, а також вдосконалення умов праці та підтримки для існуючого персоналу. Такі заходи можуть сприяти покращенню якості та ефективності обслуговування населення. Такий стан речей сприяє популяризації залучення громадськості, зокрема й у формах ГОПС для протидії злочинності в різних формах взаємодії з НПУ.

На нашу думку, взаємодія НПУ та ГОПС може складатися з таких етапів побудови та реалізації таких відносин: перший етап – адміністративно-організаційний; другий етап – етап практичної взаємодії; третій – підсумковий етап взаємодії. Розглянемо більш детально кожний із запропонованих етапів взаємодії НПУ та ГОПС.

Адміністративно-організаційний етап покликаний вирішити управлінські й організаційні питання загального характеру, що лежать в основі подальшої взаємодії. На даному етапі важливим є встановлення спільних цілей та завдань взаємодії, визначення форм та способів комунікації (а за потреби їх створення), вирішення інших питань організаційного характеру, які стануть запорукою успішної взаємодії та партнерства НПУ та ГОПС. На першому етапі взаємодії НПУ з ГОПС необхідно провести детальний аналіз та визначення потреб громадських об'єднань. Це включає ідентифікацію сфер інтересів, консультації та спілкування з представниками ГОПС, визначення спільних цілей та завдань, а також оцінку ресурсів та можливостей. Особлива увага приділяється формуванню взаєморозуміння між поліцією та громадськими об'єднаннями, щоб чітко визначити ролі та очікування від партнерства.

Разом із цим даний етап має передбачати конкретизацію загальних задекларованих напрямів та цілей співпраці ГОПС та НПУ і розроблення конкретних заходів та планів дій для досягнення спільних цілей. На даному етапі має відбуватися чітке визначення ролей та функцій кожної сторони в реалізації спільних завдань, урахування їхніх ресурсів та компетенцій зі створенням конкретного плану взаємодії, у якому буде зазначено послідовність заходів, строк виконання, необхідні ресурси та інші деталі реалізації спільних завдань.

Адміністративно-організаційний етап має вирішити питання взаємного обміну інформацією та вимогами до звітності між НПУ та ГОПС, якщо вона має місце бути у тому форматі взаємодії про реалізацію якої сторони дійшли згоди. Зазначені аспекти мають бути врегульовані для можливості подальшого ефективного контролю та оцінки виконання завдань сторонами. Сторони мають визначити аспекти взаємодії, що можуть бути пов'язані із залученням додаткових ресурсів. Про основи національного спротиву від сторін для підтримки взаємодії. Цей етап є важливим для практичної

реалізації співпраці та вимагає чіткості, відкритості та довіри між всіма сторонами.

Тут погоджуємося з позицією Ярмачі Х. П. та Коропатова О. М., які в даному контексті зазначали, що вироблення спільних правил взаємодії для створення системи відносин, у якій найбільш важливі особливості поведінки поліцейського і його співрозмовника, використовуються ними для забезпечення ефективної спільної діяльності [160, с. 16].

Як вважає Ярмачі Х. П., ключовим елементом для покращення взаємодії між поліцією і населенням на засадах співробітництва є створення належних мотивацій у громадян для участі в цьому процесі [160]. Зауважимо, що ми погоджуємося із цією точкою зору.

У контексті взаємодії НПУ та ГОПС формування необхідних мотивів для такої взаємодії між поліцією та населенням має вирішальне значення. Напередодні першого етапу взаємодії, пропонується провести інформаційну кампанію серед представників ГОПС, надаючи чітку і зрозумілу інформацію про переваги та можливості, які вони отримають, беручи активну участь у спільних заходах з поліцією. Також важливо висвітлити позитивні приклади успішної взаємодії в інших областях чи містах. Перспективним вбачається організація публічних заходів, де представники поліції виступатимуть з інформацією про свою роботу та можливості співпраці з громадськістю. На даному етапі можливим вбачається створення спеціальних програм або ініціатив, що заохочуватимуть активну участь представників ГОПС в справах громадської безпеки. Наприклад, це може бути система винагород чи привілеїв для активних учасників програми співпраці з поліцією. Основна мета – переконати громадян у важливості їхньої ролі в підтриманні громадського порядку і надати їм достатню мотивацію для взаємодії з поліцією в майбутньому.

На даному етапові важливою є розроблення системи взаємної комунікації між ПНУ та ГОПС, яка включає впровадження ефективної системи збирання та аналізу зворотного зв'язку між НПУ та ГОПС (це може

бути через онлайн-платформи, ані форми зворотного зв'язку на вебсайті поліції, а також електронні засоби зв'язку) та впровадження механізмів гарантування безпеки для тих, хто надає інформацію.

У рамках даного етапу важливим є організація регулярних зустрічей та брифінгів між представниками НПУ та ГОПС з метою ознайомлення з планами дій, актуальними питаннями безпеки та обговорення стратегій управління у сфері правопорядку. Важливим в аспекті взаємодії ГОПС та НПУ є створення інформаційних ресурсів або розроблення та підтримка вебсайту, який буде централізованою точкою для обміну інформацією між поліцією та ГОПС та громадою, який може функціонувати зокрема і з метою забезпечення доступу до актуальної інформації, статистики, законодавства та інших ресурсів, що стосуються громадської безпеки.

Окремим аспектом є запровадження системи цифрової підтримки для ГОПС, яка дозволяє отримувати консультації, надавати звіти та отримувати необхідну інформацію онлайн та організації онлайн тренінгів з обміну ефективними практиками та інструментами у сфері громадської безпеки і формування зворотного зв'язку. Ці механізми, на нашу думку, дозволять ефективно організувати обмін інформацією, створюючи прозорі та відкриті канали зв'язку між НПУ та ГОПС. Вони сприятимуть оперативному реагуванню на виклики та спільному виконанню завдань у сфері публічної безпеки. Цей етап, окрім іншого, може передбачати створення конкретних стратегій і партнерських програм для спільної діяльності між НПУ та ГОПС, зокрема і проведення спільних тренінгів та практичного навчання для вдосконалення навичок та обміну досвідом.

Етап практичної взаємодії за своєю суттю охоплює аспекти практичної реалізації ГОПС завдань у рамках взаємодії з НПУ самостійно або спільно з підрозділами НПУ. Даний етап характеризується безпосереднім виконанням завдань та планів у рамках співпраці. Сторони ідентифікують проблеми та реалізують їх вирішення, реалізують проєкти для досягнення спільних суспільно значимих цілей у рамках взаємодії. На цьому етапі відбувається

робота оперативних груп, які можуть включати представників НПУ та ГОПС, для виконання конкретних завдань та реалізації конкретних рішень, що стосуються діяльності ГОПС та НПУ як між собою, так і у відносинах із третіми сторонами.

Підсумковий етап взаємодії ГОПС та НПУ полягає в оцінюванні результатів та стану взаємодії, а також оцінюванні подальших перспектив розширення взаємодії. Підсумковий етап є останнім етапом у рамках пропонованої системи.

На сучасному етапі розвитку держави, вбачається логічним проведення оцінки ефективності партнерства між НПУ та як з ГО в цілому, так і з ГОПС зокрема, і, виходячи з отриманих результатів, проводити оцінку розширення й удосконалення такого партнерства та взаємодії.

На нашу думку, у ході аналізу на підсумковому етапі необхідно встановити позитивні аспекти та потенційно перспективні напрями для вдосконалення вже існуючого партнерства. У ході аналізу доцільно розглядати ефективність проєктів, спільних заходів та комунікації між НПУ і ГОПС та проведення опитувань для зворотного зв'язку від представників НПУ і ГОПС з метою визначення ступеня їх задоволеності рівнем співпраці.

Важливим на даному етапі є: ідентифікація можливостей для розширення партнерства та пропонування нових напрямів співпраці; розроблення конкретних планів дій на майбутнє, ураховуючи результати оцінки та узгоджуючи їх з метою подальшого розвитку взаємодії; розроблення ефективних систем обміну інформацією та зворотного зв'язку для забезпечення прозорості й оперативності в процесі партнерства; визначення можливостей для залучення нових громадських об'єднань та розширення кола учасників партнерства; розроблення системи взаємної підтримки та сприяння для забезпечення стійкості та розвитку партнерства в майбутньому; розроблення конкретних стратегій для розширення партнерства на рівні проєктів, регіонів чи нових сфер співпраці.

Сьогодні завдання НПУ визначені як надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [117].

Разом із викладеним вище актуальними в контексті дослідження, на нашу думку, є проблемні аспекти та перешкоди на шляху реалізації взаємодії НПУ та ГОПС, до яких пропонується віднести такі:

- недостатність інформації щодо діяльності обох сторін може ускладнювати ефективну комунікацію та співпрацю між поліцією та ГОПС;
- невизначеність чи конфліктність у розподілі функцій та обов'язків між поліцією і ГОПС може викликати непорозуміння та конфлікти;
- зайвий бюрократичний апарат та складні процедури можуть гальмувати швидкість реагування та взаємодії між сторонами;
- обмежені бюджетні кошти та брак матеріальних ресурсів можуть ускладнювати здійснення спільних ініціатив та проєктів;
- якщо між поліцією і ГОПС виникають сумніви щодо намірів чи ефективності один одного, це може призвести до низького рівня довіри та відмови від співпраці;
- вплив політичних чинників та намагання влади втручатися в діяльність поліції і ГОПС може порушувати незалежність та об'єктивність їх взаємодії;
- відсутність чітких стандартів та прозорих процедур може призводити до розбіжностей у розумінні та застосуванні правил співпраці.

Розуміння й урахування цих проблем допоможе розробити ефективні стратегії співпраці між НПУ і ГОПС для досягнення спільних цілей забезпечення публічної безпеки та порядку.

Виходячи з викладеного вище, взаємодія між НПУ та ГОПС, на нашу думку, є системним та спрямованим на спільні цілі процесом спільної діяльності між правоохоронним органом і громадськими об'єднаннями

правоохоронної спрямованості, яке передбачає взаєморозуміння, співпрацю та обмін інформацією з метою досягнення загальних завдань, таких як забезпечення публічної безпеки та порядку, запобігання правопорушенням, розбудова довіри між правоохоронними органами і громадою, а також реалізація спільних проєктів та ініціатив для поліпшення правопорядку та якості життя в суспільстві.

Взаємодія між НПУ і ГОПС є стратегічно важливим аспектом для ефективного виконання завдань у сфері правопорядку та безпеки громадян. На нашу думку, зазначене вище можна обґрунтувати тим, що взаємодія має охоплювати широкий спектр аспектів від спільного розроблення стратегій до конкретного виконання завдань на місцевому рівні. Це дозволяє враховувати різноманіття потреб та проблем на різних рівнях суспільства. Взаємодія з ГОПС сприяє підвищенню довіри громади до правоохоронних органів, що є ключовим фактором успішної роботи поліції. Громадські об'єднання можуть слугувати посередниками у вирішенні конфліктів і покращенні взаєморозуміння. Співпраця у сфері профілактики злочинності дозволяє об'єднати ресурси поліції і громадських організацій для створення імунітету до злочинності та забезпечення безпеки у спільноті. Взаємодія спрямована на створення механізмів, які дозволяють швидко реагувати на змінні ситуації. Громадські об'єднання можуть швидко інформувати поліцію про потреби чи небезпеку, що дозволяє ефективно реагувати на виклики. Взаємодія поліції з ГОПС дозволяє використовувати різноманітні ресурси, які надаються громадою, такі як ініціативи громадських організацій, добровольча діяльність, інноваційні підходи до вирішення проблем. Такий підхід до взаємодії є важливим елементом сучасної концепції поліції, спрямованої на активне залучення громадян до процесу забезпечення правопорядку та безпеки в суспільстві.

2.3. Форми участі громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в правоохоронній діяльності

У концепції сучасної поліцейської діяльності ключовим пріоритетом є захист та служіння суспільству, у якому вона функціонує. Однією з визнаних стратегій поліцейської діяльності в Україні стає активна взаємодія з представниками ГО. Головна мета цієї взаємодії полягає в спільному запобіганні негативному впливу окремих осіб з девіантним поведінковим стилем на громадський порядок та спокій. Такий підхід визначається необхідністю активного включення громадян у процес забезпечення публічної безпеки та порядку.

У цьому контексті активна участь ГО у взаємодії з поліцією стає не лише ключовою, але й необхідною складовою ефективної поліцейської роботи. ГО можуть виступати в ролі повноцінних партнерів поліції в справі забезпечення публічної безпеки та порядку. Їх активна участь у процесі взаємодії дозволяє створювати взаємний діалог, обмін досвідом і інформацією, а також сприяти більш ефективному реагуванню на виклики та проблеми, що виникають у суспільстві.

Суттєвим аспектом цього підходу є взаємодія у форматі партнерства, де ГО і НПУ спільно працюють для досягнення спільних цілей – забезпечення безпеки, підтримання правопорядку і вирішення конкретних проблем у громаді. Такий взаємний обмін і розподіл відповідальності сприяють побудові довіри між правоохоронцями і громадою, що у свою чергу сприяє загальній безпеці та добробуту.

ГОПС, беручи активну участь у взаємодії з поліцією, можуть робити суттєвий внесок у розроблення та впровадження стратегій забезпечення публічної безпеки та порядку. Вони мають можливість висловлювати свої обґрунтовані думки та пропозиції, спираючись на власний досвід і знання потреб конкретної громади.

Важливо, щоб така взаємодія базувалася на відкритості, прозорості та повазі. ГОПС можуть виступати як посередники між поліцією і населенням, сприяючи передачі інформації, а також урахувуючи особливості та потреби різних груп громадян.

Ураховуючи громадську думку та активну участь ГОПС, поліція може більш точно визначати пріоритети своєї діяльності, а також розробляти програми й заходи, спрямовані на покращення взаєморозуміння та співпраці з громадою. Це допомагає створити позитивний образ поліції в очах громадян та зміцнює взаємодовіру в суспільстві.

Успішна взаємодія між поліцією та громадянським суспільством передбачає не лише створення позитивного іміджу правоохоронних органів, але й активне залучення громадськості до процесів прийняття рішень та контролю над діяльністю поліції. Це може бути досягнуто через розбудову партнерських відносин та визнання обоюдних інтересів.

Важливим у контексті подолання описаної проблематики є залучення ГО до розроблення й упровадження стратегій протидії злочинності, профілактики правопорушень та забезпечення публічної безпеки та порядку. Участь представників громадськості в робочих групах, комітетах чи радах з питань взаємодії з поліцією сприятиме взаєморозумінню та обміну поглядами. Також важливо створити ефективні канали зворотного зв'язку між поліцією і громадськістю, щоб громадяни мали можливість повідомляти про проблеми та висловлювати свої пропозиції. Це сприятиме побудові взаємної довіри та відкритості.

Загалом, на нашу думку, формування партнерства між поліцією і громадянським суспільством – це динамічний та взаємовигідний процес, який передбачає постійну взаємодію, спільні ініціативи та спільно досягнуті результати на шляху до створення безпечного та правосудного суспільства.

О.Д. Мартинов зазначає, що за сучасних умов неможливо значно зменшити прояви злочинності, ефективно захищати права людини, підтримувати громадський порядок і, в остаточному підсумку, забезпечувати

національну безпеку держави, виключно за допомогою правоохоронних органів та без участі громадськості [74].

У цілому підтримуючи думку О.Д. Мартинова, вважаємо за потрібне зауважити, що роль ГО в забезпеченні публічної безпеки та порядку в сучасному суспільстві є ключовою та вимагає широкого партнерства між правоохоронними органами і громадськістю. Ця взаємодія може містити різноманітні заходи, такі як інформаційна кампанія для підвищення свідомості громадян щодо правил і відповідальності, участь ГО та ГОПС у розробленні стратегій безпеки та протидії злочинності і побудови політики взаємовідносин у форматі «поліція – громада», а також взаємодія з різними соціальними групами суспільства для побудови довіри й розуміння між ним і поліцією.

Переконані, що сучасне управління публічним порядком має ґрунтуватися на концепції партнерства, де громадськість, зокрема і різні ГО, виступає як активний учасник та партнер поліції в гарантуванні безпеки. Указане, на нашу думку, може включати спільні заходи із запобігання злочинності, участь у патрулюванні, а також залучення громадськості до процесу прийняття рішень, пов'язаних з поліцейською діяльністю та стратегіями управління. Такий підхід, на нашу думку, не лише сприяє створенню ефективної системи безпеки, а й посилює довіру між правоохоронцями і суспільством, що у свою чергу сприяє сталому зміцненню публічного порядку.

Як зазначають А.Дж. Бек та О.Н. Ярмиш, до форм взаємодії входять такі заходи, як спільне патрулювання, рейди, обходи та огляди. Також це охоплює спільне планування заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку і протидії правопорушенням, узгодження самостійно проведених заходів, інструктування членів громадських формувань поліцейськими для підтримки їхньої діяльності, спільний аналіз оперативної обстановки, обмін інформацією про криміногенну ситуацію, проведення спільних нарад і семінарів з правоохоронною тематикою, а також спеціальна та правова

підготовка громадян, які бажають виконувати правоохоронні обов'язки та інші [9, с. 191].

Вдалою вбачається позиція О.М. Музичука стосовно групування форм взаємодії поліції з громадськістю. Так професор О.М. Музичук пропонує такі групи форм взаємодії поліції та громадськості:

- спільна організація і здійснення заходів щодо профілактики правопорушень та охорони публічного порядку;
- узгодження самостійних дій громадськості щодо боротьби з правопорушеннями і охорони публічного порядку;
- обмін оперативною інформацією;
- здійснення громадськими формуваннями правоохоронної спрямованості заходів за ініціативою органів НПУ;
- допомога працівників поліції громадськості в проведенні заходів щодо боротьби з правопорушеннями і охорони публічного порядку;
- безпосередня спільна діяльність громадських формувань правоохоронної спрямованості і працівників поліції;
- організація правового і спеціального навчання громадян, які бажають виконувати правоохоронні завдання [83].

На нашу думку, підхід О.М. Музичука до групування форм взаємодії поліції та громадськості є виправданим, оскільки надавати повний перелік форм такої взаємодії, на нашу думку, не вбачається можливим хоча б з точки зору того, що в умовах змін законодавства та підходів до реалізації державної політики, загального розвитку інформаційних та телекомунікаційних технологій, реалізації політики цифровізації тощо конкретні форми взаємодії можуть набувати нових проявів. З огляду на що вважаємо, що будь-які підходи до визначення конкретного переліку форм взаємодії ГО та НПУ не можна вважати остаточними, тобто перелік не буде закритий.

Відповідно до положень Закону України «Про пробацію» одним зі способів, яким поліція взаємодіє з громадськістю, є залучення її представників до спільної роботи. Наприклад, при перевірці додержання

режиму адміністративного нагляду особами, які звільнені з місць позбавлення волі, крім працівників поліції до цих заходів можуть бути залучені волонтери превенції [125]. Водночас вбачається можливість залучення до такої участі і ГОПС.

Громадяни України мають право формувати громадські об'єднання з метою участі в забезпеченні публічної безпеки та порядку, захисту життя та здоров'я громадян, захисту інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, урятування людей і майна під час надзвичайних ситуацій, таких як стихійні лиха та інші події.

Як вбачається з положень Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» відповідно до Конституції України, громадяни країни мають право утворювати ГО відповідно до встановленого законами порядку. Ці ГО призначені для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, підтриманні органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів, Державної прикордонної служби України та органів виконавчої влади. Також вони можуть сприяти посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також брати участь у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин.

Громадські формування, спрямовані на охорону громадського порядку і державного кордону, можуть створюватися на принципах громадської самодіяльності у вигляді як загальних загонів громадських формувань (ГФзОГПідК), так і формувань для підтримки НПУ та Державної прикордонної служби України, асоціацій громадських формувань і т. ін. [128].

Виходячи з аналізу чинного законодавства, ГФзОГПідК є чи не єдиною формою, яка дозволяє представникам суспільства брати участь у такій специфічній формі взаємодії з органами НПУ.

У концепції дослідження, на нашу думку, законодавець та НПУ мають урахувати, що вони не повинні віддавати перевагу архаїчним підходам до форм участі громадськості в превентивній діяльності щодо запобігання правопорушенням та охороні громадського порядку і керуватися виключно Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». На практиці ГФзОГПідК, правовий статус яких саме і врегульовує зазначений вище закон, реєструються, як правило як ГО, таким чином підпадають під правове регулювання Закону України «Про громадські об'єднання». Разом із тим велике розмаїття ГО з різним цілями та завданнями своєї діяльності у тій чи іншій мірі є дотичними до сфери завдань НПУ. Отже, кількість ГО, які не є ГФзОГПідК, суттєва, однак вони поділяють цілі та завдання НПУ та можуть вважатися ГОПС. Таким чином, підхід, що ГФзОГПідК є виключно єдиною формою співпраці НПУ та громадськості, є застарілим.

Зауважимо, що на сьогодні ГФзОГПідК, на нашу думку, не є максимально ефективною формою діалогу громади і НПУ, однак це класичний шаблон участі громадян у превентивній діяльності НПУ. Аналізуючи вимоги, установлені законодавцем до роботи ГФзОГПідК, доходимо висновку, що ГФзОГПідК не спрямовує, не стимулює та не заохочує громадську активність, що заснована на природному прагненні людей об'єднуватися для захисту особистої безпеки, безпеки своїх близьких, приватної власності та інтересів від протиправних посягань.

Громадська участь повинна стати невід'ємною частиною щоденного життя громадян, а не реалізовуватися лише у виняткових ситуаціях або бути спонтанним явищем, або, що ще гірше, бути мотивацією для отримання якихось переваг, пов'язаних зі статусом члена ГФзОГПідК.

З іншого боку, ми не можемо розділяти підходи до участі громадян у різного роду ГО або ГФзОГПідК, які мають на меті перебрати на себе функції правоохоронних або судових органів із метою вчинення правосуддя або самосуду. Саме функціонування таких ГО не вбачається можливим у

правовій державі, навіть якщо громадяни прагнуть до благородної мети протидії злочинності, шляхи досягнення цієї мети не завжди є обґрунтованими, а здебільшого вони є незаконними.

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» члени ГФзОГПідК в порядку на умовах та в спосіб, установлений указаним законом, можуть застосовувати заходи фізичного впливу та спеціальні засоби індивідуального захисту та самооборони:

- для самозахисту і захисту громадян від нападу та інших дій, що створюють загрозу їхньому життю або здоров'ю;

- для припинення групових порушень громадського порядку та державного кордону;

- для відбиття нападу на будівлі, приміщення державних і громадських організацій, підприємств, установ, транспортні засоби, а також громадян та їхню особисту власність;

- для затримання і доставлення до органу Національної поліції, підрозділу Державної прикордонної служби України, громадського пункту охорони порядку осіб, які вчинили адміністративні чи кримінальні правопорушення, продовжують заподіювати шкоду оточуючим громадянам або чинять опір;

- для припинення в разі потреби опору поліцейським та військовослужбовцям Державної прикордонної служби України, іншим особам, які виконують службові або громадські обов'язки з охорони громадського порядку і державного кордону та боротьби із злочинністю [128].

З огляду на викладене вище, вбачається можливим збільшення форм участі громадськості та членів ГО, також і членів ГОПС та ГФзОГПідК, в охороні громадського порядку. На нашу думку, участь ГО, ГОПС або ГФзОГПідК в правоохоронній діяльності неможлива без взаємодії з НПУ.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», ГФзОГПідК мають створюватись і діяти у взаємодії з органами НПУ, Державною прикордонною службою України, іншими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, базуючись на основоположних ідеях-принципах: гуманізму, законності, гласності, добровільності, додержання прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, рівноправності представників цих формувань [128].

У здійсненні правоохоронних функцій беруть участь громадські організації, наділені представницькими державно-владними повноваженнями. Так, відповідно до норм ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення [58], протоколи про адміністративні правопорушення мають право складати представники громадських організацій або органів громадської самодіяльності: член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону; громадський інспектор Українського товариства охорони пам'яток історії та культури.

Ми погоджуємося з міркуваннями А.М. Долгополова, що представники громадських об'єднань мають широкий спектр повноважень:

- патрулювання житлових масивів і селищ;
- участь у розшуку зниклих безвісти;
- участь у розшуку та затриманні підозрюваних у скоєнні злочину;
- спільне проведення з поліцейськими профілактичних, просвітницьких, виховних заходів серед різних категорій населення;
- робота з підлітками тощо [31].

На думку професора С.Г. Брателя, взаємодія поліції з інститутами громадянського суспільства – це спільна діяльність, спрямована на найбільш ефективне виконання правоохоронних завдань та оптимальне використання наявних можливостей. Взаємодія поліції з громадськістю є необхідною умовою їхньої ефективної та прозорої діяльності [7, с. 5].

Норми статей 86–90 Закону України «Про Національну поліцію» містять форми взаємодії поліції та громадянського суспільства:

- 1) залучення громадян і громадських об'єднань до реалізації державної політики в охороні громадського порядку, забезпечення загальнодержавної безпеки і боротьби зі злочинністю;
- 2) участь у розробленні та розгляді концепцій, програм, ініціатив громадян і громадських об'єднань з актуальних питань діяльності поліції;
- 3) проведення громадської експертизи проєктів законів та інших нормативно-правових актів із питань діяльності поліції;
- 4) обговорення проблем, що стосуються діяльності поліції, у медіа;
- 5) здійснення громадського контролю за діяльністю поліції [117].

Постановою Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [111] затверджується Типове положення про Громадську раду при МВС України. Норми цієї Постанови закріплюють участь громадськості у формуванні та реалізації державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання громадського порядку і публічної безпеки, захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності, міграції (імміграції та еміграції), зокрема протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [87].

О.М. Коропатов та Х.П. Ярмакі зазначають, що узгодження самостійних заходів із профілактики правопорушень та забезпечення публічної безпеки та порядку може відбуватися за допомогою робочих планів чи інших організаційних документів або ж може бути проведене безпосередньо перед

реалізацією таких заходів. Цей вид взаємодії має велике практичне значення, оскільки узгодження самостійних заходів щодо протидії правопорушенням та забезпечення публічної безпеки та порядку дозволяє уникнути дублювання функцій правоохоронців, забезпечити оптимальну присутність як представників поліції, так і членів громадськості на території, яка перебуває під їхнім контролем [64].

Одним зі способів формування громадянського суспільства і правової держави, як зазначає А.В. Марчук, є зміна сприйняття суспільством поліції. Таким чином, проблема належного сприйняття органів НПУ стає ключовою. Наукова актуальність даної проблематики впливає з того, що пошук оптимального концептуального підходу до взаємодії між населенням і поліцією, а також вибір найбільш раціональних методів і підходів до позитивного ставлення до образу поліцейського є недостатньо вивченими аспектами [75].

У цілому погоджуючись з поглядами А.В. Марчук, додамо, що важливим елементом у взаємодії між поліцією і громадянським суспільством є здатність населення відчувати партнерство та взаємодію з правоохоронними органами. На сучасному етапі розвитку суспільства, де ключове значення має взаєморозуміння і взаємовідносини, важливо визначити ефективні стратегії для зміни стереотипів і формування позитивного сприйняття поліції громадськістю.

Одним із можливих напрямів вирішення цієї проблеми є активна участь ГО у партнерстві з НПУ. Забезпечення взаємодії із зацікавленими сторонами, такими як неприбуткові організації, громадські активісти та інші представники громадськості, може сприяти створенню взаєморозуміння й довіри між поліцією і суспільством у цілому. Однак, як зазначалося вище, важливо враховувати, що для успішної зміни сприйняття поліції необхідно враховувати особливості культурного контексту, традицій та цінностей конкретного суспільства. Також необхідно розвивати інструменти відкритого

спілкування, забезпечувати прозорість діяльності поліції та визначати спільні цілі для досягнення взаємної безпеки та добробуту.

У контексті дослідження, вважаємо за необхідне розкрити співвідношення понять «форми участі» та «форми взаємодії» громадських об'єднань у правоохоронній діяльності.

Виходячи з аналізу викладеного вище, на нашу думку, форми участі ГО в правоохоронній діяльності є конкретні дії та заходи, які ГО сприймають для активної участі в правоохоронних процесах. Наприклад, це може бути активна участь у спільних патрулях, надання допомоги в розслідуваннях, проведення профілактичних заходів, участь у громадських вартах тощо. Натомість, формами взаємодії ГО в правоохоронній діяльності є сам процес взаємодії між ГОПС і НПУ. Тут у фокусі вже не конкретні дії ГОПС, а способи, якими вони взаємодіють з органами правопорядку. Наприклад, це може включати обговорення планів дій, обмін інформацією, проведення спільних нарад та інші форми співпраці. Отже, констатуємо, що основна відмінність полягає в тому, що «участь» акцентується на діях та ініціативах громадських об'єднань, тоді як «взаємодія» описує процес комунікації, обміну інформацією та спільної роботи між громадськими групами та правоохоронцями. Участь може бути частиною взаємодії, і взаємодія включає в себе різноманітні форми участі.

Керуючись цими визначеннями, можемо констатувати, що «участь» і «взаємодія» становлять важливий аспект спільної діяльності між громадськими об'єднаннями і правоохоронними органами. Основна відмінність полягає в підходах та акцентах, які вони ставлять.

Поняття «участі» визначає активність громадських об'єднань у різних аспектах правоохоронних процесів. Це може бути виявленням ініціатив, власних дій, патрулюванням, наданням інформації, участю в профілактичних заходах тощо. Участь робить акцент на самій діяльності громадських об'єднань. З іншого боку, поняття «взаємодії» більше описує процес спільної діяльності та комунікації між громадськими групами і правоохоронцями. Це

включає обмін інформацією, взаємне узгодження дій, спільне планування та виконання заходів, а також інші форми співпраці. Важливо враховувати, що участь може бути частиною взаємодії.

Громадські об'єднання, діючи в різних формах участі, можуть сприяти взаємодії, розширюючи можливості обміну інформацією та спільної діяльності. Такий підхід може стати джерелом більш ефективної та взаємовигідної співпраці між громадськістю і правоохоронцями.

Отже, на нашу думку, взаємодія НПУ та ГОПС може бути реалізована в таких формах:

- проведення НПУ та ГОПС спільних патрулювань території;
- участь представників ГОПС у рейдах та обходах для виявлення та запобігання правопорушенням);
- спільне планування та координація дій між ГОПС та НПУ;
- обмін інформацією між представниками ГОПС та НПУ про поточну кримінальну обстановку та можливі загрози;
- спільний аналіз оперативної обстановки представниками ГОПС та НПУ;
- організація та проведення спільних навчань і семінарів та інших тематичних заходів для представників ГОПС та НПУ для вдосконалення їхніх навичок та знань та для інформування громадськості.

На нашу думку, запропоновані нами форми взаємодії ГОПС і НПУ сприяють покращенню співпраці між ГОПС і поліцією з метою забезпечення ефективної реакції на виклики у сфері правопорядку. Разом із тим, як підкреслювалося в дослідженні, даний перелік ми не вважаємо вичерпним, адже в силу об'єктивних факторів, пов'язаних зі зміною законодавства та політикою цифровізації, форми взаємодії ГОПС та НПУ можуть трансформуватися.

Висновки до розділу 2

Аналіз нормативно-правового регулювання взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості дає нам можливість дійти таких висновків.

1. Громадські об'єднання правоохоронної спрямованості є посередниками між Національною поліцією і громадою, сприяють обміну інформацією та вирішенню конфліктів та встановленню порозуміння між поліцією і громадою. Вони можуть виступати ініціаторами спільних проєктів, спрямованих на підвищення обізнаності громади щодо питань безпеки та правопорядку.

Особливий акцент взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості стосується розроблення й упровадження програм та ініціатив, спрямованих на активне залучення громади до роботи поліції.

Взаємодія Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості може сприяти виявленню пріоритетних проблем та потреб громади у сфері безпеки. Громадські організації правоохоронної спрямованості характеризуються глибоким зв'язком із громадою і можуть стати надійними партнерами для поліції у виявленні та вирішенні проблем, з якими стикаються місцеві мешканці.

2. Доведено, що створення громадських об'єднань правоохоронної спрямованості сприяє формуванню ефективної системи запобігання правопорушенням, у якій акцент робиться на запобіганні, вихованні та партнерстві між різними суб'єктами суспільства, що сприяє підвищенню рівня довіри між громадою та правоохоронними органами, що є ключовим елементом успішної і стабільної системи правопорядку. Таким чином суспільство на певному етапі розвитку зможе стати самодостатньою спільнотою, яка зможе генерувати відповідні громадські об'єднання правоохоронної спрямованості з метою забезпечення та реалізації власних

інтересів на задоволення суспільного запиту на забезпечення публічної безпеки та порядку. У результаті цього підходу можна досягти не лише зменшення кількості правопорушень, але й підвищення якості взаємодії між суспільством і правоохоронними органами, що сприятиме стабільному розвитку суспільства.

Налагодження ефективної взаємодії між державним, громадським та приватним секторами створює можливість впровадження комплексних стратегій, орієнтованих на превентивні заходи та реагування на виклики, що виникають у сучасному суспільстві.

2. Доведено тезу, що потенціал громадського об'єднання правоохоронної спрямованості як учасника адміністративного провадження реалізовується неефективно.

3. Обґрунтовано, що оптимальну форму комунікації громадського об'єднання правоохоронної спрямованості можна реалізувати через комунікацію представників таких об'єднань з дільничними офіцерами поліції, поліцейськими офіцерами громади, патрульними поліцейськими, працівниками груп швидкого реагування (у сільській місцевості).

4. Доведено, що чинному законодавству притаманна децентралізація норм, які регулюють таку взаємодію, а проаналізовані відомчі нормативні документи МВС України здебільшого встановлюють та регулюють взаємодію з громадськістю з боку правоохоронних органів.

5. Запропоновано систему принципів взаємодії НПУ і ГОПС, яку складають загальні принципи: верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, які доповнюються спеціальними принципами взаємодії НПУ і ГОПС: взаємодії на засадах партнерства, розширення та поглиблення комунікації, постійної (безперервної) взаємодії. Спеціальні принципи взаємодії НПУ і ГОПС впливають із загальних принципів та мають переважно уточнюючий характер стосовно загальних принципів, стосуються окремих особливостей взаємодії. Запропоновані принципи взаємодіюють один одного по суті

впливу на формування правовідносин взаємодії НПУ та ГОПС та є їх орієнтирами.

6. Здійснено класифікацію громадських об'єднань правоохоронної спрямованості за такими критеріями:

- за організаційно-правовою формою: громадська організація (засновниками та членами (учасниками) є виключно фізичні особи) або громадська спілка (засновниками є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи;

- за метою діяльності: охорона громадського порядку і державного кордону (ГФзОГПіДК); виконання завдань територіальної оборони (ДФТГ); ГОПС з іншими цілями, які передбачені статутами (спеціальна охорона об'єктів, правозахисні, медичної допомоги, кіберзахисту тощо або змішаних типів діяльності);

- за формою участі (індивідуальна участь фізичних осіб - громадян України, осіб без громадянства та іноземців, окрім громадян держави-агресора; колективна участь фізичних осіб - представників певного трудового колективу, установи або організації);

- за типом співпраці з НПУ (на основі вимог нормативного документа; на основі двосторонніх угод, меморандумів тощо);

- за типом членства (відкрите членство, коли можуть долучитися всі бажаючі; закрите, – коли об'єднуються виключно фахівці за певним критерієм, як правило встановлюється статутом);

- за територією дії (всеукраїнські; регіональні; місцеві).

7. Запропоновано й обґрунтовано організаційно-правові форми, у яких може бути створено громадське об'єднання правоохоронної спрямованості. Воно може бути створене у формі громадської організації, засновниками та членами якої є фізичні особи, а також може бути створене у формі громадської спілки, засновниками якої можуть бути виключно юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) юридичні особи приватного

права та фізичні особи. Зазначені організаційно-правові форми сприятимуть приватно-правовій співпраці держави в особі Національної поліції як органу публічної адміністрації та громадянського суспільства в особі відповідного громадського об'єднання.

8. Доведено, що громадське об'єднання правоохоронної спрямованості не обмежується лише захистом інтересів своїх членів, а відповідно до свого правового статусу захищає будь-які права та інтереси третіх осіб, а також суспільні. Таким суспільним інтересом, серед іншого, можуть бути забезпечення охорони прав і свобод людини, протидія злочинності, підтримання безпеки і правопорядку.

9. Визначено основні форми взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості:

- проведення НПУ та ГОПС спільних патрулювань території;
- участь представників ГОПС у рейдах та обходах для виявлення правопорушень та запобігання їм;
- спільне планування та координація дій між ГОПС і НПУ;
- обмін інформацією між представниками ГОПС і НПУ про поточну кримінальну обстановку та можливі загрози;
- спільний аналіз оперативної обстановки представниками ГОПС і НПУ;
- організація та проведення спільних навчань і семінарів, інших тематичних заходів для представників ГОПС і НПУ для вдосконалення їхніх навичок і знань та для інформування громадськості.

Обґрунтовано, що пропонувані перелік форм взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості не є вичерпним, адже в силу об'єктивних факторів, пов'язаних зі зміною законодавства та політикою цифровізації, форми взаємодії ГОПС і НПУ вони можуть трансформуватися.

10. Проаналізовано та розкрито визначення поняття «взаємодія між Національною поліцією і громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості» як системний та спрямований на спільні цілі процес спільної

діяльності між правоохоронним органом і громадським об'єднанням правоохоронної спрямованості, яка передбачає взаєморозуміння, співпрацю та обмін інформацією з метою досягнення загальних завдань, таких як забезпечення публічної безпеки та порядку, запобігання злочинності, розбудова довіри між правоохоронними органами і громадою, а також реалізація спільних проєктів та ініціатив для поліпшення правопорядку і якості життя у суспільстві.

11. Розглянуто процес формування партнерства між поліцією і громадянським суспільством як динамічний та взаємовигідний процес, який передбачає постійну взаємодію, спільні ініціативи та спільно досягнуті результати на шляху до створення безпечного та правосудного суспільства. Визначено, що законодавець оперує застарілим підходом до форм участі громадськості в превентивній діяльності щодо запобігання правопорушенням та в охороні громадського порядку, адже на практиці громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону створюється у формі громадської організації, таким чином підпадаючи під правове регулювання ЗУ «Про громадські об'єднання», разом із тим, велике розмаїття громадських організацій з різними цілями та завданнями своєї діяльності у тій чи іншій мірі є дотичними до сфери завдань Національної поліції.

13. Досліджено співвідношення понять «форми участі» та «форми взаємодії» громадських об'єднань у правоохоронній діяльності.

14. Форми участі громадських об'єднань у правоохоронній діяльності – конкретні правоохоронні дії та заходи, у яких громадські об'єднання активно беруть участь (спільні патрулі, надання допомоги в розслідуваннях, проведення профілактичних заходів, участь у громадських вартах тощо).

15. Форма взаємодії громадських об'єднань у правоохоронній діяльності визначаються не конкретними діями громадського об'єднання правоохоронної спрямованості, а способами, якими вони взаємодіють з органами правопорядку (обговорення планів дій, обмін інформацією, проведення спільних нарад та інші форми співпраці).

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ПРАВООХОРОННОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

3.1. Міжнародний досвід співпраці поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості

Взаємодія поліції та громадськості – необхідна умова політичної стабільності кожної держави. Успіх демократичних перетворень у зарубіжних країнах був би неможливий без належного правового регулювання і практичного функціонування інституту участі громадськості в правоохоронній діяльності – одного з найважливіших інструментів, здатних реально і дієво вплинути на рівень злочинності та стан забезпечення правопорядку [50, с.95].

Сучасний курс України на реформування системи органів Національної поліції, орієнтація їхньої діяльності на надання якісних соціальних послуг населенню зумовлюють необхідність вироблення нових форм та методів діяльності поліції, оновлення наявних підходів до організації взаємодії з населенням, тому аналіз міжнародного досвіду взаємодії поліції і громадськості є актуальним та своєчасним [50, с.95].

Питання зарубіжного досвіду взаємодії поліції (міліції) з громадськістю досліджували науковці різних галузей права: О.М. Бандурка, О.А. Банчук, О.І. Беспалова, Ю.П. Битяк, С.Г. Братель, К.Л. Бугайчук, І.П. Голосніченко, Р.А. Калюжний, О.В. Ковальова, О.В. Кожухар, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, М.В. Корнієнко, О.М. Коропатов, О.В. Крижановська, О.В. Кузьменко, М.М. Майстренко, О.М. Музичук, Х.П. Ярмачі та ін. Незважаючи на наявність значної кількості досліджень, присвячених проблемам міжнародного досвіду взаємодії громадянського

суспільства і поліції, указані аспекти вивчено недостатньо, а з урахуванням реформування правоохоронних органів є вкрай актуальним.

Позитивна взаємодія (партнерство) поліції і громадськості – базова концепція, розроблена в демократичних зарубіжних державах. На її основі були проведені ефективні реформи правоохоронних органів у США, Канаді, Австралії, Японії, країнах Західної Європи. Указані заходи призвели до суттєвих змін у поліцейській діяльності: її форм і методів, характеру і змісту співпраці, орієнтації взаємодії з громадянами та громадянськими інститутами [176, с. 17].

Відповідно до ст. 18 Європейського кодексу поліцейської етики організація поліції спрямовується на розвиток взаємних партнерських відносин із населенням, а в разі потреби – на реальне співробітництво з іншими організаціями, органами місцевого самоврядування, неурядовими організаціями й іншими представниками населення, враховуючи етнічні меншини [130].

Для виконання своїх обов'язків поліцейські потребують безпосередньої допомоги з боку населення, а співробітництво з громадянами дає завжди цінні для органів поліції результати [92].

Відповідно до ст. 44 зазначеного Кодексу працівники поліції мають діяти чесно й шанобливо щодо населення, враховуючи вразливі групи населення. Саме з огляду на законну реалізацію покладених на поліцію повноважень представники громадськості оцінюють ефективність роботи її працівників. Тому конкретна поведінка кожного поліцейського сприятливо впливає на довірливі взаємини між населенням і поліцією [51, с. 258].

Один із найвидатніших керівників поліції Сполученого Королівства в 1972–1977 рр. Р. Марк, виступаючи перед поліцейською аудиторією, зазначив: «Поліцейська функція, якій ми з вами присвятили себе, – можливо, одна з найгідніших і найшляхетніших функцій у вільному суспільстві. Ми з вами репрезентуємо владу через згоду, а не через силу» [166]. Ця заява є

вирішальною у філософії поліцейської служби, що отримала розвиток у Західній Європі за останні 50 років [37, с. 38].

У Франції, Німеччині, Великій Британії, Японії та інших демократичних країнах поліцейські несуть свою службу за підтримки більшості членів суспільства та керуються соціальною технологією, суть якої полягає в тому, що поліція має забезпечувати публічний порядок та безпеку саме таким чином, як того бажає суспільство, яке охороняється [143, с.104]. Це виявляється у формуванні нового способу охорони публічного порядку та зниження рівня злочинності – так званої «суспільної поліції», або community policing, у рамках якої громадяни розглядаються як співучасники процесу встановлення правопорядку [153, с. 89]

Серед науковців особлива увага традиційно приділяється Р. Пілю, британському політику та відомому державному діячу. Така всесвітня повага зумовлена тим, що Р. Піль у 1829 р. як міністр внутрішніх справ Великої Британії представив законопроект, відомий як «Закон про поліцію 1829 року» або «Закон про поліцію Піля», що стосувався реформи поліційних сил. За цим нормативно-правовим актом не тільки створювалась Лондонська муніципальна поліція - перша організована муніципальна поліція у світі, а й впроваджувалися керівні засади, які в силу своєї правової геніальності отримали назву «Принципи Піля» та згодом лягли в основу реформування поліцейських систем у всьому світі.

Зазначені засади закладали фундаментальну мету існування поліції – запобігання правопорушенням та забезпечення публічної безпеки; пов'язували легітимність поліції з прийняттям та підтримкою громади – відповідності правоохоронної діяльності поліції очікуванням і потребам населення; запроваджували політичну нейтральність, об'єктивність та неупередженість.

«Принципи Піля» наказували завжди вдосконалювати відносини з громадою, втілюючи в сучасність історичні традиції, що визначають поліцію як не просто відділ, але й віддзеркалення суспільства, а суспільство – як

відображення поліції. Кожен представник поліції, відповідно до принципів, - не лише служитель закону, але й частина населення, яка зобов'язана виконувати свої обов'язки на благо кожного громадянина, забезпечуючи благополуччя та виживання суспільства. Високі стандарти професійної поведінки та звітності є фундаментальними засадами, що визначають діяльність кожного представника поліції, яка незалежно від свого оплатного характеру, зосереджена та сконцентрована на взаємодії з громадою, маючи на меті сприяння загальному добробуту і порозумінню [172].

Відтак Р. Піль уперше концептуалізував поліцію як елементарну частину соціального механізму, що взаємодіє з іншими суб'єктами суспільства в системному контексті. У розумінні такої концепції, «громадянська поліція» не лише адаптується до критеріїв сучасного суспільства, але й трансформується в когнітивний інструмент громадського контролю, заснованому на взаємодії між правоохоронцями, громадянами та виконавчими органами. Указана теза стала своєрідним фундаментом для подальшого формування «громадських об'єднань правоохоронної спрямованості» та інституту громадськості в розумінні правоохоронної діяльності держави в цілому.

Варто зауважити про існування «експертної громадської ініціативи у сфері правопорядку», що являє собою відібрану групу висококваліфікованих волонтерів, які синергійно взаємодіють з органами місцевої поліції. У ролі таких «експертних правоохоронців» можуть виступати представники різних сфер громадського життя, як пройшли спеціалізовану підготовку, мають аналогічні повноваження до правоохоронців, включаючи використання та носіння відповідної форми, за однією суттєвою відмінністю – їхній робочий час обмежено 4 годинами на тиждень у місцевому правоохоронному органі. Беручи участь у всіх сферах поліцейської діяльності «експертні правоохоронці» задіяні в реагуваннях на виклики, патрулюванні, навчальних заходах у закладах освіти, та виступають безпосереднім зв'язком між поліцією і громадою, виступаючи її представниками [173].

Іншої цікавою програмою є ініціатива сусідського нагляду, що реалізується шляхом загальних зборів жителів багатоквартирних будинків, мікрорайонів або приватного сектору. Учасники цього проєкту пропонують кандидатури для визначення особи, яка візьме на себе роль координатора взаємодії між громадянами і правоохоронцями. Власне в штатному розписі поліцейських відділень передбачено посаду офіцера по зв'язках із громадськістю, який освічує мешканців у справах правопорядку, надає консультації з особистої безпеки та профілактики підвищення рівня особистої віктимності та роз'яснює нюанси процесуального законодавства. У свою чергу, активна роль учасників такої програми полягає в постійному відстеженні подій у своєму житловому районі та виявленні проблем мешканців: ведення спостереження за будинками та майном сусідів, створення враження постійної присутності, навіть коли мешканці відсутні, та, власне, взаємодія з поліцією шляхом повідомлення про виявлення підозрілих осіб [4].

Ініціатива сусідського нагляду виявила себе як елемент громадської участі та соціального контролю. Участь мешканців у формуванні ефективної системи сусідського нагляду віддзеркалює взаємодію громадських структур і правоохоронних органів, що є ключовим аспектом розвитку громадянського суспільства. Зокрема, впровадження такого механізму вимагає не лише мобілізації громадянської активності, але й структурованої системи комунікації між учасниками та правоохоронцями.

Варто зауважити, що Велика Британія має доволі багато цікавих проєктів та громадських ініціатив, які демонструють вдале поєднання прийняття управлінських рішень як актів реагування на суспільні проблеми та забезпечення демократичної стійкості взаємодії влади й народу.

Як результат цифрової трансформації в публічному секторі в Лондоні було запроваджено «Карту злочинності» - електронний ресурс, що демонструє вдалу здатність до агрегації та візуалізації об'єктивних кримінальних даних, отриманих з різних джерел, включно з поліцейськими

звітами та судовими записами. Застосування геоінформаційних технологій дозволяє створювати просторові аналізи та карти, головна мета яких полягає у виявленні тенденцій у злочинності на різних рівнях. Так будь-хто може в режимі реального часу побачити «Карту злочинності» Лондона з визначенням районного рівня злочинності, криміногенної статистики, порівняльного аналізу даних минулих періодів та інформаційної картки відповідальних поліцейських, закріплених за тим чи іншим територіальним сектором. Інтеграція штучного інтелекту та інформаційних технологій дозволяє автоматизувати оброблення великого обсягу даних, виявляти складні взаємозв'язки та предикатно реагувати на зміни в кримінальному середовищі [168].

«Карта злочинності» - ефективний варіант забезпечення принципу відкритості та гласності правоохоронної діяльності поліції. Цей аналітичний інструмент – ключовий фактор у формуванні діалогу між правоохоронними органами та громадою, а також своєрідний крок до підвищення рівня довіри до поліції через відкрите подання криміногенної інформації.

У Великій Британії важливу роль відіграють громадські об'єднання та благодійні організації як невід'ємні інституції взаємодії з органами поліції з метою забезпечення та підтримання суспільного та національного правопорядку. Наприклад, благодійна організація *Crimestoppers* підвищує зацікавленість громадськості в розкритті злочинних проявів та кримінальних правопорушень шляхом установа грошової винагороди за інформацію, яка допомогла поліції заарештувати та засудити злочинця. На превеликий жаль, деякі особи не бажають звертатися до поліції безпосередньо з різних причин, тому *Crimestoppers* оперує на основі концепції «анонімний свідок», де громадяни можуть надавати інформацію щодо злочинів, залишаючись анонімними та захищеними від можливих репресій. Згідно з принципами добровільної допомоги, організація взаємодіє з громадськістю через різні форми участі, що можуть бути використані як додатковий засіб залучення фінансових ресурсів. Ці кошти допомагають у підтриманні й розвитку

діяльності *Crimestoppers*, зокрема в покращенні технічної інфраструктури та впровадженні нових технологічних рішень для підвищення якості збирання й аналізу інформації [165].

Фонд «Безпечний Лондон», у свою чергу, базується на принципах громадського партнерства, працює в тісному співробітництві з місцевими органами влади, правоохоронними структурами, та громадськістю для розроблення й реалізації стратегій, спрямованих на підвищення рівня безпеки в різних соціокультурних середовищах Лондона. Фундаментальна діяльність ГО зосереджена на соціологічних та кримінологічних аспектах вивчення злочинності та безпеки шляхом проведення аналізу криміногенних чинників, включаючи соціально-економічні та культурні детермінанти, з метою розроблення превентивних програм і заходів, спрямованих на зменшення ризиків та підвищення відчуття безпеки у громаді.

Фонд активно використовує концепції соціального інжинірингу та ризик-орієнтованого підходу для розроблення імplementованих стратегій, використовуючи метод аналізу злочинності та соціальних взаємодій, визначає критичні точки втручання та спрямовує ресурси на запобігання конкретним видам злочинності. Особливим напрямом роботи ГО є запобігання правопорушенням серед неповнолітніх мешканців Лондона шляхом виявлення соціально не захищених родин з негативним психологічним кліматом, шляхом забезпечення соціального супроводження, проведення профілактичної роботи та консультування. Використовуючи статистичні криміногенні данні, Фонд зосереджується на вивченні соціокультурних факторів, які зумовлюють зростання злочинності, та сконцентровує свою діяльність та їх мінімізації [59].

У Великій Британії функціонують механізми публічного обліку поліції, що взаємодіють з медіа, такими як *Liberty* та *Inquest*. Ці організації є повністю незалежними від урядових впливів та виконують функцію критики поліцейської політики та діяльності. Наприклад, *Inquest* спеціалізується на аналізі обставин смертей, які відбулися в установах ув'язнення. Ця

організація здійснює незалежне дослідження та надає рекомендації стосовно заходів, спрямованих на підвищення прозорості й удосконалення процедур перевірки [163].

Таким чином Велика Британія демонструє успішну реалізацію прогресивних стратегій у сфері участі громадськості та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості у взаємодії з поліцією з метою встановлення, забезпечення та підтримання правопорядку. Зокрема, можна зауважити переважне акцентування на «превентивності» правопорушень, наділення саме цієї функції особливим значенням, що дозволяє виявити найбільш ефективні методи запобігання правопорушенням на різних рівнях: від громадських ініціатив до системних заходів правоохоронних органів.

Відмінним, але не менш успішним досвідом у залученні інституту громадськості до здійснення правоохоронної діяльності держави оперують Сполучені Штати Америки. Особливість федеративного устрою держави зумовлює існування складної дворівневої структури поліцейської системи.

Протягом понад 20 років у США триває ініціатива створення груп громадян, які протидіють злочинності та функціонують практично на всій території країни. Участь цивільних осіб у підтриманні поліції набуває різних форм – від добровільних помічників шерифів у сільській місцевості до формувань громадянської безпеки в мегаполісах [164]. Наприклад, у 1974 р. була утворена Національна ліга із запобігання злочинності силами населення, яка несе відповідальність за реалізацію комплексу заходів у рамках системи самооборони, передбачаючи не лише спільне патрулювання разом із поліцією, але й активну участь у виявленні злочинів, запобіганні підлітковому наркотизму тощо [158, с.195].

Загалом, розвиток напряму ювенальної поліції та проблематики репатріації неповнолітніх є одним із головних стратегічних аспектів законодавчої та виконавчої діяльності США, особливо в контексті правоохоронної функції держави. Окремі провідні кримінологи зазначають, що зменшення рівня злочинності серед неповнолітніх є результатом

ефективної роботи системи програм: «National Guard Youth Foundation», «The Community School», «Alliance for Children and Families» та ін. [158, с.23].

Суттєвим аспектом сучасної системи ювенальної юстиції в США є впровадження теорії та практики реабілітації за участю громади. Запровадження концепції перевиховання у громаді базується на декількох теоретично та практично обґрунтованих припущеннях. По-перше, правопорушення виникають унаслідок впливу різноманітних факторів, при цьому ключовим є найближче соціальне оточення дитини. По-друге, імовірність протиправної поведінки можна ефективно зменшити, зміцнюючи соціальні зв'язки неповнолітнього з родиною, школою й іншими інститутами громадянського суспільства. Зазначене допомагає побудувати стійкі та позитивні зв'язки в житті молодшої особи. По-третє, сімейна атмосфера та подібне до неї соціальне середовище є ідеальними умовами для ефективного перевиховання та реінтеграції неповнолітнього правопорушника [23].

Вивчення впливу сімейного середовища на перевиховання неповнолітніх вказує на необхідність інтеграції сімейно-центрованих стратегій у систему запобігання правопорушенням та врахування впливу криміногенних факторів на існування феномену злочинності загалом. Досвід США демонструє яскраву спрямованість не тільки на превентивну діяльність поліції за допомогою громадських програм, а й особливе ставлення до права злочинців на ресоціалізацію.

У контексті превентивності варто зазначити про те, що в структурі місцевої американської поліції наявні посади співробітників по координації сусідства. Координація співробітників сусідської поліції базується на системному аналізі соціальних взаємодій та кримінальних тенденцій у конкретному місцевому середовищі. При цьому використовуються концепції соціальної капіталізації, що оцінюють рівень взаємодії та довіри в громаді, а також теорії соціального контролю.

Співробітники координації сусідства виконують роль ключового елемента, що формує взаємодію та довіру між поліцією і громадськістю

шляхом впровадження стратегії активної комунікації та взаємодії, спрямованої на покращення якості життя населення. Головною метою діяльності таких співробітників є знайомство із жителями, виявлення їхніх проблем та створення позитивного гармонійного середовища. Вони активно беруть участь у громадських зборах з керівниками районів, духовенством та іншими представниками громади, де обговорюються конкретні проблеми та стратегії їх вирішення. Застосовуючи творчі методи й адаптивні навички, співробітники координації сусідства аналізують попередні інциденти, що дозволяє виявити й урахувати специфічні особливості кримінальної обстановки в конкретному районі, упроваджують творчі підходи до розроблення програм та заходів, спрямованих на запобігання злочинності та підвищення рівня безпеки у громаді [170].

Для ефективної підтримки постраждалих від негативних проявів злочинності в Нью-Йорку була впроваджена програма допомоги жертвам злочинів, яка реалізується шляхом забезпечення потерпілих від кримінальних правопорушень безоплатними захисниками, кожен з яких спеціалізується на розгляді випадків насильства в сім'ї та інших категоріях злочинів. Адвокати взаємодіють з різними інстанціями, активно проводять роз'яснювальну роботу, надають допомогу та виступають на рівні громад, намагаючись стимулювати жертв кримінальних правопорушень звертатися за необхідною підтримкою. Основна концепція програми допомоги жертвам злочинів визначається тим, що поліція Нью-Йорка не лише вживає заходів для затримання злочинців, але й активно надає підтримку потерпілим з метою зменшення негативного впливу, заподіяного їм при вчиненні правопорушення. Ця ініціатива спрямована на забезпечення повної реабілітації жертв злочинів на всіх етапах процесу їх відновлення [164].

Таким чином система взаємодії між громадою і органами поліції в США щодо правоохоронної функції та забезпеченні правопорядку є прикладом інтегрованого та партнерського підходу до управління публічною безпекою, що базується на концепції соціальної контрастності, де громада і поліція

взаємодіють для встановлення взаємовигідних відносин та забезпечення легітимності правоохоронної діяльності.

У ФРН значну роль у здійсненні правоохоронної діяльності та забезпеченні правопорядку відіграє Інститут «Німецький форум запобігання злочинності» (DFK). Концентруючись на активній співпраці з підприємствами, установами та організаціями для розроблення комплексної стратегії суспільного запобігання злочинності, Інститут орієнтується на міжгалузеву запобіжну діяльність, поєднуючи різноманітні ініціативи зазначеного характеру; виступає як координатор ініціатив, спрямованих на запобігання злочинності, забезпечуючи впровадження ефективних стратегій та заходів на національному рівні. Загалом робота зазначеного органу націлена на створення безпечного і стійкого суспільства, де криміногенні загрози мінімізовані, а громадяни можуть почуватися захищеними від потенційних небезпек [83, с.53].

Виходячи з принципів соціального конструктивізму та соціальної інженерії, DFK фокусується на виявленні соціальних та економічних чинників, які сприяють виникненню злочинності, і впровадженні інноваційних підходів до її запобігання: використовуючи методології системного аналізу та кримінологічні концепції, вивчає динаміку злочинності, аналізує причинно-наслідкові зв'язки та розробляє оптимальні стратегії реагування на виклики неправомірної ситуації; співпрацює з представниками наукового середовища, правоохоронними органами, громадськими організаціями та владними структурами з метою розроблення імplementованих стратегій, орієнтованих на активну участь громадян у процесі забезпечення публічного порядку. Зазначена модель акцентує на важливості залучення громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, які виступають не лише в ролі спостерігачів, але й активних учасників, що стають своєрідними соціальними каталізаторами, об'єднуючи ресурси та інтелект громади для вдосконалення стратегій запобігання злочинності.

Інформаційна система «PrevIS» є ключовим інструментом у контексті кримінальної політики та гарантування безпеки, орієнтованим на оптимізацію обміну даними та сприяння ефективній взаємодії між поліцією і громадськістю. Ця система володіє інтегрованою структурою, включаючи бази даних, аналітичні інструменти та засоби взаємодії. «PrevIS» використовує сучасні методи оброблення даних для виявлення й прогнозування кримінальних тенденцій. Завдяки своєму інтегрованому характеру сприяє ефективній взаємодії правоохоронних органів і населення: інформаційний обмін через цю систему дозволяє оперативно реагувати на кримінальні події та спільно працювати з різними зацікавленими сторонами, включно з громадськими організаціями правоохоронної спрямованості. «PrevIS» впроваджує принципи прозорості та відкритості, дозволяючи громадськості активно брати участь у забезпеченні публічної безпеки та порядку [162].

Варто зауважити, що уряд ФРН активно впроваджує та використовує стратегію *community policing*, спрямовану на активну взаємодію та встановлення партнерства між поліцією і громадою. Зазначена стратегія визнає, що ефективна боротьба зі злочинністю потребує спільних зусиль, ураховуючи унікальні потреби та особливості кожного місцевого середовища. Тому *community policing* базується на принципах взаємодії та соціального контролю, передбачає активну участь населення в процесах визначення пріоритетів поліції, а також у вирішенні конкретних проблем безпеки в місцевих спільнотах, упроваджує принципи превентивної діяльності та аналізу кримінальних даних.

У рамках зазначеної стратегії, управління поліції в Німеччині приділяє велику увагу налагодженню взаємодії з громадськістю та забезпеченню локальної публічної безпеки і порядку. Задля досягнення поставленої мети на різних рівнях поліцейських структур створюються відповідні посади та впроваджуються взаємопов'язані заходи, проводяться наради керівництва поліції та муніципальних органів, організуються регулярні зустрічі з

представниками населення. Важливою частиною діяльності в розумінні *community policing* виступає моніторинг громадської думки стосовно роботи поліції, а також постійний аналіз криміногенної ситуації на локальному рівні, що дозволяє адаптувати стратегії поліції до конкретних викликів та підготувати превентивні програми на регіональному рівні [163].

Community policing активно запроваджується й у Польщі, де вони визначаються системою інтегрованих підходів до взаємодії між поліцією і громадськістю, а також активною участю громадських об'єднань правоохоронної спрямованості. Цей підхід, спираючись на соціально-кримінологічні теорії, сприяє створенню партнерства між органами правопорядку і різними верствами громади з метою спільного розроблення та реалізації стратегій безпеки.

Укладення партнерських відносин з громадськими об'єднаннями відбувається в контексті ангажування громади в процес прийняття рішень щодо поліцейської діяльності. Важливим елементом є створення форумів для взаємодії, де обговорюються стратегічні питання безпеки, та розроблення спільних проєктів. Інноваційним аспектом взаємодії є використання інформаційних технологій для поліпшення комунікації, що включає розроблення спеціалізованих вебплатформ та мобільних додатків, які сприяють ефективному обміну інформацією між поліцією і громадою, а також розширенню можливостей збирання й аналізу даних для розроблення превентивних заходів. Для впровадження стратегії *community policing* реалізуються систематичні тренінги для поліцейського персоналу, орієнтовані на розвиток навичок міжособистісної комунікації.

У контексті реалізації зазначеної програми, активною стала ініціатива «Телефон довіри», яка гармонізується з принципами проголошеної доктрини «нульової толерантності». Сутність доктрини полягає в переконанні громадян у необхідності тісної співпраці з поліцією для вирішення проблем, що виникають у сфері публічної безпеки та порядку. Вона визнає важливість

втягування керівництвом поліції локальних спільнот в активну співпрацю з протидії злочинності [167].

«Телефон довіри» є інноваційним та здебільшого універсальним за своєю природою проектом. За одним контактним номером існує можливість отримати емоційну підтримку, зв'язатися з медичними, соціальними та психологічними службами, при цьому залишаючись повністю анонімним із гарантованим забезпеченням конфіденційності. У контексті взаємодії з правоохоронними органами, застосування криптографічних технологій та механізмів шифрування дозволяє гарантувати безпечний обмін інформацією між громадою і поліцією, зменшуючи ризик несанкціонованого доступу та зловживання інформацією. За своєю суттю передача даних через «Телефон довіри» може включати повідомлення про потенційні правопорушення, підозрілу активність чи інші події, які можуть вплинути на публічну безпеку, що дозволяє громадянам взяти активну участь у створенні безпечного середовища та надає поліції можливість оперативно реагувати на потенційні загрози.

Після 24 лютого 2022 р. в Польщі запрацювала окрема лінія «Телефону довіри» для українців. Біженці мають змогу не тільки отримати кваліфіковану психологічну допомогу, але й повідомити про вчинені на території України воєнні злочини та випадки дискримінації в польському середовищі.

Таким чином розглянута ініціатива означає можливість громадянам брати участь у процесі забезпечення публічної безпеки, висловлюючи свої спостереження та заперечення, що, у свою чергу, визначається не лише відповідальністю перед законом, але і сприяє формуванню відчуття особливої належності та активної участі.

Загалом, громадські об'єднання правоохоронної спрямованості в Польщі посідають особливе місце в системі національного та місцевого правопорядку. «Stowarzyszenie Wspierania Bezpieczeństwa Narodowego» (Товариство підтримки національної безпеки – далі ТПНБ), наприклад,

виступає як посередник між громадою і поліцією, та, що заслуговує на особливу увагу, як науковий центр. Сконцентрувавши свою діяльність у секторі національної безпеки, ТПНБ функціонує в трьох головних напрямках: освіта, просування та інформування; організовує багато наукових заходів, спрямованих на здійснення просвітницької діяльності та підвищення рівня правової освіти населення [175].

Після 24 лютого 2022 р., усвідомивши небезпеку існування держави-агресора для всієї міжнародної спільноти, ТПНБ в контексті допомоги біженцям з України провадить активну роботу зі сфери міжнародного гуманітарного права, порушуючи актуальне питання воєнних злочинів сучасності, їх суспільної небезпечності та міжнародної відповідальності, передбаченої Римським статутом Міжнародного кримінального суду [131].

Цікавим з науково-правової точки зору є те, що до складу ТПНБ входять члени діючих правоохоронних органів та військових формувань – особи, які володіють спеціальними знаннями у сфері забезпечення національної безпеки та підтримання публічного правопорядку, розуміються на специфіці криміногенного фактора та феномену злочинності в усій його сукупності негативного характеру. Отже, здійснюючи просвітницьку та інформаційну діяльність, ТПНБ виконує превентивну функцію правоохоронної діяльності.

Розглядаючи міжнародний досвід співпраці поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості, варто зазначити і про японську модель. Японія характеризується географічною автономією та демонструє особливий, відмінний від багатьох країн світу, менталітет населення. Зазначена обставина зумовлює базування взаємодії правоохоронних органів з громадськістю на принципі *Keisatsu to Komin no Aida no Taiwa*, що визначає істотну необхідність існування постійного відкритого діалогу між владою, яка діє через відповідно створені органи, і громадою [159, с.178].

Keisatsu to Komin no Aida no Taiwa запроваджує низку ключових аспектів здійснення правоохоронної діяльності, що зумовлює взаємозалежність як специфічну ознаку: громадськості потрібні поліцейські

органи для встановлення та забезпечення правопорядку, а поліції потрібна активна участь громадськості в профілактиці, виявленні та запобіганні кримінальним правопорушенням, які, характеризуючись суспільною небезпекою, становлять загрозу публічному порядку локального та національного рівнів. Отже, правоохоронні органи повинні створюватися в громаді та мати тісні зв'язки з її представниками; населення має бути задіяне в секторі національної безпеки в аспекті підтримання правопорядку та відчувати індивідуальну відповідальність і підвищене відчуття справедливості до злочинних проявів та супутніх криміногенних факторів; виключно тісна співпраця та партнерство поліції з громадянами наділяє владу унікальною здібністю забезпечити мінімізацію суспільно небезпечних проявів та виконати головну мету будь-якого суспільства – забезпечення та підтримання миру для подальшого колективного розвитку.

Для досягання поставлених цілей у Японії запроваджується система *Koban* - невеликих за розміром поліцейських дільниць, розташованих на вулицях та кварталах різних міст країни, що виступають критичним елементом стратегії поліцейської роботи, фокусуючись на взаємодії та комунікації між правоохоронцями і громадою. Кожна така дільниця функціонує як місцевий центр, характеризуючись своєю доступністю та наявністю особливо тісних зв'язків з представниками свого територіального сектору. Маючи у своєму розпорядженні два-три правоохоронці, *Koban* може контролювати сільську місцевість чи один квартал японського мегаполіса, відтак, з одного боку, *ratio personalis* буде обмежена, а з іншого – подібна специфіка зумовлює створення сприятливого комунікативного середовища з характерними близькими відносинами та тісним соціальним зв'язком.

На різних *Koban* діють відділення та об'єднання Асоціації запобігання злочинності, що служить яскравим і вдалим прикладом організаційної ефективності та ключового зв'язку у забезпеченні публічної безпеки. Учасники Асоціації, реалізуючи свою активність у вільний від професійних обов'язків час, здійснюють важливу функцію інформування правоохоронних

органів стосовно правопорушень та патрулюють вулиці в умовах «загонів спостереження». Стати повноправним членом ГОСП можуть звичайні громадяни та члени профспілки тих спеціальностей, які характеризуються підвищеним рівнем віктимності за професійною ознакою [165].

Прикладом іншого громадського об'єднання правоохоронної спрямованості Японії може стати *Сейкотан* – поліцейські дільниці, більші за розміром ніж *Кобан*, та відповідальні за масивні житлові райони з високою концентрацією злочинних проявів. Одним із ключових елементів указаної системи є її взаємодія із сусідством, що передбачає активність громадян у забезпеченні власної безпеки з наданням можливості брати участь у вирішенні нагальних проблем правоохоронного характеру. *Сейкотан* наділені повноваженням у сфері підготовки поліцейських, здійснення кримінального провадження щодо тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, безпеки учасників громадських заходів.

Вищевикладене формує картину успішного й унікального поєднання історико-культурних та інноваційних компонентів, що у своїй сукупності зумовлюють низький рівень злочинності Японії, який порівняно з іншими статистиками не може не вражати. Культурний елемент колективізму та підвищена довіра до правоохоронних органів створюють сприятливий клімат для партнерства.

Одним із прикладів ефективної взаємодії поліції і громадськості є діяльність незалежної громадської організації «Припинення злочинів», що діє в Південній Австралії, яка у взаємодії з поліцією, медіа та громадськістю працює над зниженням рівня злочинності [2, с. 132]. Програма «Припинення злочинів» є невід'ємним компонентом національної правоохоронної системи Австралії: вона містить інформацію щодо злочинців та їхньої діяльності і передає ці дані до поліції. Одним із методів збору є повідомлення на номер телефону або через мережу Інтернет про злочин або підозрілу активність [168, с.97].

Особі, яка надає інформацію, гарантована повна анонімність, оскільки цей сервіс не робить запит на персональні дані, не веде запис IP-адреси та телефонного дзвінка. Із 1996 р. інформація, надана спільнотою «Припинення злочинів», безпосередньо допомогла розкрити понад 30 тис злочинів і відшкодувати майно на суму понад 8,8 млн доларів. Окрім того, програма «Припинення злочинів» як частина міжнародної мережі є учасником 1200 програм, що працюють у понад 20 країнах. Ці глобальні зусилля відіграють вирішальну роль у заохоченні людей у всьому світі повідомляти про транснаціональні злочини, такі як торгівля людьми чи наркотиками, допомагають у міжнародному розшуку злочинців тощо [26, с. 133].

Позитивним є досвід ще однієї країни, де ефективно реалізується концепція партнерства поліції з населенням, – Швеції. У цій країні взаємодія поліції з населенням базується на теорії підвищення вимог до соціально-психологічних і професійних якостей поліцейських, серед яких: 1) належна професійна підготовка, пріоритет університетської освіти; 2) якісний добір кадрів; 3) дотримання етичних стандартів поведінки, повага і дотримання прав і свобод громадян. У поліцейському житті Швеції зроблено акцент на етичний бік: «Повага до закону починається з поваги до громадянина» [44, с.97].

Саме в Скандинавських країнах була виявлена й урахована така закономірність: чим вищий індекс освіти і рівень загальної культури поліцейських, тим ефективніша їхня професійна діяльність.

У межах соціально орієнтованої стратегії в діяльності поліції сталася «гуманізація» у ставленні до правопорушників як до «деформованих правовою поведінкою», які потребують не лише обмежувальних заходів, а й допомоги. У Швеції повсюдно ведеться цілеспрямована робота з вивчення причин звернення громадян до поліції й усунення цих чинників. Рівень соціальної довіри шведів до поліції, за статистичними даними, найвищий у світовій практиці – 98%, що виражається в дотриманні законослухняної

поведінки, сприянні поліції в оперативно-розшуковій діяльності, участі як свідків у судових розглядах [37, с. 8].

В Австрії здебільшого практикується чергування добровільних громадських дружин, які охороняють житло в приватному секторі та інколи житло, надане державою. У Чехії, Литві та Іспанії громадян залучають як помічників до співпраці з поліцією [2, с. 89]

Таким чином міжнародний досвід співпраці поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості демонструє вдаль поєднання застосування науково-правових напрацювань минулого із сучасними новітніми тенденціями для протистояння різним ризикам з метою встановлення та забезпечення публічного порядку.

«Принципи Піля» лягли в основу поліцейських систем Великої Британії та США, стали своєрідним фундаментом громадської співпраці, сконцентрувавшись на тому, що правоохоронці повинні й зобов'язані відповідати потребам суспільства, викликати в них особливу довіру та повагу. За даною концепцією, правопорушення скоюються в суспільстві, тому надійними інформаторами та джерелами доказів можуть стати фізичні особи, які в силу своєї природи характеризуються відмінною індивідуальністю та особливим психологічним портретом особистості.

У контексті правоохоронної діяльності раціоналізм досягнення основоположної мети встановлення безпеки може сприйматися другорядним у силу непередбачуваних соціокультурних та психофізичних факторів. Особа керується відомими тільки їй аспектами сприйняття об'єктивної реальності, тому реагує на злочинні прояви індивідуально крізь призму властивого людині суб'єктивізму. Довіра є запорукою надійно побудованої правоохоронної системи, оскільки демократична держава будується на принципі «влада народу – для народу», отже, і представники такої влади повинні створювати особливе комфортне середовище, де кожен буде вважати за особисту мету створити безпечне середовище.

Керівні засади Піля були прийняті до уваги іншими державами світу, кожна з яких у силу свого неповторного історико-політичного досвіду та наявного політичного режиму, взяла за необхідне побудувати найефективнішу систему в розумінні досягнення поставлених перед нею завдань.

Країни Європейського Союзу демонструють неперевершене поєднання інформаційних технологій з управлінськими рішеннями та необхідність здійснення адміністративно-правового забезпечення публічного сектору. Епоха цифровізації неминуча, і, розуміючи глобальні тенденції, уряди європейських держав використовують стрімкі зміни для покращення інструментів публічного адміністрування. Обмін інформацією було покращено з появою нових інтернет-інструментів, і врахування цього факту призвело до прийняття геніальної стратегії створення відповідних програм «Телефонів довіри» та вебсайтів з можливістю анонімного звернення.

Бюрократія є рисою минулого. Сьогодні міжнародний досвід свідчить про можливість миттєвого реагування на злочинні прояви шляхом здійснення одного телефонного дзвінка, що в разі спрощує опрацювання інформації правоохоронними органами з метою подальшого розслідування. Усвідомлюючи нестабільне психо-емоційне середовище населення, що характеризується суворою індивідуалізацією, створення ГОПС стає панацеєю в сучасному світі.

Організації стосуються всіх сфер життєдіяльності населення, впроваджуючи «громадську» правоохоронну діяльність на різних рівнях колективного існування. Вони переймають головні функції поліції, зосереджуючись переважно на превентивності шляхом здійснення просвітництва, інформування та попереднього реагування. Забезпечуючи анонімність та конфіденційність, ГОПС набувають особливу привабливість серед громадян, відповідаючи на соціокультурні та психофізичні фактори в контексті другорядності забезпечення правопорядку, що в даному контексті

втрачає свою «допоміжну властивість» і виконує своє головне призначення – підтримання безпеки в суспільстві.

Для України втілення й дотримання на практиці партнерських відносин між громадськістю і поліцією стане відправною точкою поліпшення не лише рівня життя населення, а й іміджу держави на міжнародній арені.

При написанні вказаного підрозділу було використано наукові статті автора: «Особливості зарубіжного досвіду правового регулювання та форм реалізації взаємодії поліції та суспільства» [51] та «Міжнародний досвід взаємодії поліції та громадськості» [50].

3.2. Сучасні тенденції та напрями вдосконалення організації процесу взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості в Україні

В умовах мінливої сучасної дійсності організація взаємодії з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості є не лише необхідністю, але й важливим елементом новітньої стратегії управління правопорядком. Глобальні трансформації у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку висувають перед поліцією завдання, які вимагають інноваційних та науково обґрунтованих методів взаємодії з громадськістю. Відзначаючи вплив глобалізаційних процесів, особливо в контексті цифрової революції, можна констатувати необхідність перегляду стратегій правоохоронної діяльності, що відкриває нові можливості для активної участі громади в забезпеченні публічного порядку та відповідальності за спільну безпеку.

Зростання важливості участі громадянського суспільства у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку націлене не лише на ефективність протидії злочинності, але й на підвищення довіри громади до правоохоронних органів. Розроблення й упровадження інноваційних

стратегій комунікації, використання підходів *community policing* та активна участь у громадських ініціативах сприяють вирішенню проблем безпеки на новому, більш ефективному для взаємодії рівні. Зокрема, цифрова трансформація надає можливість поліції та громадським об'єднанням використовувати інформаційні технології для аналізу кримінальної ситуації, розроблення проактивних заходів та підвищення ефективності взаємодії. Гармонізація цифрових платформ для обміну інформацією між учасниками правоохоронного процесу набуває особливого потенціалу у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку.

24 лютого 2022 р. розпочалося повномасштабне вторгнення російської федерації на територію нашої держави. Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 р. № 2102-IX, було введено воєнний стан [99]. Надзвичайні умови, характерні для такого особливого режиму, спричинили появу окремих можливостей для зростання та специфікації злочинних проявів.

За 2022 р. Національною поліцією було розпочато більше 56,1 тис кримінальних проваджень за фактами вчинення злочинів військовослужбовцями держави-агресора та їх спільниками; 2230 кримінальних проваджень за фактами колабораційної діяльності; ініційовано досудове розслідування приблизно у 68 тис. кримінальних проваджень, пов'язаних із скоєнням майнових злочинів в умовах воєнного стану. Простежується збільшення: виявлених кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним поводженням зі зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами на 13%; розкритих кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів на 17%; на 49% правопорушень з використанням високих інформаційних технологій, також і онлайн шахрайство. Стабільний рівень підтримує вулична злочинність [38].

Наведена статистика демонструє негативну тенденцію зростання протиправних дій у різних сферах життєдіяльності, що, на нашу думку, може бути зумовлено низкою важливих факторів:

По-перше, економічні виклики, пов'язані зі збільшенням безробіття та економічною нестабільністю, створюють умови для зростання економічно зумовленої злочинності: зниження виробництва та збільшення економічного тиску призводять до послаблення соціальних структур, що закономірно порушує соціальну солідарність.

По-друге, збройний конфлікт характеризується наявністю «театру воєнних дій»: певні території знаходяться в епіцентрі бойових дій, зазнають значного руйнування та створюють необхідність для евакуації населення. Подібна обстановка спричиняє появу біженців – вразливої категорії осіб, які вимушені переселятися всередині країни до більш безпечних районів або виїжджати за кордон. Розрив соціальних зв'язків та втрата традиційних структур можуть стати одним із чинників виникнення стану безпорадності та феномену напруження в соціальному середовищі. До того ж варто враховувати і психоемоційний стан, що має закономірну властивість впливати на рівень особистої моральності та сприйняття правової реальності.

По-третє, цифровізація продовжує набувати стрімких обертів, торкаючись практично кожної соціально важливої сфери. Розвиток інформаційних технологій має дуальний характер, що, у свою чергу, попри позитивну сторону прогресу, зумовлює трансформацію злочинності з переважним її зміщенням у кіберпростір.

Вищевикладене дозволяє сформувати науково-правову точку зору щодо динамічного розвитку злочинності як соціального феномену з характерним набуттям ознаки гібридності. Через різноманітність криміногенних проявів, правоохоронним органам стає доволі важко своєчасно реагувати на кримінальні правопорушення з необхідним урахуванням їхніх специфічних особливостей, оскільки функції поліцейської діяльності не обмежуються виключно виявленням та розслідуванням злочинів, торкаючись аспектів

превентивності та інформаційності. Тому виникає закономірна потреба вдосконалення та підсилення взаємодії органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

Усвідомлюючи нагальне завдання, варто наголосити на тому, що сьогодні в Україні відбувається тенденція підвищення ролі громадянського суспільства в забезпеченні публічної безпеки та порядку. Зазначене стосується не тільки ГО як офіційно закріплених форм участі суспільства в контексті функціонуванні держави та захисті колективних інтересів, а й громадськості загалом.

Одним із ключових аспектів цієї тенденції є розвиток громадських організацій, що спрямовані на правозахисну та правоохоронну діяльність. Такі групи активно взаємодіють із правоохоронними органами, сприяючи створенню конструктивних механізмів взаємодії та обміну інформацією між громадою і поліцією.

Зокрема, посилення зазначеної взаємодії відбувається через впровадження стратегії *community policing*. У її контексті варто зазначити про програму «Поліцейський офіцер громади», уперше запроваджену в Україні в 2019 р. Поліцейським офіцером громади виступає представник правоохоронних органів, який працює та проживає на території своєї ділянки, приділяючи понад 80% свого робочого часу роботі в підконтрольному територіальному окрузі. Зазначена система створює сприятливі умови для налагодження партнерських відносин з місцевим населенням та розвитку громадських безпекових проєктів завдяки постійній присутності поліцейського на місцевості. Важливо підкреслити, що поліцейські офіцери громад не займаються забезпеченням публічної безпеки та порядку за межами населених пунктів, а їхні функції спрямовані переважно на здійснення запобіжних заходів [62; 162].

Гуцман М.С., розглядаючи питання сучасних тенденцій розвитку конструктивної взаємодії поліції та населення, зазначає, що сьогодні в Україні спостерігається процес посилення взаємодії органів Національної

поліції з громадськістю, що зумовлюється переважно створенням серед населення відчуття реального контролю над рівнем злочинності, спричинених наявністю довгострокових стратегічних програм [24].

Коропатов О.М. та Медведенко С.В., досліджуючи деякі аспекти залучення Національною поліцією громадськості до правоохоронної діяльності, наголошують на тому, що сучасний процес взаємодії характеризується впровадженою системою заохочень. Відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», основними видами винагороди за активну роль представників громади у правоохоронних заходах є подяка, цінні подарунки та грошова винагорода, надання яких належить до компетенції органів Національної поліції, інших органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Законодавець передбачає право підприємств, установ та організацій заохочувати членів громадських формувань пільговими путівками до санаторію, додатково сплачуваною відпусткою та іншими пільгами. За найактивнішу участь у забезпеченні громадського порядку члени громадських формувань отримують перевагу при вступі до закладів освіти системи МВС України та можливість прийняття на службу в поліцію. Цей підхід сприяє не лише зміцненню взаємодії між поліцією і громадою, але й мотивує громадян активно долучатися до справи забезпечення загального добробуту [63, с.153].

Заохочення виступають своєрідним позитивним підсилювачем, спрямованим на зняття напруження та побудови довіри між поліцією і громадою. Соціально-психологічні аспекти цього підходу полягають у створенні позитивного ставлення громадян до правоохоронних органів, що сприяє підвищенню їхньої мотивації та бажанню брати активну участь у забезпеченні публічної безпеки та порядку. Важливим аспектом є також можливість громадських організацій заохочувати своїх членів, надаючи додаткові відпустки, що створює додатковий соціальний статус для активних учасників ГОПС, зміцнюючи їхню роль у партнерстві з поліцією. Отже,

простежується тенденція активного залучення громадськості до співпраці з правоохоронними органами в контексті забезпечення правопорядку.

Марчук А.В., у свою чергу, наголошує на тому, що взаємодія поліції з громадськістю конституює суттєвий аспект формування позитивного іміджу правоохоронних органів, що визначається переважно принципами, заснованими на вагомості індивідуальних інтересів громадян. Таким чином, можна зважати тенденцію визначення й урахування в усіх аспектах діяльності поліції особистих потреб та очікувань громадян. Така система акцентується на створенні партнерських відносин та порушує питання формування нового соціального розуміння: кожен поліцейський зобов'язаний відійти від критерію радикального суб'єктивізму та визначати успіх своєї професійної діяльності за внеском у вирішення актуальних суспільних проблем [75, с. 29].

Погоджуючись з наведеною думкою, зазначаємо, що важливим аспектом є з одного боку, урахування індивідуальних потреб громадян, а з іншого – залучення громадськості до процесів прийняття рішень у сфері правопорядку. Сучасні підходи до цієї взаємодії базуються на принципах трансформаційного лідерства та інклюзивної участі. Забезпечуючи чіткі канали комунікації, поліція та громада можуть спільно вирішувати проблеми безпеки, визначати пріоритети та розробляти стратегії взаємодії [47, с.128].

Посилення значущості рівня довіри населення до системи правоохоронних органів простежується в багатьох країнах світу. Громадська думка стає вирішальним критерієм формування іміджу поліції, її суспільно-владного портрета. Свого роду сприйняття населенням поліцейської діяльності починає свідчити не тільки про налагоджену систему комунікацій, але насамперед про ефективність запровадженої роботи. Показники розкриття кримінальних правопорушень перестають «надихати» суспільство, сьогодні виключно рівень довіри свідчить про реальну розгалужену систему правоохоронної діяльності та її «правильний» з точки зору взаємодії з ГОПС стратегічний курс.

Саме за таких умов формується авторитет поліції та відбувається підвищення рівня соціальної справедливості. Поліцейський відступає від класичного «стража законності» і стає фасилітатором взаємодії правоохоронних органів і громадськості. Колективізм засуджує неправомірність та аморальність, сприяючи відновленню справедливості як утопічної мети існування будь-якої правоохоронної системи, тому реагування на злочинні прояви відбувається миттєво та своєчасно, а запобігання злочинній діяльності досягає своєрідного апогею превентивності ще на стадії готування до правопорушення.

Така тенденція в Україні почала простежуватися нещодавно. Суспільна думка набуває дедалі більшої значущості та починає ставати своєрідним чинником соціального контролю поліції. Наразі – усе ще на початковій стадії вказаної концепції.

Інститут громадського контролю за діяльністю поліції має на меті гарантування реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина, законних інтересів громадських об'єднань і організацій. Спрямовуючись на врахування громадської думки, пропозицій і рекомендацій, громадський контроль демонструється як ефективний антикорупційний захід із своєрідним залученням громадян до оцінювання роботи поліції для підвищення рівня довіри населення до поліції та забезпечення тісної взаємодії з громадянським суспільством [7, с. 9; 152].

У розумінні вказаної концепції співпраця з громадськістю включає залучення ініціатив громадян та громадських об'єднань до оцінки й аналізу діяльності поліції з обов'язковою наявністю системи зворотного зв'язку, що дозволяє адаптувати стратегії поліції до реальних потреб громади. Взаємодія з інститутами громадянського суспільства сприяє формуванню раціональних механізмів громадського контролю та обміну інформацією між учасниками процесу. Суб'єктивна оцінка діяльності поліції та довіра населення до поліції у своїй сукупності зумовлюють підвищення рівня легітимності поліцейських органів.

Розглядаючи сучасні тенденції взаємодії поліції з ГОПС, варто зауважити про посилення превентивного спрямування правоохоронної діяльності, зокрема за допомогою співпраці з ГОПС. Особливим аспектом у зазначеному контексті виступає ювенальна поліція. Застосування такої концепції сприяє виявленню та реагуванню на фактори, що сприяють соціальній вразливості молодого покоління, забезпечуючи тим самим створення ефективних механізмів соціальної адаптації та запобігання викликам кримінальної активності серед неповнолітніх.

У такому контексті варто вказати на програми співпраці «Школа і поліція» та «Шкільний офіцер поліції», відповідно до яких школа і правоохоронний орган формують єдину команду з відповідним розширенням повноважень поліцейського на здійснення профілактичних заходів. Ключовим аспектом цієї співпраці є постійна якісна комунікація, а присутність поліцейського в шкільних закладах вважається індикатором проведення превентивних заходів, спрямованих на гарантування безпеки в школі та формування освітньо-виховного середовища. З метою реалізації зазначених програм правоохоронці, які пройшли спеціальне навчання, призначаються та закріплюються за конкретними школами, частота візитів до яких визначається ризиками та потребами кожного освітнього закладу в профілактиці ризикованої поведінки та потенційних правопорушень [129, с. 32].

Спільна команда, створена шляхом об'єднання шкільних ресурсів і правоохоронців, базується на принципах горизонтальної взаємодії та інтегрованого підходу, що вимагає від співробітників поліції узгоджених дій, орієнтованих на індивідуальні потреби громади. Поліцейський як ключовий фігурант у такій системі повинен володіти не лише високим рівнем професійної компетентності, але й навичками управління соціальними ризиками та конфліктними ситуаціями. Рівень безпеки в школі визначається ефективним сприйняттям громадськістю школи, її освітянами та іншими зацікавленими сторонами результативної діяльності поліцейських офіцерів.

Ключовим чинником успіху в таких ініціативах є не лише вчасна реакція на ризики, але й побудова системної моделі взаємодії, спрямованої на запобігання конфліктам та правопорушенням у шкільному середовищі. Гарантування безпеки в школах стає, таким чином, не тільки завданням поліції, але й загальною відповідальністю, що розширює коло учасників у процесі формування безпечного освітнього середовища.

Кримінально-виконавчим кодексом України визначено участь громадськості в процесі ресоціалізації та виправленні засуджених неповнолітніх шляхом створення піклувальних рад, персональний склад яких охоплює представників ГО, органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємств та громадян. Такі піклувальні ради забезпечують соціальний захист засуджених неповнолітніх у виховних колоніях; сприяють вирішенню питань, пов'язаних із поліпшенням становища засуджених неповнолітніх та захистом їхніх прав і законних інтересів; здійснюють заходи, спрямовані на покращення освітньо-виховного процесу, матеріально-технічної бази виховних колоній, а також вирішення питань трудового і побутового влаштування звільнених неповнолітніх [66, с.152].

Підвищення ролі громадських організацій та представників громади в процесі піклування та реабілітації засуджених неповнолітніх сприяє формуванню ефективних програм, спрямованих на поліпшення умов утримання, забезпечення доступу до якісної освіти та професійної підготовки для молоді. Залучення ГО та представників громади до роботи з батьківськими комітетами створює позитивне соціальне середовище, де різні сторони спільно працюють над реінтеграцією засуджених неповнолітніх.

В умовах воєнного стану в Україні спостерігається тенденція підвищення ролі інформаційних технологій у контексті взаємодії НПУ з ГОПС в забезпеченні публічної безпеки та порядку. Аспекти цієї взаємодії можна аналізувати крізь призму сучасних концепцій кібербезпеки та кіберфізичних систем. Використання ІТ управлінням та обміном

інформацією між НПУ і ГОПС дозволяє створити інтегровану концепцію, що забезпечує ефективну відповідь на виклики воєнного конфлікту. Однією з ключових складових цієї взаємодії є сучасні засоби комунікацій та системи обміну інформацією. Застосування цифрових платформ сприяє швидкому обміну даними між правоохоронними органами і громадськими структурами, що дозволяє оперативно реагувати на події та координувати заходи безпеки.

Як уже зазначалось нами раніше, за 2022 р. органами НПУ було розпочато 2230 кримінальних проваджень за фактами колабораційної діяльності [38]. Особливості такої протиправної роботи полягають у двох взаємопов'язаних аспектах. По-перше, воєнний конфлікт характеризується переважно своїм гібридним характером, що зумовлює існування інформаційної війни паралельно з традиційним збройним конфліктом. По-друге, колаборанти організують свою роботу через мережу Інтернет, активно використовуючи новітні технології та засоби зв'язку для миттєвого обміну даними.

Фотографуючи стратегічно важливі для України об'єкти, злочинці передають медіа-файли за допомогою спеціальних пристроїв, посягаючи на національну безпеку та громадський порядок, наражаючи цивільне населення та громадськість на ймовірність здійснення подальшого враження зброєю. Такі особи вміло маскуються під цивільних осіб, практично не маючи специфічних чи характерних ознак. Єдине, що може слугувати своєрідним сигналом їхньої протиправної та суспільно небезпечної поведінки – підозріла поведінка.

Усвідомлюючи гібридний характер нагальних загроз, сучасна взаємодія правоохоронних органів з громадськістю активно реформується під інтерактивні та інформаційні можливості людства, відкриваючи спеціальні канали зв'язку, своєрідні «вікна діалогу» задля миттєвого обміну інформацією про виявленні злочинні прояви та підозрілу криміногенну активність. Такими «вікнами діалогу» виступають офіційні вебпортали правоохоронних органів, контактні телефонні лінії, мобільні додатки та інші

спеціально створені інтерактивні інструменти. З урахуванням глобальних трендів цифрової трансформації та розвитку технологій стратегічне використання інновацій в ІТ у контексті забезпечення публічної безпеки та порядку свідчить про визначення своєрідного успіху у взаємодії ПО з громадськістю в умовах гібридних загроз.

Аналізуючи вищевикладене, на нашу думку можна виокремити декілька ключових сучасних тенденцій взаємодії органів НПУ з ГОПС.

1. Законодавче врегулювання взаємодії. Зрозуміло, що будь-яка ефективна співпраця буде неможливою без нормативно-правового закріплення та адміністративно-правового забезпечення. Законодавче регулювання взаємодії поліції та ГО визначається загальним контекстом правозахисних норм, що забезпечують гармонізацію інтересів та обов'язків різних суб'єктів. Такі норми не лише визначають функції та повноваження поліції, але й ставлять перед нею завдання співпрацювати з громадськістю для забезпечення публічної безпеки та порядку.

Зокрема, поліція виступає в ролі виконавчого органу, який впроваджує стратегічні завдання правоохоронного сектору через реалізацію проактивних та реактивних заходів із запобігання правопорушенням та розкриття їх. Громадські об'єднання у свою чергу здійснюють контроль та нагляд за діяльністю поліції, вносять пропозиції щодо вдосконалення роботи та долучаються до вирішення нагальних проблем шляхом проведення громадських слухань, участі в інших формах концепції «відкритого діалогу», гарантованого національним законодавством. Варто зауважити, що основоположні засади такого партнерства закріплюються на нормативно-правому рівні, зокрема в Законі України «Про Національну поліцію» та враховують принципи відкритості, гласності та довіри.

Розглядаючи схильність будь-якої правової системи до реформувань, наголошуємо на тому, що новації переважно закріплюються на рівні законодавчих ініціатив, запроваджуючи цікаві стратегічні проєкти та надаючи їм при цьому офіційну підтримку уряду. Тому будь-які тенденції до

змін будуть зумовлені адаптацією законодавства до викликів сучасності та глобалізаційних процесів у світі.

Аналіз чинних нормативних актів, що передбачають взаємодію поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, зокрема положення Законів України: «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [128], «Про основи національного спротиву» [121], «Про внесення змін до Закону України "Про основи національного спротиву" щодо надання можливості територіальній обороні виконувати завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій» [104], Положення про добровольчі формування територіальних громад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України [88] та ін., дає можливість запропонувати прийняти Закон України «Про громадські об'єднання правоохоронної спрямованості» (додаток А), у якому закріпити:

- поняття, завдання, принципи діяльності ГОПС;
- порядок створення, реєстрації, членства;
- порядок координації діяльності і підпорядкування ГОПС;
- склад ГОПС, до якого можуть долучатись іноземці;
- порядок застосування вогнепальної зброї та спеціальних засобів під час дії режиму воєнного стану;
- порядок залучання до членства в ГОПС осіб, які з не залежних від них причин покинули свої ГФЗОГП;
- соціальний захист представників ГОПС, особливо під час дії режиму воєнного стану.

2. Упродовж останніх років в Україні спостерігається розширення сфери співпраці правоохоронних органів з громадськістю. У період 2010–2014 рр. подібне партнерство відбувалось переважно в контексті формального інформування поліції про вчинення правопорушень та протиправних проявів, при чому передача інформації здійснювалась за встановленою формою в чітко визначеному порядку.

Сьогодні спостерігається реагування на сучасні виклики та врахування потреб населення, що зумовлює розширення взаємодії органів НПУ з ГО на превентивну та просвітницьку діяльність. Комунікація та партнерство стосуються сфер надання допомоги потерпілим від злочинів, проходження корекційних програм правопорушниками, організації освітніх заходів щодо захисту прав людини та основоположних свобод тощо. Особлива увага приділяється незахищеним верствам населення та тим, хто в силу своєї психологічної незрілості нездатний у повній мірі усвідомити та надати оцінку криміногенним ситуаціям.

3. Упровадження нових форм та методів взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями є актуальним напрямом розвитку сучасного публічного адміністрування. Ця тенденція визначається потребою вдосконалення механізмів партнерства для забезпечення ефективної взаємодії між поліцією і громадськістю.

Ключовими формами участі стали: громадські ради при органах поліції, як гарантія забезпечення інституту громадського контролю, піклувальні ради при виховних установах, органи пробації. Відповідні органи дозволяють обговорювати стратегічні питання публічної безпеки, вносити рекомендації та сприяти вирішенню конфліктів. У свою чергу постає об'єктивна можливість для населення вплинути на процес реабілітації неповнолітніх засуджених, допомагаючи забезпечити інтеграцію елементів громадянського суспільства у виховний процес.

У відповідь на сучасні виклики важливо враховувати інформаційно-технічні можливості для забезпечення публічної безпеки та порядку, що включає використання сучасних засобів електронного зв'язку, аналітики даних та інших інформаційних технологій для оперативного обміну інформацією.

4. Розвиток міжнародного співробітництва. Міжнародний досвід, безсумнівно, аналізується, і вдалі приклади застосування стратегічних проєктів впровадження управлінських рішень з елементами «е-демократії» в

сектор публічної безпеки знаходять своє відображення в наукових рекомендаціях та пропозиціях. Вітчизняні правознавці аналізують ініціативність інших країн світу, запозичуючи деякі елементи для української правової системи. «Поліцейський офіцер громади» є одним із прикладів аналогії японської системи *Кобан*. Польські «Телефони довіри» знаходять своє відображення у вигляді спеціальних контактних ліній зв'язку різних спрямованостей. Ураховуючи транснаціональність певної категорії кримінальних правопорушень, міжнародна співпраця стає необхідним елементом сучасних тенденцій існування та розвитку взаємодії правоохоронних органів і ГО.

Таким чином простежується низка ключових тенденцій у контексті взаємодії правоохоронних органів і громадськості. Зрозуміло, що партнерство зумовлено головною метою – забезпеченням та підтриманням правопорядку, установленням певної стабільності в суспільстві та створення атмосфери захищеності від криміногенних факторів. Колективізм, властивий кожному соціуму, до того ж в умовах демократичного устрою, впливає на нагальну й особливу потребу суспільства брати участь в управлінні державою, мати певний вплив на стратегічно важливі рішення та визначати своєрідний курс – напрям розвитку громади з урахуванням суспільної думки.

Таким компромісом у контексті забезпечення правопорядку стає партнерство органів НПУ і ГОПС. Останні керуються вищевикладеними нагальними потребами, тоді як перші відчувають гостру необхідність у «другому фронті» правоохоронної діяльності. Криміногенні прояви багатогранні та різноманітні в силу свого особливого характеру: у своїй сукупності посягають на різні об'єкти одночасно, використовуючи новітні технології й засоби. Злочинність як феномен та негативне явище завжди буде існувати в суспільстві, проте таке існування не зупиняється в одній конкретній точці свого розвитку: злочинність розвивається разом із самим людством, засвоюючи спеціальні та специфічні знання з метою використання

їх для подальшого вчинення неправомірних дій та задоволення індивідуальних потреб аморального суб'єктивізму.

Отже, реагуючи на небезпеку, держава залучає громадськість у процес забезпечення публічної безпеки та порядку, усвідомлюючи ефективність колективізму та підвищеного рівня суспільної відповідальності в контексті правоохоронної діяльності. Сучасні тенденції свідчать про неймовірну властивість превентивності впливати на криміногенність: завчасне виявлення негативних соціокультурних чинників спроможне їх блокувати, перешкоджаючи появі кримінальних правопорушень на етапі планування.

Громадськість демонструє вражаюче реагування на неправомірні дії. Тому поліція отримує здатність своєчасно виявити правопорушення та припинити його вчинення лише за допомогою ефективно наданої інформації. Таким чином, взаємодія НПУ та ГОПС продемонструвала блискучий тандем у процесі підтримання національної безпеки України.

Висновки до розділу 3

Аналіз досвіду різних країн щодо взаємодії поліції та громадськості дає можливість дійти таких висновків.

1. Забезпечення публічної безпеки та порядку, вирішення проблем протидії злочинності вимагають посилення активізації діяльності не лише правоохоронних органів держави, а й громадськості, оскільки ці завдання неможливо вирішити силами лише служб та підрозділів правоохоронної системи. Досвід поліції Швеції дає можливість підкреслити, що професійний рівень працівників поліції має вагомим значення для їхньої ефективної роботи, а також співпраці з населенням. Тому варто приділити більшу увагу підготовці, підвищенню кваліфікації та перепідготовці поліцейських. Досвід взаємодії поліції та громадськості США, Великої Британії та Німеччини дає можливість запропонувати в процесі такої взаємодії в Україні застосовувати

«Теорію розбитих вікон», що сприятиме формуванню у представників населення несприйняття не лише до злочинів, а й дрібних правопорушень. Під час охорони публічного порядку в Німеччині та США як на платній, так і на безоплатній основі успішно застосовуються допоміжні сили поліції (в Україні це позаштатні працівники поліції), інститут яких був значною мірою зменшений (на 85%) в Україні у 2017 р. під час реформування служби дільничних офіцерів поліції.

2. Дослідження іноземного досвіду взаємодії поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, аналіз їхніх здобутків може допомогти створити адаптовану до національних реалій модель взаємодії органів Національної поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в Україні.

3. Запропоновано запозичити досвід зарубіжних країн (США, Великої Британії, Німеччини, Японії та Польщі) стосовно організаційно-правового забезпечення взаємодії поліції з інститутами громадянського суспільства.

4. Досвід функціонування «експертної громадської ініціативи у сфері правопорядку» у Великій Британії являє собою відібрану групу висококваліфікованих волонтерів, які синергічно взаємодіють з органами місцевої поліції; програма сусідського спостереження, що реалізується шляхом загальних зборів жителів багатоквартирних будинків, мікрорайонів або приватного сектору. «Карта злочинності» - електронний ресурс, що демонструє вдалу здатність до агрегації та візуалізації об'єктивних кримінальних даних, отриманих з різних джерел, включно з поліцейськими звітами та судовими записами.

5. Обґрунтовано роль громадських організацій у контексті забезпечення публічного правопорядку на прикладі англійських благодійних організацій *Crimestoppers*, оперує на основі концепції «анонімний свідок», де громадяни можуть надавати інформацію про злочини, залишаючись анонімними та захищеними від можливих репресій, та Фонду «Безпечний Лондон»,

зосередженого на соціологічних та кримінологічних аспектах вивчення злочинності та безпеки шляхом проведення аналізу криміногенних чинників.

6. Пропонується використовувати досвід США в контексті розвитку ювенальної поліції та проблематики ресоціалізації неповнолітніх; роль співробітників поліції в координації сусідства у сфері зазначеного партнерства; програми допомоги жертвам злочинів, що реалізується шляхом забезпечення потерпілих від кримінальних правопорушень безоплатними захисниками.

7. Визначено роль громадських об'єднань правоохоронної спрямованості Польщі в системі національного та локального правопорядку на прикладі «Stowarzyszenie Wspierania Bezpieczeństwa Narodowego» (Товариства підтримки національної безпеки).

9. Досліджено досвід Японії в контексті співпраці органів поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. Розглянуто принцип *Keisatsu to Komin no Aida no Taiwa*, що визначає істотну необхідність існування постійного відкритого діалогу між владою, що діє через відповідно створені органи, громаду, та його активне запровадження в діяльність систем *Кобан* та *Сейкотан*.

10. Обґрунтовано тезу доцільність вивчення досвіду європейських країн неперевершеного поєднання інформаційних технологій з управлінськими рішеннями та необхідність здійснення адміністративно-правового забезпечення публічного сектору. Доведено, що міжнародний досвід свідчить про можливість миттєвого реагування на злочинні прояви шляхом здійснення одного телефонного дзвінка, що в разі спрощує опрацювання інформації правоохоронними органами з метою подальшого розслідування.

11. Прослідковано підвищення ролі громадянського суспільства в аспекті забезпечення правопорядку через впровадження стратегії *community policing*, у контексті якої розглянуто програму «Поліцейський офіцер громади», уперше запроваджену в Україні у 2019 р.

Досліджено закріплену на законодавчому рівні систему заохочень за активну роль представників громади у правоохоронних заходах та визначено їх позитивний вплив на підвищення рівня довіри населення до органів НПУ.

12. Розглянуто інститут громадського контролю за діяльністю поліції в контексті діяльності громадських рад при органах поліції та піклувальних рад при виховних установах задля реабілітації неповнолітніх засуджених.

13. Проаналізовано стратегічні ініціативи «Школа і Поліція» та «Шкільний офіцер поліції» як програми превентивної правоохоронної діяльності, сконцентрованих на просвітницьких заходах серед неповнолітніх осіб.

14. Досліджено суспільну небезпечність колабораційної діяльності в умовах воєнного стану, на підставі чого наголошено на реформуванні взаємодії правоохоронних органів з громадськістю під інтерактивні та інформаційні можливості людства задля миттєвого обміну інформацією про виявленні злочинних проявів.

15. Виявлено та запропоновано основні сучасні тенденції організації взаємодії органів НПУ та ГОПС:

- посилення та деталізація врегулювання взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості;
- розширення сфери взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості;
- упровадження нових форм та методів взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості;
- розвиток міжнародного співробітництва поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено комплексне дослідження нормативно-правового забезпечення взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. Дослідивши та проаналізувавши історичний розвиток формування та становлення взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості, поняття та принципи, особливості нормативно-правового забезпечення, проаналізувавши досвід взаємодії поліції з громадськістю в зарубіжних країнах, сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення нормативно-правового регулювання та організаційних засад.

1. Аналіз історичного розвитку партнерських відносин поліції з населенням, що тісно пов'язаний зі становленням самої поліції, а також поліцейської діяльності. Укладено періодизацію розвитку партнерських відносин поліції з населенням в Україні, у межах якої запропоновано виокремити такі періоди: початковий (1991–2015 рр.), який відзначений переформуванням взаємодії міліції та громадськості, відходячи від форм, методів, завдань та принципів, що сформувалися при Радянському Союзі, налагодження взаємодії заснованої на партнерстві, добровільності, поваги прав і свобод взаємодіючих суб'єктів, створенням та прийняттям базових нормативно-правових, що регламентують взаємодію поліції та громадськості. Другий – становлення взаємодії (2015 р. – 24.02.2022 р.), що характеризується створенням правоохоронного органу – Національної поліції, який здійснює сервісні функції, орієнтований на проблеми громади, розроблення ефективного механізму взаємодії, формування позитивного іміджу, наближення до громади. Третій етап розвитку та перевірки взаємодії на міцність (з 24.02.2022 р. - по теперішній час).

2. Взаємодія Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості є системним та спрямованим на реалізацію

спільних цілей процесом, який передбачає взаєморозуміння, співпрацю та обмін інформацією з метою досягнення спільних завдань, таких як забезпечення публічної безпеки та порядку, запобігання правопорушенням, розбудова довіри між правоохоронними органами та громадою, а також реалізація спільних проєктів та ініціатив для поліпшення стану правопорядку та якості життя у суспільстві.

3. Установлено, що взаємодія ґрунтується на прямому або опосередкованому контакті та можлива для реалізації спільного інтересу за наявності спільної мети, яку сторони взаємодії намагаються досягти. Разом із тим розглянуто аспекти симбіотичного підходу до взаємодії, за умови якої кожен із суб'єктів взаємодії досягає своїх результатів, однак їх досягнення можливе виключно за результатами такої взаємодії. Згідно із цим підходом, взаємодія передбачає взаємозв'язок між Національною поліцією і громадським об'єднанням правоохоронної спрямованості, що базується на дотриманні встановлених законом норм і правил поведінки кожного з них, спільному інтересі, обміні інформацією та наявності контакту з реальною можливістю розвивати стійкі взаємини надалі.

Установлено, що прояви взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості мають несистемний характер та активізуються переважно у зв'язку з резонансними подіями та кризовими явищами. Прояви неплановості та несистемності у взаємодії Національної поліції і громадських формувань правоохоронної спрямованості мають тенденцію до зменшення в умовах воєнного стану в Україні.

Взаємодія між Національною поліцією і громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості базується на спільному розумінні та баченні мети та є елементом партнерства поліції і громади.

4. Установлено, що взаємодія Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості може бути реалізована на двох рівнях: на рівні населення, коли поліція спілкується з громадськістю через медіа, шляхом реалізацій інформаційних кампаній, роботи з органами

місцевого самоврядування тощо, та на рівні спільної діяльності з окремими його групами чи представниками (громадськими об'єднаннями, волонтерськими організаціями, благодійними фондами тощо). Окремо зауважимо, що такі форми комунікації спрямовані на виконання окремих завдань, які, як правило, мають загальний характер.

5. Запропоновано етапи реалізації взаємодії Національної поліції з громадськими формуваннями правоохоронної спрямованості: 1) адміністративно-організаційний етап, що характеризується вирішенням управлінських та організаційних питань загального характеру, які лежать в основі подальшої взаємодії; 2) етап практичної взаємодії, який охоплює практичне виконання завдань у рамках взаємодії; 3) підсумковий етап взаємодії, який полягає в оцінюванні стану взаємодії та встановленні подальших перспектив її розширення.

6. Сформульовано та охарактеризовано основні принципи взаємодії Національної поліції і громадських формувань правоохоронної спрямованості. Систему принципів взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості складають загальні принципи: принцип верховенства права, принцип дотримання прав і свобод людини, принцип законності, принцип відкритості та прозорості, принцип політичної нейтральності, які доповнюються спеціальними принципами взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості: взаємодії на засадах партнерства, розширення та поглиблення комунікації, постійної (безперервної) взаємодії.

7. Запропоновані принципи взаємодоповнюють один одного по суті впливу на формування правовідносин взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості та є їх орієнтирами.

8. Проведений аналіз нормативно-правового забезпечення взаємодії поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості свідчить про відсутність нормативно визначеного поняття «громадське об'єднання правоохоронної спрямованості».

Громадське об'єднання правоохоронної спрямованості пропонується визначати як добровільне об'єднання фізичних та/або юридичних осіб приватного права для реалізації права мати безпечне середовище для життя в суспільстві. Водночас встановлено, що громадське об'єднання правоохоронної спрямованості є формою та способом участі населення в забезпеченні публічної безпеки та порядку і є ефективним каналом комунікації між населенням і правоохоронними органами.

9. Сформульовано й обґрунтовано основні організаційно-правові форми, у яких може бути створено громадське об'єднання правоохоронної спрямованості: у формі громадської організації, засновниками та членами якої є фізичні особи, або у формі громадської спілки, засновниками якої можуть бути виключно юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) юридичні особи приватного права та фізичні особи. Зазначені організаційно-правові форми сприятимуть приватно-правовій співпраці держави в особі Національної поліції як органу публічної адміністрації та громадянського суспільства в особі відповідного громадського об'єднання.

10. Запропоновано й обґрунтовано критерії класифікації громадських об'єднань правоохоронної спрямованості: 1) за організаційно-правовою формою: громадська організація (засновниками та членами (учасниками) є виключно фізичні особи) або громадська спілка (засновниками є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи; 2) за метою діяльності: охорона громадського порядку і державного кордону (громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону); виконання завдань територіальної оборони (добровольче формування територіальної громади); ГОПС з іншими цілями, які передбачені статутами (спеціальна охорона об'єктів, правозахисні, медичної допомоги, кіберзахисту тощо або змішаних типів діяльності); 3) за формою участі (індивідуальна участь фізичних осіб - громадян України, осіб без громадянства та іноземців, окрім громадян держави - агресора; колективна участь фізичних осіб - представників певного

трудового колективу, установи або організації); 4) за типом співпраці з Національною поліцією (на основі вимог нормативного документа; на основі двосторонніх угод, меморандумів тощо); 5) за типом членства (відкрите членство, коли можуть долучитися всі бажаючі; закрите, коли об'єднуються виключно фахівці за певним критерієм, який встановлюється статутом).

11. Запропоновано й обґрунтовано форми взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості. Взаємодія Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості може бути реалізована в таких формах: 1) проведення спільних патрулювань території; 2) участь у рейдах та обходах для виявлення та запобігання правопорушенням; 3) спільне планування та координація дій; 4) обмін інформацією про поточну кримінальну обстановку та можливі загрози; 5) спільний аналіз оперативної обстановки; 6) організація та проведення спільних навчань, семінарів та інших тематичних заходів для вдосконалення навичок, здобуття знань та для інформування громадськості.

12. Досліджено співвідношення понять «форми участі» та «форми взаємодії» громадських об'єднань у правоохоронній діяльності.

Форми участі громадських об'єднань у правоохоронній діяльності – конкретні дії та заходи, які виявляються в діяльності громадських об'єднань в правоохоронних процесах (участь у спільному патрулюванні, надання допомоги під час провадження, проведення профілактичних заходів, участь у громадських вартах тощо).

Форма взаємодії громадських об'єднань у правоохоронній діяльності – не конкретні дії громадського об'єднання правоохоронної спрямованості, а способи, якими вони сприяють органам правопорядку (обговорення планів дій, обмін інформацією, проведення спільних нарад та інші форми співпраці).

13. Досліджено взаємодію Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в період дії воєнного стану, зокрема адміністративно-управлінські аспекти взаємодії та ідеї реформування взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань

правоохоронної спрямованості під інтерактивні та інформаційні можливості щодо обміну інформацією про виявлення злочинних проявів, також і проявів колабораціонізму.

14. В Україні необхідно розпочати теоретичне осмислення нової філософії діяльності поліції для створення практичного механізму, за допомогою якого громадяни могли б постійно контролювати діяльність правоохоронних органів та впливати на дотримання законів, включаючи контроль за здійсненням затримання, втручанням у приватне життя, застосуванням сили.

15. Вивчення зарубіжного досвіду організаційно-правового забезпечення взаємодії поліції з інститутами громадянського суспільства надало можливість запропонувати втілення його позитивних аспектів у діяльність Національної поліції: 1) урахування громадських та волонтерських ініціатив у сфері правопорядку та правозахисній діяльності (Велика Британія); 2) наявність окремого органу, до сфери управління якого належить профілактична діяльність із запобігання правопорушенням (ФРН); 3) упровадження інформаційної підсистеми для взаємодії з громадськістю (ФРН); 4) функціонування товариств підтримки національної безпеки (Польща); 5) професійний рівень працівників поліції має вагоме значення для їхньої ефективної роботи, а також співпраці з населенням (Швеція), для чого пропонуємо приділити більшу увагу підготовці, підвищенню кваліфікації та перепідготовці поліцейських; 7) застосування «Теорії розбитих вікон» (США, Велика Британія та Німеччина).

16. Виявлено та сформульовано основні сучасні тенденції організації взаємодії Національної поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості: посилення та деталізація врегулювання взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості; розширення сфери взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості; упровадження нових форм і методів взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості; розвиток

міжнародного співробітництва поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

17. Обґрунтовано необхідність прийняття Закону України «Про громадські об'єднання правоохоронної спрямованості» та запропоновано його структуру.

18. Запропоновано внести зміни та доповнення до чинних нормативно-правових актів, які регулюють аналізовану сферу:

1) до Кодексу України про адміністративні правопорушення:

- доповнити назву та перший абзац ст. 185 словами «член добровольчого формування територіальної громади» та викласти їх в такій редакції: «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця, члена добровольчого формування територіальної громади», «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця або члена добровольчого формування територіальної громади у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку».

- підпункт 9) ст. 255 доповнити абзацом:

«члени добровольчого формування територіальної громади (статті 92, 152, 154, 160, 175¹, 179, 185⁷)»;

2) до Закону України «Про Національну поліцію»:

- доповнити п. 1 ст. 11 словами «громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону» та «добровольче формування територіальної громади» та викласти його в такій редакції: «Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами, громадськими об'єднаннями, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку і державного кордону та

добровольчими формуваннями територіальної громади на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб»;

3) до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»:

- доповнити частину 8 ст. 14 словами: «за винятком періоду дії воєнного стану на всій території України або в окремих її регіонах» та викласти її таким чином: «Членам громадського формування забороняється під час виконання своїх обов'язків з охорони громадського порядку і державного кордону використовувати холодну та вогнепальну зброю, також і мисливську, яка згідно із чинним законодавством перебуває в їхньому особистому користуванні, за винятком періоду дії воєнного стану на всій території України, або в окремих її регіонах»;

- доповнити частину 3 ст. 3 словами: «а в період дії воєнного стану на всій території України, або в окремих її регіонах Силам територіальної оборони Збройних сил України» та викласти її в такій редакції: «Повсякденна (оперативна) діяльність таких формувань організовується, спрямовується і контролюється відповідними органами Національної поліції, підрозділами Державної прикордонної служби України, а в період дії воєнного стану на всій території України, або в окремих її регіонах Силам територіальної оборони Збройних Сил України.»;

4) до Закону України «Про громадські об'єднання»:

- доповнити частину 2 ст. 1 словами: «Окремими формами громадських об'єднань є громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону та добровольчі формування територіальної громади, діяльність та правовий статус яких визначається відповідно до чинного законодавства України» та викласти її в такій редакції: «2. Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка. Окремими формами громадських об'єднань є громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону та добровольчі формування територіальної громади,

діяльність та правовий статус яких визначається відповідно до чинного законодавства України».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аброськін В.В. Діяльність Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки в умовах антитерористичної операції: навч. посіб. К.: ФОП Лопатіна О.О., 2019. 212 с.
2. Анісімов К.І. Взаємодія поліції та територіальних громад на засадах партнерства: адміністративно-правовий вимір: дис. ... д-ра філософії: 081. Кропивницький, 2023. 215 с.
3. Балинська О.М., Гарасимів Т.З. Проблеми теорії держави і права : навч. посібник. Вид. 2-ге, допов. і переробл. Львів : Вид-во ЛьвДУВС, 2010. 612 с.
4. Бандурка О.М., Соболев В.О., Московец В.І. Партнерські взаємовідносини між населенням та міліцією: підручник. К.: НАВС, 2003. 268 с.
5. Батиргареева В.С. Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми : монографія. Х.: Право, 2009. 576 с.
6. Безпалова О.І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави: монографія. Харків: Харківськ. нац. ун-т внутр. справ, 2014. 544 с.
7. Братель С.Г. Громадський контроль за діяльністю міліції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2007. 22 с.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2005. 1740 с.
9. Взаємодія поліції та громадськості в Україні : навч. посібник / за заг. ред. А. Дж. Бека, О. Н. Ярмиша. Харків: НУВС, 2001. 200 с.
10. Власенко Д.В. Національна поліція України: адміністративно-правові аспекти формування і розвитку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2019. 273 с.

11. Волуйко О.М. Взаємодія Національної поліції України з населенням: теоретичний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 9. С. 206–209.
12. Гаврилюк Т. Становлення відносин між поліцією та населенням у європейських країнах: історичний досвід та сучасні тенденції. *Вісник Академії управління МВС*. 2010. № 3 (15). С. 56–63.
13. Галуцько В. М. Адміністративно-правове регулювання діяльності поліцейських офіцерів громади в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 2. С. 25–29.
14. Голосніченко Д. І. Теорія Повноважень: вітчизняний та зарубіжний досвід їх формування : монографія. К. : Г.А.М., 2009. 356 с
15. Голуб М.В. Community policing: сутність та складові елементи. *Право і безпека*. 2012. № 1. С. 62–67.
16. Голуб М.В. Ефективне використання Національною поліцією України можливостей громадських формувань у забезпеченні публічного порядку (на прикладі Харківської області). *Актуальні проблеми держави і права*. 2019. Вип. 84. С. 24–30.
17. Горбач Д. О. Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України: монографія / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.І. Безпалової. Харків : ХНУВС, 2017. 288 с.
18. Гречанюк С. К. Теорія та практика взаємодії органів та установ державної пенітенціарної служби України з державними та неурядовими інституціями : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2011. 44 с.
19. Громадянське суспільство України: політика сприяння та залучення, виклики та трансформації : аналітична доповідь / Нац. ін-т стратегічних досліджень. К., 2019. 112 с.
20. Грохольський В. Л. Реформування органів внутрішніх справ як чинник розбудови правової, демократичної держави. *Роль та місце ОВС у*

розбудові демократичної правової держави: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 26 квіт. 2013 р.). Одеса: ОДУВС, 2013. С. 8–10.

21. Гуменюк Л.Й. Поліція і населення: психологічна складова ефективності співпраці. *Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі*: матеріали круглого столу (м. Львів, 23 листоп. 2017 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2017. С. 19-22.

22. Гурковський М.П., Єсімов С. С. Адміністративно-правові форми та методи взаємодії поліції з інститутами громадянського суспільства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2018. № 4. С. 121-133.

23. Гусєв А.І., Костова Ю.Б., Крестовська Н.М., Семікоп Т.Є., Терещенко І.Г., Шмеріга В.І. Ювенальна юстиція. Навчальний посібник. Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2006. С. 41-42.

24. Гуцман М.С. Сучасні тенденції розвитку конструктивної взаємодії поліції та населення. *Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі*. Матеріали круглого столу. Львів, 2017. С. 22–25.

25. Демократичне поліціювання : збірник наукових статей / за заг. ред. О.М. Бандурки та Дж. Перліна ; наук. ред. О.В. Тягло. Львів : Астролябія, 2011. 492 с.

26. Державне управління в Україні / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. Б. Авер'янова. К.: СОМІ, 1999. 266с.

27. Деякі правові аспекти функціонування Національної поліції : метод. посіб. / Головне управління Національної поліції у Дніпропетровській обл., Головне територіальне управління юстиції у Дніпропетровській обл. Дніпро, 2016. 17 с.

28. Джафарова О.В. Правові основи партнерства міліції і населення: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 206 с.

29. Джураєва О. О. Функції сучасної держави: дис. ... канд.. юрид. наук : 12.00.01. Од. нац. юрид. акад. Одеса, 2006. 216 с.

30. Дніпров О.С. Окремі аспекти взаємодії Національної поліції з органами місцевого самоврядування щодо забезпечення публічного порядку. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 16–21.

31. Долгополов А.М. Організаційно-правові питання діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону в Україні : дис.... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2008. 242 с.

32. Дудченко В.В. Адміністративно-правові засади взаємодії органів ювенальної превенції та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання правопорушенням у дитячому середовищі. Дис. ... д-ра філософії 081. Суми, 2022. 238 с.

33. Живко М. О. Адміністративно-правове регулювання проходження служби в ОВС України в умовах адміністративної реформи: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2013. 219 с.

34. Заброда Д. Г. Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2005. 240 с.

35. Загальна декларація прав людини: Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015

36. Закон України «Про Національну поліцію» : наук.-практ. комент. / О. І. Безпалова, К.Ю. Мельник, О.О. Юхно та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В.В. Сокурєнка. Харків : ХНУВС, 2016. 408 с.

37. Зарубіжний досвід організації взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування в контексті децентралізації державної влади : науково-методичні рекомендації / К.Л. Бугайчук, В.А. Гузь, І.О. Святокум та ін. Харків : ХНУВС, 2015. 44 с.

38. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2022 році. Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.

39. Зозуля Є.В. Органи внутрішніх справ України на етапі розбудови незалежної держави (історико-правове дослідження) : монографія. 2-ге вид., переробл. і доповн. Херсон : Грінь Д. С., 2017. 270 с.

40. Зозуля Є.В. Принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства в діяльності Національної поліції України: генеза становлення та напрямки реалізації. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 2 (2). С. 29-38.

41. Золотарьова Н. І. Методологія дослідження адміністративної діяльності правоохоронних органів у сфері екологічної безпеки. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2013. Вип. 4 (20). С. 117.

42. Золотарьова Н.І. Форми адміністративної діяльності правоохоронних органів у сфері екологічної безпеки. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Політологія. Соціологія. Право. 2012. Вип. 3 (15). С. 160.

43. Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад: затверджена наказом МВС України від 28.07.2017. № 650.

44. Кадала В.В. Роль територіальних громад у забезпеченні охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 2 (63). С. 45–49.

45. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. №5 (40). С. 103–107

46. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти залучання громадських об'єднань правоохоронної спрямованості до правоохоронної діяльності. *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (м. Одеса, 20 жовт. 2023 р.)*. Одеса: ОДУВС, 2023. С.321-324

47. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти зарубіжного досвіду взаємодії поліції та суспільства. *Актуальні питання адміністративного права та процесу:*

матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Маріуполь, 03 груд. 2021 р.). Маріуполь: ДДУВС, 2021. С.125–130.

48. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти реалізації взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 3. С. 79–84.

49. Кейдалюк В.О. Дільничний офіцер поліції як суб'єкт запобігання та протидії домашньому насильству. *Сучасний стан та перспективи розвитку системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі в умовах глобальних викликів сьогодення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (08 липня 2022 р.). Одеса: ОДУВС, 2022. С.128–131.

50. Кейдалюк В.О. Міжнародний досвід взаємодії поліції та громадськості. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1-2. С. 94–98.

51. Кейдалюк В.О. Особливості зарубіжного досвіду правового регулювання та форм реалізації взаємодії поліції та суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 257–263.

52. Кельман М.С. Юридична наука: проблеми методології : монографія. Тернопіль : Терно-граф, 2011. 492 с.

53. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія держави і права: підручник. К.: Кондор, 2006. 477 с.

54. Клочко А.М. Проблеми формування правових основ взаємодії органів Національної поліції, органів місцевого самоврядування та громадських формувань з охорони громадського порядку. *Часопис Київського університету права*. 2017. №3. С. 105–109.

55. Ковалів М.В. Взаємодія поліції та інститутів громадянського суспільства. *Соціально-правові студії*. 2021. Вип. 2 (12). С. 79–85.

56. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН. Міжнародний документ від 17.12.1979

57. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х.

58. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар / Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін.; 2-ге вид. К.: Всеукр. асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 655 с.

59. Колодяжний М. Г. Досвід Великої Британії у використанні громадськості щодо запобігання злочинності. *Форум права*. №3. 2013. С. 317–323.

60. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи. Конвенція. Міжнародний документ від 04.11.1950. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004

61. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

62. Корнієнко М.В., Любчик В.Б. Нормативно-правове забезпечення діяльності патрульного поліцейського: Хрестоматія. Одеса: ОДУВС, 2021, 131 с.

63. Коропатов О.М., Медведенко С.В. Деякі аспекти залучання Національною поліцією України громадськості до правоохоронної діяльності. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*: матеріали XII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Одеса, 2020. С. 151-154.

64. Коропатов О.М., Ярмакі Х.П. Організаційно-правові питання взаємодії дільничного інспектора міліції з іншими службами міліції та громадськістю: монографія. Одеса: ОДУВС, 2009. 184 с.

65. Крижановська О. В. Форми реалізації взаємодії Національної поліції з органами публічної влади у сфері забезпечення правопорядку. *Право та державне управління*. 2020 р. № 1. Т. 1. С. 77 – 84.

66. Кримінально-виконавче право України: навчальний посібник. за ред. А.Х. Степанюка. К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 152–153.

67. Криштанович М. Діяльність ОВС щодо захисту прав і свобод людини як важлива умова забезпечення національної безпеки України. *Демократичне врядування*. Львів, 2013. Вип. 12. С. 8–13.

68. Курило С.Л. Адміністративно-правові засоби взаємодії органів внутрішніх справ з органами місцевої влади з питань забезпечення громадської безпеки та громадського порядку : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2013. 195 с.

69. Лебедєва Н. В. Адміністративно-правове регулювання взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства : дис. ... д-ра філософії : 081. К., 2020. 275 с.

70. Лебедева Н.В. Проекти взаємодії поліції з населенням як засіб реалізації інституту партнерства в Європі. *Право і суспільство*. 2018. Вип. 4, ч. 2. С. 115–120.

71. Лещух А.Р. Діяльність органів місцевого самоврядування у сфері профілактики адміністративних правопорушень: організаційно-правове забезпечення: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2012. 292 с.

72. Ліпкан В.А., Максименко Ю.Є., Желіховський В.М. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції : навч. посібник. К. : КНТ, 2006. 168 с.

73. Майоров В.В. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства. *Право і суспільство*. 2020. № 2. Ч. 2. С. 185–191.

74. Мартинов О.Д. Оптимізація взаємодії територіальних органів внутрішніх справ України з населенням. *Право і безпека*. 2010. №4. С. 155–159.

75. Марчук А.В. Суспільна думка як соціальний контроль поліції. *Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі*: матеріали круглого столу (м. Львів, 23 лис. 2017 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2017. С. 28–31.

76. Медведенко С.В. Адміністративно-правові основи взаємодії національної поліції України з громадськістю в правоохоронній діяльності: дис. ... д-ра філософії: 081. Одеса, 2020. 283 с.

77. Медведенко С.В. Поняття та структура соціальної взаємодії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2018. № 50. Т. 3. С. 21–25.

78. Медведенко С.В. Правова основа партнерства поліції та населення. *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12 жовт. 2016 р.)*. Одеса, 2016. С. 200–202.

79. Мелашенко В. Ф. Конституційне право як наука і навчальна дисципліна. Конституційне право України / за ред. В.Ф. Погорілка. К. : Наук. думка, 2002. 732 с.

80. Миронюк Р.В. Громадський контроль за діяльністю поліції: монограф. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 134 с.

81. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред. Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. К.: ІнЮре, 2005. Т. 2. Права людини у контексті поліцейської діяльності. 1224 с.

82. Московець В.І. Взаємодія міліції та населення в охороні громадського порядку. *Вісник Харківського університету внутрішніх справ*. 2000. №10. С.284 - 288.

83. Музичук О. М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2003. 162 с.

84. Назар Ю.С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень: монографія. Львів: Львівськ. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 160 с.

85. Озерський І.В. Співвідношення координації та взаємодії у діяльності органів прокуратури. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 278-281.

86. Погребняк С. П. Колізії у законодавстві України та шляхи їх переборення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Х., 2001. 19 с.

87. Положення про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України, затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України від 16 січня 2020 р. № 38.

88. Положення про добровольчі формування територіальних громад: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2021. № 1449.

89. Положення про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України. затверджено наказом МВС України від 02.02.2016. № 74.

90. Положення про організацію та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України: затверджено наказом МВС України від 20.07.2016. № 692.

91. Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України: затверджено наказом МВС України від 10.10.2004. № 1177.

92. Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України: затверджено наказом МВС України від 11.11.2010 № 550.

93. Порядок дій посадових осіб органів охорони державного кордону Державної прикордонної служби України щодо установа режиму в пунктах пропуску через державний кордон, здійснення контролю за його додержанням, а також організації і забезпечення взаємодії та координації контрольних органів і служб, що здійснюють різні види контролю або беруть участь у забезпеченні режиму в пунктах пропуску через державний кордону.

затверджено наказом Адміністрації Держкордонслужби від 29.08.2011 № 627.

94. Порядок проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 № 58. *Офіційний вісник України*. 2018. №16. Ст. 552.

95. Права людини в діяльності української міліції. 2009. Харків: Права людини, 2010. 380 с.

96. Правила етичної поведінки поліцейських: затверджено наказом МВС України від 09.11.2016. № 1179.

97. Прінь Л. Організація координаційної діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. №1. С. 27–33.

98. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003. № 638-IV.

99. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24.02.2022. № 64/2022.

100. Про внесення змін до деяких законів України щодо заборони виготовлення та поширення інформаційної продукції, спрямованої на пропагування дій держави-агресора: Закон України від 03.03.2022. № 2109-IX.

101. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію»: Закон України від 23.12.2015. № 901-VIII.

102. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність: Закон України від 03.03.2022. № 2107-IX.

103. Про внесення змін до Закону України «Про основи національного спротиву» щодо вдосконалення порядку комплектування і соціального забезпечення Сил територіальної оборони Збройних Сил України та

добровольчих формувань територіальних громад: Закон України від 01.04.2022. № 2170-IX.

104. Про внесення змін до Закону України «Про основи національного спротиву» щодо надання можливості територіальній обороні виконувати завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій: Закон України від 03.05.2022. № 2237-IX.

105. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності за незаконну торгівлю паливом: Закон України від 06.10.2022. № 2657-IX.

106. Про громадські об'єднання. Закон України від 22.03.2012. № 4572-VI.

107. Про дерадянізацію законодавства України: Закон України від 21.04.2022 № 2215-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. № 39. 2068.

108. Про Державну програму боротьби із злочинністю. Постанова Верховної Ради України від 25.06.1993. № 3325-XII.

109. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV.

110. Про додаткові заходи щодо поліпшення діяльності органів внутрішніх справ та громадських формувань з охорони громадського порядку. Указ Президента України від 16.06.1999. № 650/99.

111. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996.

112. Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну. Закон України від 22.05.2022. № 2265-IX.

113. Про запобігання та протидію домашньому насильству. Закон України від 07.12.2017. № 2229-VIII.

114. Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії: Закон України від 21.03.2023 № 3005-IX

115. Про заходи щодо зміцнення правопорядку і посилення взаємодії місцевих органів виконавчої влади та правоохоронних органів: Указ Президента України від 15.12.2006 №1087.

116. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990. № 565-XII.

117. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст.379.

118. Про невідкладні заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю: Указ Президента України від 21.07.1994. № 396/94.

119. Про об'єднання громадян: Закон України від 16.06.1992. № 2460-XII.

120. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992. № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.

121. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021. № 1702-IX.

122. Про порядок введення в дію Закону Української РСР «Про міліцію»: Постанова Верховної Ради Української РСР від 25.12.1990. № 583-XII.

123. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII

124. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991. № 1543-XII.

125. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015. № 160-VIII.

126. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради України. Акт від 24.08.1991. № 1427-XII.

127. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні. Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. К., 2017. 56 с.

128. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000. № 1835-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 40. Ст. 338.

129. Проців В.І. Взаємодія відділу зв'язків з громадськістю управління патрульної поліції у м. Львові ДПП з навчальними закладами. Проект «Шкільний офіцер поліції» як форма просвітницько-профілактичної діяльності серед молоді. *Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі*. Матеріали круглого столу. Львів, 2017. С. 31-35

130. Рекомендація Res (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 р.

131. Римський статут міжнародного кримінального суду. Міжнародний договір від 17.07.1998.

132. Сеник С.В. Адміністративно-правове регулювання обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах Національної поліції : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 212 с.

133. Сеник С.В. До питання способів дослідження інформаційної діяльності Національної поліції. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : збірник тез Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 9 листоп. 2018 р.). Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 179–180.

134. Сеник С.В. Методологія дослідження діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим доступом. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2018. Вип. 3. С. 194.

135. Сергеев А.А. Організаційно-правові засади діяльності підрозділів місцевої міліції щодо охорони громадського порядку : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2004. С. 57–66.

136. Синявська О. Ю. Щодо питання ефективності діяльності органів внутрішніх справ як соціальної системи. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2003. Вип. 24. С. 295–301.

137. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія та методологія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: навч. посіб. К.: Атіка, 2009. 492 с.

138. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. Харків : Консум, 2001. 704 с.

139. Соколенко О. Зарубіжний досвід захисту прав громадян у діяльності поліції. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. С. 28–30.

140. Сподарик Н. І. Організація взаємодії підрозділів Національної поліції України з державними органами та громадськістю щодо запобігання насильницьких злочинів проти життя і здоров'я особи. *National law journal: theory and practice*. 2017. Octombrie. С. 160–163.

141. Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: Про схвалення Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.11.2017. № 1023-р.

142. Стрельченко О. Адміністративно-правова характеристика взаємодії Національної поліції України з громадськістю. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 10. С. 148–155.

143. Субота С.І. Сучасні наукові уявлення щодо взаємодії громадянського суспільства і поліцейських структур. *Право і безпека*. 2015. №3 (58). С. 103-108.

144. Сучасні форми та методи залучення країнами Європейського Союзу місцевих формувань до охорони громадського порядку. *Європейські перспективи*. 2013. № 10. С. 60-65.

145. Тацій В.Я. Методологічні проблеми правової науки на сучасному етапі державотворення. *Правова держава: Щорічник наукових праць Ін-ту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України*. 2005. Вип. 16. С. 10-18.

146. Теоретико-прикладні засади конструктивної взаємодії поліції і населення в соціумі : монографія / [В.В. Середа, Р.І. Благута, О.М. Балинська, З. Я. Ковальчук та ін.] ; за заг. ред. З.Р. Кісіль. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 600 с.

147. Теорія держави та права: підручник / Є.О. Гіда, Є.В. Білозьоров, А.М. Завальний та ін.; за заг. ред.: Є.О. Гіди. К.: ФОП О.С. Ліпкан, 2011. 576 с.

148. Тертишник В. М. Кримінально-процесуальне право України :підручник. К. : А.С.К., 2007. 848 с.

149. Томіна В. Ю. Адміністративно-правовий статус громадських об'єднань під час взаємодії з поліцією. *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України*: матеріали V міжнар. наук.-практ. інтерн.-конф. (Одеса, 23 жовт. 2019 р.). Одеса : ОДУВС, 2019. С. 80–83.

150. Торкайло Ю.С. Організаційно-правові засади взаємодії органів внутрішніх справ з інституціями держави та структурами громадянського суспільства: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2012. 219 с.

151. Тулінова Т.С. Правове забезпечення взаємодії суб'єктів профілактики адміністративних правопорушень. *Актуальні проблеми адміністративного права та адміністративної діяльності* : Матеріали всеукр. науково-практ. конф. (м. Донецьк 10 грудня 2010 р.). Донецьк: Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2010. С. 334–339.

152. Федорова А.М. Основи взаємодії поліції та громадянського суспільства в Україні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2020 р., № 1 (69). С. 111–115.

153. Шадська У.С. Безпека громади: пошук спільних рішень : посібник. К., 2018. 154 с.

154. Шванков В.М. Теоретичні засади координації та взаємодії в органах внутрішніх справ. К. : Академія МВС СРСР, 1978. 174 с.

155. Шевченко С. Особливості взаємодії національної поліції з громадськістю у процесі забезпечення публічного порядку. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Вип. 6. Т. 2. 2017. С. 162–166.

156. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 3-тє вид. К. : Знання-Прес, 2003. 295 с.

157. Шостко О.Ю. Суб'єкти по попередженню злочинності неповнолітніх у США: система і функції. *Проблеми законності*. 1998. Вип. 34. С. 193–197.

158. Шостко О.Ю. Теорії причин злочинності неповнолітніх у сучасній американській кримінології. К.: Право, 2013. 48 с.

159. Юнін О.С. Зарубіжний досвід організації діяльності підрозділів поліції і можливості його застосування в Україні: монографія. Харків: Панов, 2015. 432 с.

160. Ярмакі Х. П., Коропатов О. М. Взаємодія дільничного інспектора міліції з населенням: Методичні рекомендації. Одеса: ОЮІ НУВС, 2006. 28 с.

161. Ярмакі Х.П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні: монографія. Одеса: Юрид. літ., 2006. 336 с.

162. Babl S. Kriminalpravention in Pol Deutschland und Europa. Akteure, Modelle und Elb Projekte. Ausgewihlte Dokumente aus dem InforoolPravention aktualisierte und Gl fortgeschriebene Ausgabe. Bundeskrimiralamt, 1993. 96 p.

163. Community Policing Handbook. Офіційний портал «Децентралізації»: веб-сайт. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/733/Community_Policing_Handbook_web_1304.pdf

164. Crime Victim Assistance Program. Офіційний портал Департаменту поліції Нью-Йорка: веб-сайт.

165. Crimestoppers. Офіційний портал Crimestoppers: веб-сайт. URL: <https://crimestoppers-uk.org/give-information/what-we-do-with-your-information>

166. In the office of Constable Robert Mark. Published by Collins. 1978

167. Joseph A. Schafer, Beth M. Huebner Citizen perceptions of police services: race, neighborhood context, and community policing. *Police quarterly* : vol. 6 №. 4, december 2003, p. 440–468.

168. Metropolitan Police Crime Mapping. Офіційний портал Metropolitan Police: веб-сайт. URL: <https://www.met.police.uk/>

169. Metropolitan Police Crime Mapping. Офіційний портал Metropolitan Police: веб-сайт. URL: <https://www.met.police.uk/> (дата звернення: 23.10.2023р).

170. New York City Police Department. Офіційний портал New York City Police Department: веб-сайт. URL: <https://www1.nyc.gov/site/nypd/bureaus/patrol/neighborhood-coordinationofficers.page>

171. Principles of Good Policing. Аналітичний центр «Civitas»: веб-сайт. URL: <https://www.civitas.org.uk/research/crime/facts-comments/principles-of-good-policing/> (дата звернення: 23.10.2023р).

172. Sir Robert Peel's Principles of Law Enforcement URL: https://www.durham.police.uk/AboutDocuments/Peels_Principles_Of_Law_Enforcement.pdf

173. Special constables. Офіційний портал Metropolitan Police: веб-сайт. URL: <https://www.met.police.uk/car/careers/met/policevolunteer-roles/special-constable/special-constable-overview>

174. Stenson K. Community policing as a government technology. *Economy and Society*. 1993. Vol. 22 (3). P. 373-389.

175. Stowarzyszenie Wspierania Bezpieczeństwa Narodowego. Офіційний портал Stowarzyszenie Wspierania Bezpieczeństwa Narodowego: веб-сайт.

176. Zierke J. Welche Eingriffsbefugnisse benötigt die Polizei. *Datenschutz und Datensicherheit*. Helt 6. 1996. P. 322.

ДОДАТКИ

Додаток А

Проект

ЗАКОН УКРАЇНИ

«Про громадські об'єднання правоохоронної спрямованості в Україні»

Розділ I

Загальні положення

Розділ II

Процедура створення громадських об'єднань правоохоронної спрямованості

Розділ III

Основні завдання, права та обов'язки представників громадських об'єднань правоохоронної спрямованості

Розділ IV

Взаємодія громадських об'єднань правоохоронної спрямованості з правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування

Розділ V

Правові гарантії та соціальний захист представників громадських об'єднань правоохоронної спрямованості

Розділ VI

Забезпечення діяльності громадських об'єднань правоохоронної спрямованості

Розділ VII

Нагляд і контроль за додержанням законодавства громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості

Розділ VII

Діяльність громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в Україні,
під час дії режиму воєнного стану

Розділ IX

Прикінцеві положення

*Додаток Б***СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ПО ТЕМІ ДИСЕРТАЦІЇ*****Публікації, в яких відображені основні результати дисертації:***

1. Кейдалюк В.О. Особливості зарубіжного досвіду правового регулювання та форм реалізації взаємодії поліції та суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 257-261. URL: http://www.lsej.org.ua/12_2021/63.pdf DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-12/62>

2. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. №5(40). С. 103-107. URL: http://pjuv.nuoua.od.ua/v5_2021/19.pdf DOI: <https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i5.949>

3. Кейдалюк В.О. Проблемні аспекти функціонування в Україні притулків для осіб, які постраждали від домашнього насильства. *Юридичний бюлетень*. 2022. Вип. 24. С. 108–114. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/2877>

4. Кейдалюк В.О. Міжнародний досвід взаємодії поліції та громадськості. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1-2. С. 94 - 98. URI: <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/2813>

5. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти реалізації взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 3. С. 79 - 84.

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації та додатково відображають її наукові результати

6. Кейдалюк В.О. Дільничний офіцер поліції як суб'єкт запобігання та протидії домашньому насильству. *Сучасний стан та перспективи розвитку системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за*

ознакою статі в умовах глобальних викликів сьогодення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 08 липн. 2022 р.). Одеса: ОДУВС, 2022. С. 128 - 131. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/3114>

7. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти зарубіжного досвіду взаємодії поліції та суспільства. *Актуальні питання адміністративного права та процесу: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Маріуполь, 03 груд. 2021 р.). Маріуполь: ДДУВС, 2021. С.125-130.*

8. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти залучання громадських об'єднань правоохоронної спрямованості до правоохоронної діяльності. *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (м. Одеса, 20 жовт. 2023 р.). Одеса: ОДУВС, 2023. С.321-324.*

Довідка
про використання результатів дисертаційного дослідження
Кейдалюка Володимира Олександровича
«Нормативно-правові засади взаємодії національної поліції України з
громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості»

За результатами вивчення дисертаційного дослідження Кейдалюка Володимира Олександровича за темою «Нормативно-правові засади взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», встановлено наступне:

1. Дисертація Кейдалюка Володимира Олександровича за темою «Нормативно-правові засади взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості» має практичне значення у частині можливості використання у практичній правничій діяльності основних положень і висновків роботи щодо взаємодії практичних підрозділів поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

2. Основні положення дисертації щодо засади взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості прийняті до уваги та використовуються у роботі практичних підрозділів поліції.

Начальник ВП №2 ОРУП №1

ГУНП в Одеській області

полковник поліції

15.01.2024

Вячеслав БАРБА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Одеського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, професор

Сергій БРАТЕЛЬ

» _____ 2024 р.

АКТ

впровадження результатів дисертаційного дослідження

Кейдалюка Володимира Олександровича

«Нормативно-правові засади взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості»

в освітній процес Одеського державного університету внутрішніх справ

Комісія у складі: завідувача кафедри адміністративного права та адміністративного процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності, доктора юридичних наук, професора Денисової А.В., завідувача кафедри адміністративної діяльності поліції факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності, кандидата юридичних наук, доцент Пишної А.Г., начальника навчально-методичного відділу, кандидата технічних наук, доцента Сіфонов О.І. склала цей акт про те, що результати дисертаційного дослідження Кейдалюка Володимира Олександровича за темою «Нормативно-правові засади взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості» на здобуття вченого звання доктора філософії за спеціальністю 081 – право, використовуються в освітньому процесі Одеського державного університету внутрішніх справ, зокрема під час підготовки навчально-методичних комплексів з навчальних дисциплін: «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції», «Поліцейська діяльність», «Взаємодія поліції та суспільства на засадах партнерства», «Адміністративна відповідальність».

Зокрема, публікації Кейдалюка В.О.:

1. Кейдалюк В.О. Особливості зарубіжного досвіду правового регулювання та форм реалізації взаємодії поліції та суспільства. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 12. С. 257-261.

2. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями. Прикарпатський юридичний вісник. 2021. №5(40). С. 103-107.

3. Кейдалюк В.О. Проблемні аспекти функціонування в Україні притулків для осіб, які постраждали від домашнього насильства. Юридичний бюлетень: наук. журн. / редкол.: О.Г. Предместніков та ін. - Одеса: ОДУВС, 2022. Вип. 24. С. 108 - 114.

4. Кейдалюк В.О. Міжнародний досвід взаємодії поліції та громадськості. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 1-2. С. 94 - 98. URI: <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/2813>

5. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти реалізації взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. Південноукраїнський правничий часопис. 2023. № 3. С. 79 - 84.

враховуючи високий теоретичний та науково-методичний рівень, практичну доступність і доцільність, можливо використовувати в освітньому процесі під час підготовки навчально-методичних матеріалів профільних кафедр, а також при підготовці до написання курсових робіт здобувачами вищої освіти.

Комісія відзначила високу актуальність результатів дисертаційного дослідження Кейдалюка В.О. за темою «Нормативно-правові засади взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості», теоретичний досвід, практичну і методологічну значущість висновків дисертанта для впровадження у навчальний процес.

Члени комісії:

Завідувач кафедри

**адміністративного права та
адміністративного процесу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
доктор юридичних наук, професор**

Аліна ДЕНИСОВА

Завідувач кафедри

**адміністративної діяльності поліції
факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
кандидат юридичних наук, доцент**

Алла ПИШНА

Начальник навчально-

**методичного відділу,
кандидат технічних наук, доцент**

Олександр СІФОНОВ

ЗАТВЕРДЖУЮ

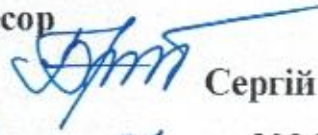
Перший проректор

Одеського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук,

професор

Сергій БРАТЕЛЬ

« 01 2024 р.

АКТ

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Кейдалюка Володимира Олександровича
«Нормативно-правові засади взаємодії національної поліції України з
громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості»
у науково-дослідну діяльність
Одеського державного університету внутрішніх справ**

Комісія у складі: начальника відділу організації наукової роботи, кандидата юридичних наук Домброван Н.В., завідувача докторантури та аспірантури, кандидата юридичних наук Теслюк І.О. та ученого секретаря секретаріату Вченої ради, кандидата педагогічних наук Ісаєнка М.М., склала цей акт про те, що комісією вивчені наукові положення, пропозиції і рекомендації Кейдалюка Володимира Олександровича щодо впровадження результатів дисертаційного дослідження за темою «Нормативно-правові засади взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», у наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ при проведенні наукових досліджень за темою НДР ОДУВС, а саме: загальноуніверситетською темою «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (реєстраційний номер 0123U103538) та теми науково-дослідних робіт кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету

внутрішніх справ: «Захист та дотримання прав людини в поліцейській діяльності» (державний реєстраційний номер 0123U104419).

Комісія дійшла висновку, що дисертаційне дослідження Кейдалюка В.О. за темою «Нормативно-правові засади взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості» становить цінність для наукової діяльності, а надані матеріали мають високий теоретичний рівень та суттєву практичну значущість.

Використання матеріалів дисертаційного дослідження, зокрема опублікованих праць:

1. Кейдалюк В.О. Особливості зарубіжного досвіду правового регулювання та форм реалізації взаємодії поліції та суспільства. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 12. С. 257-261.

2. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями. Прикарпатський юридичний вісник. 2021. №5 (40). С. 103-107.

3. Кейдалюк В.О. Проблемні аспекти функціонування в Україні притулків для осіб, які постраждали від домашнього насильства. Юридичний бюлетень: наук. журн. / редкол.: О.Г. Предместніков та ін. - Одеса: ОДУВС, 2022. Вип. 24. С. 108 - 114.

4. Кейдалюк В.О. Міжнародний досвід взаємодії поліції та громадськості. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 1-2. С. 94 - 98.

5. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти реалізації взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. Південноукраїнський правничий часопис. 2023. № 3. С. 79 - 84.

Наукові праці підтвердили високий теоретичний та науково-методичний рівень, практичну доступність і доцільність, використовуються у науково-дослідній роботі профільних кафедр, наукових лабораторій, науковій діяльності постійного та перемінного складу.

Результати дисертаційного дослідження Кейдалюка В.О. за темою «Нормативно-правові засади взаємодії національної поліції України з

громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості» впровадженні в наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ.

Члени комісії:

**Начальник відділу
організації наукової роботи
кандидат юридичних наук**

Наталія ДОМБРОВАН

**Завідувач
докторантури та аспірантури,
кандидата юридичних наук**

Ірина ТЕСЛЮК

**Учений секретар секретаріату
Вченої ради ОДУВС
кандидат педагогічних наук**

Максим ІСАЄНКО